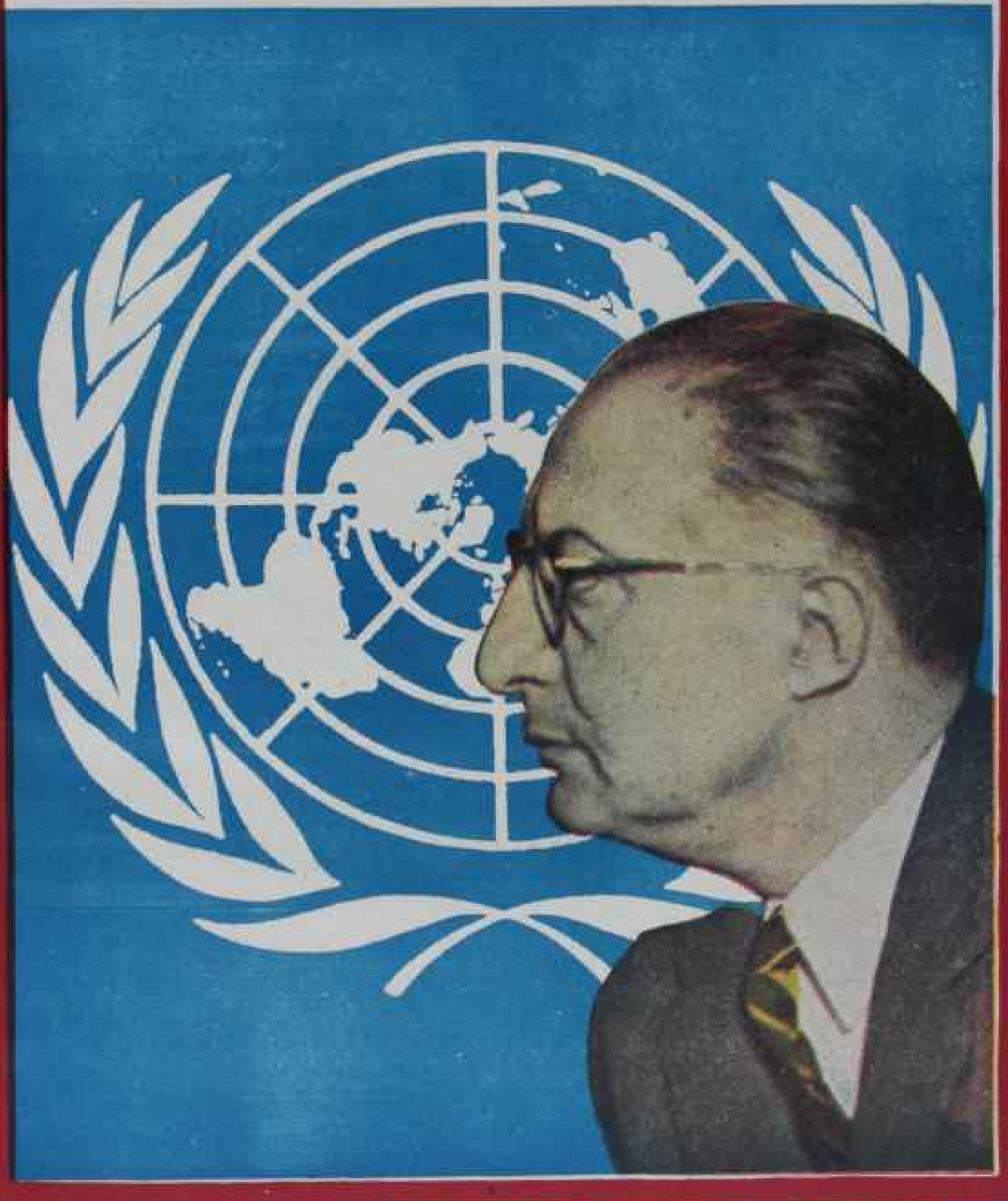
AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

FİYATI: [illegible]

EBEDİ HAYATİ SEMBOLÜ
EBEDİ SAADET SEMBOLÜ OLDU.
EV
ALTIN
APARTIMAN KATLARI
APARTIMAN DAİRELERİ
OTOMOBİL
ÇESİTLİ PARA İKRAMİYELERİ
SÜMERBANK

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

B. M. ***M. arkası Ardıç Sok.***
Desen Matbaası — Ankara
P. K. **582 —** ***Tel:*** **18992**

Fiyatı: 60 kuruş

*
* *

AKİS ***Ortaklığı adına imtiyaz sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden :***

Metin TOKER

Teknik Sekreter
Cüneyt ARCAYÜREK

*
* *

Ressam :
İzzet ÇETİN — AYHAN

Fotoğraf :
Necdet ELBEYOĞLU — Turhan VANDEMİR

Klişe :
Desen Matbaası Klişe Atölyesi

*
* *

Abone Şartları :

3 aylık	(12 nüsha) :	6 lira
6 aylık	(25 nüsha) :	12 lira
1 senelik	(52 nüsha) :	24 lira

*
* *

İlân Şartları :

4 **Renkli arka kapak (Tam sayfa) 350 lira**

Kapak içi ve metin sayfaları Santimi 4 Lira

*
* *

Dizildiği ve Basıldığı yer :
Desen Matbaası

Kapak Resmimiz

Selim Sarper

Kıbrısı müdafaa edecek

Kendi aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları

Bir kaç gün evvel gazetelerin bazılarında acıklı bir haber çıktı. İhtimal ki pek çok kimse farkına bile varmamıştır. Bir bakıma bu, bir ölüm ilânı idi. Fakat filen, öyle herkesin bildiği, tanıdığı bir kimse olmadığı için ismi etrafında büyük gürültü yapmadı. İzmirde tam 44 seneden beri çıkmakta olan Anadolu gazetesi faaliyetine son vermişti. Haberi yazan muhalif gazeteler sebebini de bildiriyorlardı: hükümet resmî ilânı tamamile kestiği içini

Sizlerle gazetemize ait meseleleri görüştüğümüz ve sizlere bir nevi hesap verdiğimiz bu sütunlarda böyle bir davayı ele almadan edemezdik. «Resmi ilân» meselesi uzun uzun görüşülmüş, türlü dedikodulara yol açmış bir meseledir. Yalnız bugünkü iktidar devrinde değil, geçen iktidar zamanında da muhalefetler daima hükümetin keyfine tâbi olarak dağıtılan bu ilânlardan şikâyetçi olmuşlar, devlete ait paranın partizan menfaatlere göre tevzi edildiğinden dert yanmışlardır. İşin doğrusu şudur ki her iki devirde de haklı olanlar Muhalefetlerdir. Bugünün muhalefeti dün iktidardayken resmi ilân bahsinde hangi prensiple hareket etmişse, dünün muhalefeti de bugün iktidara geçince aynı prensibi benimsemiştir. Buna esef etmemek, elbette ki hiç kimsenin elinden gelmez.

Ilan, bir gazetenin hayatadır. Bırakınız küçük gazeteleri, dünyanın en büyük gazeteleri, en kuvvetli mecmuaları hep ilân sayesinde ayakta durmaktadırlar. Yer yüzünde bir tek büyük gazete gösteremez siniz ki, maliyetinden pahalıya satılsın. Hapsi, maliyetinden çok ucuza satılmaktadır. Hele o pırıl pırıl kâğıtlı, rengârenk, ağırlığı adeta kiloyla ölçülen yabancı mecmualar ne kadar fazla basarlarsa, mecmua başına o kadar zarar ederler. Fakat kârlı bir iş haline gelmelerindeki sebep, ilânlarının bolluğu ve tabii pahalılığıdır. Bu neviden mecmuaların satışı ekseriya yüzbinler. bazen milyonlarla ölçüldüğü gibi meselâ bir sayfalarının ilân bedeli de çok zaman onbinlerce dolardan aşağı değildir ve üstelik bu sayfalara o kadar çok talip vardır ki alta ay evvelden yer tutulur.

Bizde ilân vermek yeni yeni gelişen bir âdettir. Gerçi ilân vermeyi ilk akıl eden müesseseler ve bunları sanat haline getirenler çok kâr etmişlerdir. Radyolin veya Puro, Yapı-Kredi veya Vita bunun en güzel delilleridir. Her yerde ismi duyulan müesseseler, malları hiç şüphesiz en fazla iş yapan, en fazla satılanlardır. Gazetelerimiz de bu geniş ilânlardan büyük faydalar sağlamaktadır. Gerçi haftalık mecmualara ilân vermek Türkiyede faydası henüz takdir edilmiş bir husus değildir. Meselâ Amerika'da en fazla ilân haftalık mecmualara gitmektedir. Neden? Akıllı Amerika bunun sebebini keşfetmiştir. Gazete sayfalarında ilân kaybolur, halbuki mecmua sayfalarında çok daha kolaylıkla göze çarpar, âdeta beni oku der. Bundan başka gazete okunur ve atılır, mecmua ise hem daha uzun zamanda okunur, hem de muhafaza edilir, vakit vakit gözden geçirilir. Bir mecmua, bir çok elde dolaşır. Omrü gazeteden fazladır. Eğer hüviyeti ciddiyse, satışı iyi ise ilân sahiplerinin ilânlarını ona vermelerinde büyük fayda vardır. İlân verme tekniğinin ilk şartı ilânı, o malı alacak seviyedeki okuyucunun gazetesine veya mecmuasına vermektir. Londrada çıkan Times'ın tirajı 800 bindir. Daily Express ise 2,5 milyon satar. Buna mukabil Times'ın ilân tarifesi, otelcinden pahalıdır. Zira ilân edilen malın alıcısı Times okur.

Tabii bütün bu hakikatler yavaş yavaş bizde de anlaşılacak ve iyi mecmualar çıktıkça onlara ilân vermek tercih olunacaktır. Zira o ilânlar kendilerinden beklenilen faydayı sağlayacaklardır.

Buna rağmen resmi ilânların rolü, bilhassa ufak gazeteler için son derece büyüktür. Hân sahibi ilânı çok satan gazele veya mecmuaya vereceğinden meselâ Anadolu gazetesi resmi ilân alamayınca kapanmak vasiyetine düşüyor. Bari bu hazin akibet resmi ilânı elinde tutanlara daha âdil olmak mecburiyetini hatırlatsa.

Bir takım mânâsız, satılmıyan okunmıyan gazeteleri bu yoldan beslemek ne fikir hayatına, ne de iktidara yarar. Methiye yazanlardan methedilenler elbette ki holanırlar, ama o methiyeleri sadece methedilenler okurlarsa, hattâ onlar bile okumazlarsa fikirlerini satan bir takım kimseleri zengin etmekte ne mâna vardır? Hem resmî ilânlar da, nihayet ilândır. Yâni, maksat onları göstermek, onlardan —siyasî cephenin haricinde de— bir fayda sağlamaktır Akıp giden paraya yazık değil midir? Bunların dağıtılmasında daha amelî faydalar mülâhaza edilse fena mı olur?

Bunun yanında, gazetecilere düşen bir vazifeyi de hatırdan çıkarmamak iyi olur. Sadece resmî ilâna bağlı kalmamak, ekonomik istiklâli —her istiklalin başı budur— muhafaza etmek!

İşte, gazetelerde çıkan ufak haberin bize hatırlattıkları bunlar oldu.

Saygılarımızla.

AKİS

YURTTA OLUP BİTENLER

Hükümet

Yeni bacalar tütüyor

Bu, bir hareketli hafta oldu. Hareketin bereket doğurduğunu atasözleri bile söyler. Hafta, bereketli de geçti. Bir çok açılış töreni yapıldı, bir çok temel atıldı. Ve, hepsinden mühimi Başvekil konuştu.

Adnan Menderes yola İstanbuldan çıktı. Refakatinde dört vek(l (Protokol sırasiyle Devlet Vekili Dr. Mükerrem Sarol, Hariciye Vekili Prof. Fuad Köprülü, Maliye Vekili Hasan Polatkan ve Nafia Vekili Kemal Zeytinoğlu), mebuslar (... vesaire, vesaire, Murat Âli Ülgen), gazeteciler (Doğan Nadi, Ahmet Emin Yalman, Mümtaz Faik, Fenik, Mithat Perin...) vardı. Kafile Devlet Hava Yollarının hususi bir tayyaresiyle seyahat ediyordu.

Başvekil, her gittiği yerde candan tezahüratla karşılandı ve bu tezahürat tertiplenmiş bir gösteri değildi. Hattâ doğrusu istenilirse bazı yerlerde —meselâ Konyada— alman tedbirler işleri karıştırmaktan başka şeye yaramadı. Başvekil Menderes Belediyeye doğru ilerlerken yolun tamamiyle tıkalı olduğunu gördü ve şoföre doğruca merasim yerine gitmesi için emir verdi. Halk sokak ve meydanları doldurmuş, Başvekili alkışlıyordu. Bir çok yerde, son modaya uygun olarak bir açık otomobile binildi ve şehirden öyle geçildi. Başvekil ayakta, yapılan samimi tezahürata samimî bir şekilde mukabele ediyordu. Yanma Hariciye Vekili Prof. Fuad Köprülüyü almıştı. Bu surede sayın profesör de alkışlanmak ve alkışlara cevap vermek fırsatını bulmuş oldu. Kafilenin diğer kısmı, arkadan geliyordu.

Batıdan başlayarak Doğuya doğru Anadolunun büyük bir kısmı dolaşıldı. Her şehire, bir hususî münasebetle uğranılıyordu. Bu münasebet bir hayırlı işti. Konyada olduğu gibi Demokrat devlet adamlarının temellerini attıkları fabrikalar yine Demokrat (yâni Demokrat Partili) devlet adamları tarafından açılıyordu. Aradan bir sene gibi pek kısa bir zaman geçmiş, buna rağmen bacalar tütmeye başlamıştı. Yahut, Ayrancıda olduğu gibi yeni yeni inşaatın temelleri atılıyordu ve bunlar gelecek seçimlerden evvel tamamlanacaktı.

Bir senede tamamlanıp işletmeye açılan fabrika, sadece Konyadaki değildi. Yâni hükümet, bir tek yerde mesaisini ve gayretini teksif edip geri kalan yerleri ihmal etmemişti. Nitekim Konyadan sonra Amasyaya geçildi ve aşağı yukarı tam bir yıl önce, 13 Eylül 1053 tarihinde temeli Reisicumhur Celâl Bayar, bizzat Başvekil Adnan Menderes ve diğer vekiller tarafından atılmış bulunan Amasya şeker fabrikası da işletmeye açıldı. İktidar ispat ediyordu ki, «Seçim temel atma merasimleri» di-

Ecnebi sermayeye dair

Namık Zeki ARAL

Dokuzuncu Meclis seçimlerin yenilenmesine karar vermezden evvel ecnebi sermaye ile alâkadar iki kanun kabul etmiştir ki, bunlardan birinin adı doğrudan doğruya yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu (6224 numaralı ve 20 Ocak 1954 tarihli kanun) ve diğerinin adı Petrol Kanunu (6326 numaralı ve 8 Mart 1954 tarihli kanun) dur. Her iki kanunun da asıl hikmet-i vücudu memleketin arzu edildiği şekilde sür'atle kalkınmasına imkân vermiyen sermaye fıkdan veya noksanını mümkün olduğu kadar hafifletmektir.

İmkânı olsaydı da memleket ecnebi sermayeden tamamen müstağni bulunabilseydi ve istihsali için yalnız millî sermaye ile işini görebilseydi! İktisaden kâfi derecede inkişaf etmemiş memleketlerde ecnebi sermaye hem sermayedar için hem sermayenin yatmış olduğu memleket için mesele teşkil etmekten evvel ve âhir kurtulamamıştır. Zaman mekân olmuş, ecnebi sermaye muhiti içinde çalıştığı milleti zayıf bularak onun dalma binmiştir. Zaman mekân olmuş, millet ecnebi sermayeyi zayıf bularak onun dalma binmiştir. Birinci dünya harbine gelinceye kadar birinci hal, o tarihten sonra da ikinci hal hükmünü sürmüştür, denilirse hata edilmiş olmaz, sanırım. İlk cihan harbinden beri dünya memleketlerinde devam edip giden iktisadî ve hattâ siyasi huzursuzluğun ortadan kalkarak bir türlü istikrara varılmamasında ecnebi sermayenin ifa edebileceği hizmederden cihanın kemâliyle istifade edememesi de bir âmil olmuş ve olmaktadır. Sermaye olmaksızın istihsal yürümez. Sermaye istihsalin vücudu için mutlak surette lâzım olan üç unsurdan biridir. Millî sermayenin kifayetsizlik gösterdiği mıntakalarda ecnebi sermaye ortadaki boşluğu istenildiği gibi dolduramamaktadır.

*

Memleketimiz de ecnebi sermaye balonundan mes'ut hâtıralara sahip değildir. Bunun tesiri altındadır ki, bizde de iki dünya harbi arası, umumi heyeti itibariyle âdeta ecnebi sermaye izlerinin memleketten silinip kazınması için gayretlerle geçmiştir, denilebilir. Fakat bu hal memlekette milli sermayenin ecnebi sermaye yerine kaim olmasını ve ecnebi sermayeden beklenilen faydayı millî sermaye ile telâfi eylemeyi temin edememiştir. Sebeplerini burada arayacak değiliz. Fakat gün gelmiş, sermayesiz iş görülemiyeceği takdir edilmiş ve yeniden ecnebi sermayeyi davet lüzumuna kanaat hasıl olmuştur. Ecnebi sermaye bir memlekete mûtâden teknik ile birlikte gelir. Ecnebi sermayenin böyle bir faydası da vardır.

*

Gönül arzu ederdi ki mevzuu bahis iki kanun Mecliste Od büyük partinin tam ve pürüzsüz bir mutabakatiyle ve yahut öyle bir mutabakatı temin eder şekillerle kabul edilip çıkmış olsunlar. Maalesef böyle olmamış, olamamıştır. Olamamasına rağmen de bu iki kanun Meclisi teşkil eden heyetin büyük ekseriyetiyle kabul edilmiştir. Fazla olarak her iki kanun 2 Mayıs seçimleri arifesinde partilerarası münakaların baş meseleleri halinde ortaya atılmış ve böylece milletin ittilaına ve dikkatine ne kadar mümkünse o kadar vuzuh ile arzedilmiştirler. Neticede 2 Mayıs seçimleri, o kanunları hazırlamış ve Meclisten geçirmiş olan partiyi —yâni Demokrat Partiyi—, bu defa eskisine nazaran daha büyük bir ekseriyetle Meclise göndermiş olmakla mevzuubahis kanunlar da —âdeta bir referandum neticesi— milletin tasvibine mazhar ve bizzat millete mal olmuşlar, demektir.

*

Bu vaziyet iktisadî ve hattâ siyasi bakımdan o kanunlara bir başka ehemmiyet izafe eder. Bu ehemmiyetten de iki netice çıkarılmak lâzım gelir ki, bîri hâlen muhalefette bulunan Halk Partisini ve diğeri hilen iktidarda bulunan Demokrat Partiyi alâkadar eder.

1 — O kanunlar hükmüne istinaden iktisap edilen veya edilecek olan haklar yarın Mecliste ekseriyetin yer değiştirmesi ile bir daha meydana çıkarılıp münakaşa mevzuu olmamalıdır. (Burada kanunların şu ve bu maddesindeki her hangi feri bir hükmü yarın tefsir için Mecliste açılabilecek müzakereleri değil, kanunların bizzat kendilerine ve esas hükümlerine müteallik münakaşaları kasdettiğimizi söylemeye hacet yoktur). Ortada millet namına verilmiş söz veya sözler vardır. Bu sözler mutlaka tutulmalıdır. Devletçilik prensibine bağlı Parti petrol denilen hazineyi dün gerek teknik gerek sermaye bakımından bizde Devletin kendi başına işletebileceğim —zamanında kanunu hazırlayıp Meclise getirenlere karşı— ispat etmemiş ve etmiye çalışmamıştır. Eğer çalışmış ve ispat etmiş olsaydı yarın için ka-

ye muhalefetin hücumlarına maruz kalan fabrikalar oyuncak fabrikalar değildir. Bu suretle gösterilmek istenilen bir diğer husus da öteki temel atmaların aynı neticeyi yalan zamanda vereceği idi.

Her uğranılan yerde tezahürat devam ediyor ve bir çok yerde buna muhalefet partileri, bilhassa Cumhuriyet Halk Partisi mensupları da katılıyordu. Hem sadece merak saikasiyle değil. Nitekim Başvekil Konyada iken kendisini candan bir şekilde Karamana davet edenler Cumhuriyet Halk Partililerdi. Büyük siyaset merkezlerinden uzaklaşıldıkça kavganın liderler arasında bulunduğu görülüyor, «partiler arası münasebet» denilen münasebetin şefler arasındaki şahsî dostluktan dolayı iyileşip kırgınlıktan dolayı bozulduğu müşahede ediliyor, fakat büyük kütlenin hayatında fazla tesiri olmadığı anlaşılıyordu. Başvekil Adnan Menderes Cumhuriyet Halk Partisini parti olarak tanımadığını söylemişti ama, işte Anadolunun Halk Partilileri kendisini Başvekil olarak hürmet ve üstelik candan bir muhabbetle selâmlıyorlardı. Aynı şekilde, hele seçimlerden beri devleti idare edenlerle hiç bir münasebette bulunmıyan İsmet İnönü de ihtimal ki Anadoluya çıksa Anadolunun Demokrat Partililerinden aynı saygıyı görecekti. Liderlerin bundan ders almaları icap eder. Zaman zaman kütleye inmek, kendisini çeviren çemberi kırıp hakikatle bizzat karşı karşıya gelmek, hâdiseleri sadece Dr. Mükerrem Sarol'un veya Nihat Erim'in göziyle görmemek, memleketin gerek rejim, gerek iktisadî bakımdan tam vaziyetini hisleriyle sezmek elbette ki çok faydalı bir şeydir. Böyle bir kür, buzların çözülmesine yarayabilir. Nitekim Başvekil Adnan Menderese sallanan bayraklar içinde altıoklu bayrakların bulunması düşmanlığın kütlelere inmediğini en güzel şekilde ispat ediyordu.

İlk şeker ve Menderes

Ağzından da tatlı lâf çıksın

Başvekilin söyledikleri :

Ve Başvekil konuştu. Adnan Menderes hayli uzun bir zamandan beri memleketin iç durumundan bahsetmemişti. Doğan Nadi Cumhuriyete yazdığı intihalarının birine başlıkların en güzelini bulmuştu: Mutedil bir konuşma! Doğan Nadi Adnan Menderesin sadece bir tek konuşmasından bahsediyordu. Halbuki hemen hepsinin havası aynıydı: Mutedil bir havai

Bir defa Başvekil, son derece sâkin bir eda ile konuşuyor, muhaliflere çok acı ve tatsız hücumlarda bulunmaktansa rakamları konuşturmakta fayda görüyordu. Başvekilin seyahatinden önce bütün vekâletlere yazılar gitmiş, hepsinden faaliyet raporları, rakamları istenilmişti. Bilhassa Nafia Vekâleti dolgun raporlar göndermişti. Hakikaten Kemal Zeytinoğlunun idaresinde çalışan bu vekâlet, en müsbet çalışan vekâletlerin başında geliyordu.

Başvekil iktisadi meseleleri ele aldı ve kalkınmamızın tafsilâtını verdi. Mesul bir devlet adamı olarak temin etti ki, iflâsa ve tehlikeli uçurumlara doğru gittiğimiz iddi alan, hayalden ibarettir. Bütün sakin edasına rağmen bazan «iyi yapılan her iş karşısında yürekleri sızlayanlar» dan bahsetmekten kendini yine de alamadı. Buna rağmen hiç bir zaman sertliğe kaçmadı.

Söyledikleri elbette ki Demokrat Parti iktidarının ekonomik sahadaki görüşleriydi. Bunları son derece mutedil lisanla ifade ettiğine göre aynı şekilde ifade edilecek başka görüşleri de aynı itidal ile karşılaması icap edecekti. Ama, aynı kırıcı ve yıkıcı olmıyan lisanla... Zira partilerin muhtelif meselelerde başka başka düşünmelerinden, bunu ifade etmelerinden, ortaya yeni fikirler koymalarından, nihayet birbirlerini tenkid etmelerinden daha tabu bir şey bulunamaz. Rakip rakibe elbette ki methiye okumıyacaktır.

Başvekilin söylemedikleri

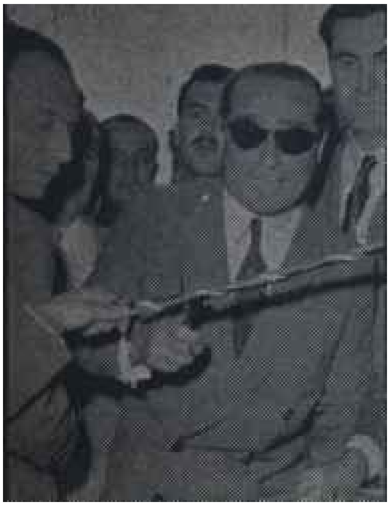
Başvekil, dış politikaya kadar hemen her şeyi de şöyle bir bahis mevzuu etti. Fakat rejim meselesinden hiç bah-

nuna muarız kalmak hakkını da gerek memleket gerek ecnebi sermaye muvacehesinde belki mahfuz tutmuş sayılabilirdi. Ortada böyle bir vaziyet de yoktur. Ecnebi sermayeyi teşvik kanunu için de milleti kayıtsız şartsız temsil eden bir heyet yine mevcut hükümler dahilinde millet namına bir takım haklar vermekte olduğundan zaman içinde bu hakları iktisap edecek ecnebi sermayedarları o hakların istimalinden mahrum etmemek kezalik gerek Meclis, gerek millet için bir vecibe teşkil eder.

2 — Kanunlarla temin edilmiş olan hakların mahfuz tutulması için bütün iktidar hükümetlerine, bilhassa o kanunları Meclise kabul ettirmiş olan Demokrat Parti hükümetine de terettüp eder bir vazife vardır. O vazife de memleket iktisat ve maliyesini memleket menfaati için olduğu kadar ecnebi sermayeye karşı iltizam edilmiş taahhütleri de yerine getirebilecek bir şekilde idare etmektir. Meselâ kanunlar ecnebi sermayenin gerek gelirlerini gerek re's-ülmal bedellerini nakden veya aynen harice çıkarmak için bir takım haklar tanımaktadırlar. Memleket iktisat ve maliyesi o şekilde idare edilmelidir ki yarın kendi tedbirsizliklerimiz neticesi ferahlık ifade etmiyen bir takım vaziyetlerin arkasına çekilerek :

— Ne yapalım, darlık içindeyiz. Allah bize, biz de size!.. kabilinden ortaya mazeretler çıkmamalı ve çıkarılmamalıdır.

Bu kabil vaziyetlerden ecnebi sermaye sahipleri zarar görürler. Fakat memleket ecnebi sermayenin gördüğünden de daha büyük zararlar görür. Bugün «İktisaden kâfi mertebede inkişaf edememiş» memleketler arasında bulunuyorsak ve hattâ bugün Millî Müdafaamız için dahi hariçten malî yardımlar arar bir vaziyette yaşıyorsak bu halin en büyük âmillerinden biri de şimdiye kadar memleketimizde sermayeyi tam mânasiyle teşvik eder bir hava yaratamamış olmaklığımızdır. «Sermaye» dediğimiz zaman ecnebi sermayeden mukaddem millî sermayeyi kasdettiğimizi bir kere daha ehemmiyetle kaydedelim. Ecnebi sermayeden evvel millî sermayeye müsait şartları yaratırsak hem icabında ecnebi sermayenin kendi kendine koşarak memlekete gelmesini temin etmiş ve hem ecnebi sermayenin bir memlekete geldikten sonra ihdas edebileceği bir takım nahoş meselelere maruz kalmaktan kendimizi masun tutmuş oluruz.

Adnan Menderes
Makas haftası

setmedi. Birliğin kuvvet doğurduğunu ifadeyle beraber hakiki birliğin temini için ne yapılması lâzım geldiğini, iç politika hayatımızda mevcudiyeti gayrı kabili inkâr bulutların ve milletin bir kısmı üzerine çöken endişenin dağılması yolunda ne düşündüğünü açıklamadı. İhtimal ki yakınları kendisine böyle bir korkunun, endişenin, huzursuzluğun bulunmadığım söylemişlerdi. Ama, Anadoluda yaptığı gibi hakikati şehirlerde, münevver muhitlerde de bizzat müşahede fırsatını bulsaydı görecekti ki pek çok insan bir takım tesirlerin altında —yerli veya yersiz— hürriyetlerini kullanamamakta, haklarından emin bulunmamaktadırlar. Bunun sebebi iktidar partisinin seçimlerden sonra aldığı sert tavır ve menfaatleri bunu icap ettiren kimselerin o havayı yaymış bulunmalarıdır.

Başvekilin nutuklarından anlaşıldı ki meselâ Prof. Rasim Adasal bir ev yaptırmak isterse çimentoyu daha kolay bulacaktır; Başvekilin nutuklarından anlaşıldı ki meselâ Prof. Enver Ziya Karal evine şekeri daha sıkıntısız temin edebilecektir. Fakat Prof. Rasim Adasal veya Prof. Enver Ziya Karal «Kıbrıs Türktür» komitesine siyasetle uğraşıyorlar diye yerlerinden olmak korkusu duymaksızın girebilecekler, orada faaliyet gösterebilecekler midir, bu hususu Adnan Menderes bildirmedi. Halbuki havanın, bazı kimselerin zannettiği ve diğer bazı kimselerin de zannettirdikleri gibi bir tedhiş havası olmadığım rakam verir gibi inandırıcı şekilde temin etseydi, yüreklerde biriken endişeyi dağıtacak bir kaç söz söyleseydi ve soma o sözler fiiliyatla tasdik olunsaydı adına Demokrasi denilen ve insanların korkudan azade yaşamalarını başlıca prensip bilen rejime büyük bir iyilik yapmış olacaktı.

Zira Başvekil Menderes, muhalefet partisinin ateşli lideri olduğu zamanlar inandığı hakikatlere şimdi de inanmaktadır ve elbette bilmektedir ki bir lokma ekmeği bir lokma hürriyete tercih edenlere bir tek ilim verilebilir: Alçak!

Aynı şekilde vatandaşlara bir lokma hürriyet yerine bir lokma ekmek teminini marifet bilen rejimlere de her isim verilebilir de bir isim verilemez: Demokrasi!

Muvaffak demokratik idare ekmekle hürriyeti birbirinden ayırmıyan, birini diğerinin lâzımı gayrı müfariki addeden idareden başkası değildir. Demokrat Parti idaresinin böyle bir idare olduğunu anlatmak, hattâ ispat etmek zarureti bugün Türkiyede mevcuttur. Bunu inkâr etmek, binilen dalı kesmek olur.

Sıkıntıya katlanmalıyız!

Gazeteciler pek ziyade hayret ettiler. Karşılarında orta boylu, topluca genç, yüzü güneşten yanmış, koyu renk elbise giymiş bir adam vardı. Yürürken hafif aksıyordu —yeni ameliyat geçirmişti— Söze :

«— Hâlen memleketimizde kömür istihsali ihtiyaca kâfi gelmemektedir, bir kömür buhranı mevcuttur» diye başlamıştı.

Gazetecileri hayrete düşüren bu beyan değildi. Bunun böyle olduğunu herkes biliyordu. Fakat orta boylu adamın ismi, Fethi Çelikbaştı. Fethi Çelikbaş İşletmeler Vekilidir.

Memleketimizde, hangi partiye mensup olursa olsun, mes'ul kimselerin hakikatleri olduğu gibi ifade etmeleri pek görülmüş, alışılmış şey değildir. Fethi Çelikbaş âdeta bir âdeti bozuyor ve demokratik idarelerde yapıldığı gibi açıkça hesap veriyordu. Hattâ daha da ileri gitti, kömür darlığının geçici olmadığını söyledi, bu darlığın gittikçe artacağını bildirdi. Tedbir almak, tasarruf etmek lüzumu vardı. İcap ederse, ithalât yapılacaktı.

Vekil, İstanbul halkının en ziyade alâkalandığı bu kömür mevzuunda izahat verirken her şeyi açıkça anlatmakta fayda görmüştü. Dedi ki :

«— Biz iktidara geçtiğimiz zaman Türkiyede 800 milyon kilovat saat enerji istihsal edilirdi. Bu istihsal garp memleketlerinin geri kalmış memleket diye vasıflandırdıkları bir memleketin ihtiyacına ancak kâfi gelirdi. Dört sene içinde enerji istihsalimiz 1 milyar 200 milyon kilovat saate, çıkmıştır. Taş kömür istihsali 2 milyon 700 bin ton iken bu sene 3,5 milyon tonun üstündedir. Memleket umumî bir kalkınma yoluna girmiştir. Fabrikalar ve enerji istihlâk eden diğer müesseselerin adedi gün geçtikçe artmaktadır. Halbuki enerji ve kömür dâvaları o kadar şümullüdür ki, Amerikada bile büyük bir santral ancak beş buçuk yılda yapılmaktadır. O halde, elimizdeki enerjiyi dikkat ve itinayla sarfetmek zorundayız. Zira ihtiyacımız, bugünkü süratle istihsalimizden fazla armaktadır. İstihsalimizi 1960 da 5,5 milyon tona yükselteceğiz; fakat aynı tarihte ihtiyacımız 7,5 milyon tona varmış olacaktır.»

Fethi Çelikbaş her şeyi, sebepleriyle beraber olduğu gibi anlatıyordu. Bir çok rakam verdi. Bunlardan görüldü ki, enerji istihsalinin artmasını temin için tedbir alınmamış değildir. Fakat memleketin ihtiyaçları o kadar büyüktür ki, bunları tamamiyle karşılamağa imkân yoktur. İşletmeler Vekili eğer iyi bir istikbal isteniliyorsa bugün sıkıntıya katlanmanın zaruret olduğunu söyledi. Bu, doğru bir sözdü ve hakikî devlet adamlarının başka türlü konuşmasına imkân yoktu.

Ne yapılacaktı? Kömürden gayrı enerji kaynaklan ele alınmıştı. Petrol Kanunu ve barajlar yeni yeni enerjiler temin edeceklerdi. Fakat onları beklerken istihsal edilebilen kömür tasarrufla kullanılacaktı. Ancak tasarruf, yâni kısıntı ballan yakacak ihtiyacından değil, diğer istihlâkten yapılacaktı. Halkın kömürünü temin edebilmesi için bütün tedbirler alınmıştı. O bakımdan bir endişenin yeri yoktu. Fakat unutulmamalıydı ki, vatandaş ne kadar az kömürle ısınabilirse o derece hayırlı bir iş yapmış olacaktı.

Fethi Çelikbaşın beyanatı, kömür mevzuundaki bütün şüpheleri ve bu şüpheler üzerine bina edilen dedikoduyu, ithamları bir anda yıktı. Anlaşılıyordu ki, kömür meselesi düşünülmüş, plânlanmıştır. Fakat ihtiyaç o kadar fazladır ki tasarrufa âzami riayet mecburiyeti vardır. Halk, bunu böylece bilmelidir. Sıkıntı çekilecektir. Niçin saklamalı? Sebebi iyi izah olunduktan sonra Türk Milleti elbette ki meselâ İngilizlerin hem de seneler senesi katlandıkları sıkıntının bir kısmına boyun eğmesini bilecektir.

*

İşletmeler Vekilinin beyanatı, sadece ele aldığı mevzu —**kömür— ba-**

Fethi Çelikbaş
Kömür peşinde

tonundan değil, asıl ifade ettiği zihniyet itibariyle büyük alâka uyandırdı. Ne gazeteciler, ne de gazete okuyucuları bu neviden «Açık konuşmalar» a alışıktılar. Belki de Cumuriyetimizin bütün tarihinde ne zaman şikâyet ve tenkidler yapılsa mesul devlet adamları, devrin şartlarına göre sert veya yumuşak tekzipler, inkârlar yoluna sapmaktan başka şey yapmamışlardır. Vekillerin seçmenlere hâdiselerin hakikî mahiyetini bu şekilde anlatmaları ancak yabancı memleketlerde görülen ve Türkiyede gıpta edilen bir hâdiseydi. İşler küçük ve dar zihniyetle mütalâa edilirse bunun mahzurlu olduğu düşünülebilir ve şarklı kafalılar böyle bir hareketi yadırgayabilirler. Halbuki bilhassa İstanbul halkı artık kendisiyle böyle konuşulmasını istiyor. Yoksa şehir halkı bir keşmekeş içinde, binbir sıkıntı çekerek yaşarken, su dahi bulamazken, çöpçü göremezken o şehrin valisi «İstanbul, hayatının en mesut ânını yaşıyor» demekten çekinmezse kendisine ancak gülünür.

Fethi Çelikbaş'ın beyanatını bütün gazeteler büyük başlıklarla verdiler. Cumhuriyet, 3 sütun üzerine şu başlığı koymuştu : «Kok kömürü tasarrufu zaruri bir bal alıyor»; Dünya'nın başlığı 5 sütundu; Hürriyet'in 2; Vatan'ın 3; hattâ Yeni Sabah'ınki çift idi. Gazetelerin içinde yalnız Zafer'di ki beyanâtı sayfanın en görülmiyecek yerine tek sütun üzerine sıkıştırmak maharetini göstermişti. O Zafer ki Devlet Vekili Mükerrem Sarol'un her kelâmını baş döndürücü puntolarla verir.

Üstelik konulan başlık şu idi :

«Kömür istihsali gittikçe artıyor!»

Allah selâmet versin, e mi?

C. H. P.

Çıkamıyan Ulus

Cumhuriyet Halk Partisinin merkezinde teşkilâttan gelen paralar sayıldı. Bir defa daha sayıldı, bir defa daha savıldı. Hep aynı miktar elde ediliyordu: 2500 lira..

O zaman alâkalıları bir düşünce aldı. Hepsi arılıyorlardı ki 2500 lira ile bir gazete çıkarmaya imkân yoktur. Halbuki 65 vilâyetteki teşkilâtın gönlünden kopa kopa bu 2500 lira kopmuştu. Gerçi her 'toplantıda büyük lâflar edilmiş, Parti uğrunda para değil, kan ve can verecekler çıkmıştı. Ama sıra keselerin ağzını açmaya geldiğinde, pek çok kimse bir kenara çekilmekte büyük maharet göstermişti.

«Ulus» un bu yeni hikâyesi Ankara Valisi Kemal Aygünün Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanlığına bir resmi mektubu ile başlar. Mahmut Aydın Elbeyoğlu adında bir zat —«Yeni Ulus» un eski muhabirlerinden biri— vilâyete müracaat etmiş ve günlük bir gazete için «Ulus» adının imtiyazını istemiştir. Vilâyet bu imtiyazın Cumhuriyet Halk Partisine ait bulunduğunu görerek açıkgöz delikanlının talebini reddetmiş ve vali Kemal Aygün, her türlü yanlış anlamayı bertaraf etmek üzere durumu bir yazı ile Muhalefet Partisine bildirmiştir.

Gerçi Muhalefet Partisinde «Ulus» isminin Partinin mallarını hazineye intikal ettiren kanunun şümulüne girmediği bilinmiyor değildi. Fakat mallar alınırken Parti ileri gelenleri düşünmüşlerdi ki, eğer Atatürkün hediyesi olan «Ulus» un bile istirdat edildiği umumî efkâra ilân edilirse, onun yerine ona benzer isimde bir mücadele gazetesi çıkarılırsa parti daha ziyade mazlum mevkiine düşer ve iktidarın hareketi takbih olunur. Nitekim o sıralarda Maliye Vekâleti de bunu ihsas etmişti. Fakat vilâyet partiye durumu resmen bildirdiğinde, o zamana kadar

Nihad Erim

Başında lideri

şartlar da değişmiş bulunduğundan, «Ulus» un yeniden intişarı için çok kuvvetli bir cereyan kendini hissettirdi.

Doğrusu istenilirse, Parti Genel Kurmayının bazı sayın azaları çıkmakta olan «Yeni Ulus» u Partinin malı bilecek kadar hâdiselerden habersizdiler. Nihad Erim aksi iddiada bulununca, pek ziyade hayret ettiler. Halbuki Nihad Erim, —ki, «Ulus» u istirdat edilmiş gibi göstermenin başlıca taraftarıydı— kanun çıktığında «Yeni Ulus»u Partinin gazetesi olarak neşretmek üzere gazetenin idare müdürü Muhiddin Erkan vasıtasiyle Genel Sekreter Kasım Gülek'ten para istemiş, Kasım Gülek «Bugün çek defterim yanımda değil, yarın çek defterini yazmayı unuttum» diye atlatmış,' bunun üzerine Nihad Erim ortada kârlı bir işin bulunduğunu görerek evini satmış ve temin ettiği para ile kendi namına bir gazete kurmuştu. Hattâ daha sonraları bunu Partiye devre hazır olduğunu da mektupla bildirmiş, bir müddet koymuş, Parti kendisini toplayıncaya kadar; müddet geçmiş, gazete itirazsız Nihad Erinim malı olmuştu.

«Ulus»un bundan sonraki macerası AKİS okuyucuları için meçhul değildir. Gazete Nihad Erimin dostları ile düşmanları arasındaki mücadelenin mihrakını teşkil etmiş, öyle inkişaflar göstermiştir ki, mesele tam bir Arap saçı haline gelmiştir. İş müteaddit defalar o zamanki Genel İdare Kurulunda görüşülmüş, hattâ Kasım Gülek «Ulus» u kurmak üzere eski Zonguldak Millet» vekili Rebiî Barkın'ı memur etmiş, «Yeni Ulus» mensuplariyle beraber bir toplantıda «Ulus» hemen çıkıyormuşçasına vazife taksimleri yapılmış, bunun üzerine Nihad Erim kendi gazetesinde çalışanlara ya «Ulus» u ya «Yeni Ulus» u tercih etmeleri için bir ültimatom vermiş, buna karşı gazete mensupları da o sırada almakta oldukları 90 lira maaşın normal hadde getirilmesini istemişler, bir karışıklıktır gitmişti. Bir ara da, yine Kasım Gülek Cemil Sait Barlasın küçük rotatifinde «Ulus» u çıkarmayı teklif etmiş, fakat İnönü'nün de hazır bulunduğu bir Genel İdare Kurulu toplantısında Nihad Erim mütehassıs sıfatiyle böyle bir şeyin kabil olamıyacağını izah etmiş, projeden vazgeçilmiş, toplantıdan sonra hep beraber «Yeni Ulus» a gidilerek birlik ve dostluk tezahürleri gösterilmişti.

«Ulus» meselesi son Parti Meclisinde de bahis mevzuu olmuş, hararetli münakaşa ve müzakerelerden sonra herkes büyük bir cömertlikle vaadlerde bulunmuş, bunları toplamaya da Cemal Reşid Eyüboğlu memur edilmişti. Kurultay arifesinde ise Genel Sekreter Kurultaya karşı kendisini mesuliyetten kurtarmak için bir şirket kurulması yoluna gitmiş, hattâ müracaatta bile bulunmuştu. Kurultayın sayın azaları da para temini hususunda parlak nutuklar söylenirler, hepsi şirkete girmeye cam gönülden hazır olduklarım bildirmişlerdi. Kapının önünde para toplamak üzere bir de yer kurulmuş, hisse senetlerinin satışına bile başlanılmıştı. Ancak sıra sözden Bile intikal ettiğinde para veren pek çıkmamıştı.

Kurultayda «Ulus»un çıkması hususunda prensip kararma varılınca Genel Sekreterlik vaziyeti derhal teşkilâta bildirmiş ve teşkilâttan bu iş için para toplanması istenilmiştir. Yeni Sinema toplantılarında vaadlerde bulunanlar, delegelerdi. Ankarada iken belki yanlarında fazla para yoktu. Şimdi, memleketlerine dönmüşlerdi. Her halde hem kendileri, hem etraflarındakiler böyle hayırlı bir işe para yatırmaktan çekinmiyeceklerdi. Bu suretle «Ulus» kelimenin tam mânasiyle partilerin gazetesi olacaktı. Üstelik Nihad Erim de, mânevi tazyikler altında «Yeni Ulus» isminden feragat etmiş, gazetesinin adı-

Kasım Gülek
Paraya kıyabilseydi

nı «Halkçı» ya çevirmişti.

İşte bu yüzdendir ki toplanan paranın topu topu 2500 lira olduğu görüldüğünde bu miktar sayıldı, bir daha sayıldı, bir daha sayıldı. Yanlışlık yoklu, teberruların tutarı buydu. «Ulus» bir defa daha hayal olmak üzereydi.

«Ulus» un gecikmesinden pek memnun biri vardı: Nihad Erim. «Ulus» çıkmadığı müddetçe «Halkçı» Partinin resmi organıymış gibi satılıyordu. «Halkçı» satıldığı müddetçe de Nihad Erim kâr ediyordu. Hem maddi, hem de mânevi.. Zira, sözü duyulan tek sözcü o idi. Gerçi yazdıkları partiyi değil, kendini ilzam ediyordu. Ama, bir hareket oluyordu.

«Ulus» un çıkamamasından —çıkmasını istediği halde— Genel Başkan da pek öyle şikâyetçi değildi. Nihad Erim, umumiyetle kendi fikirlerine yalan fikirleri savunuyordu. Üstelik, istediği zaman bu neşriyata bir ana hat çizmesi de kabildi. «Halkçı» kendisine karşı cephe almazdı.

Buna mukabil, Kasım Gülek bütün gayretlerin boşa gitmesi karşısında üzüntü duyuyordu. Nihad Erim, 1 numaralı rakibiydi «Halkçı» Kurultaydan sonra Partinin Genel Kurmayına karşı da vaziyet almış ve acı neşriyatına ancak İnönü'nün müdahalesi neticesinde fasıla vermişti. Kasım Gülek bunu bir fasıla telâkki ediyordu. Maamafih, bütün bu işler eğer kendisi Muhiddin Erkan vasıtasiyle yapılan talebi yerine getirseydi, böyle olmazdı. Yâni hislerine kapılıp parayı esirgemeseydi ne Nihad Erim bugün bir gazeteye sahip olabilirdi, ne de Parti gazetesiz kalırdı. Şimdi, Nihad Erim ne zaman «Ulus» meselesi bahis mevzuu olsa derhal, matbaasız bir gazetenin çıkamıyacağı tezini savunmakta, her şeyin mü-

Ateş kendini savunuyor

İstanbul'un maruf Mebusu Necmi Ateşten bir mektup aldık. Demokrat Partide nüfus tacirlerinin tasfiyesi bahis mevzuu olurken Necmi Ateş'in ismi son günlerde gazetelerde —ve AKİS'te— sık sık geçmişti. Necmi Ateş mektubunda umumi efkâra bir hesap veriyor. Mektubu aynen ve büyük memnunlukla neşrediyoruz. Yalnız, mektuptaki bütün iddiaların mektubun altında bulunan imzanın sahibine ait olduğunu da burada tasrih etmek isteriz.

Memnunluğumuz, bir Demokrat milletvekilinin demokrasilerde hesap vermenin lüzumuna inanmış olmasından ileri gelmektedir.

Darısı başkalarının da başına...

İstanbul 17/9/1954

Akis Mecmuası yazı işleri müdüdüğüne

11 Eylül 1954 tarihli ve 18 sayılı mecmuanızın dördüncü sahifesinde (Alt katta temizlik) başlıklı yazının muhtelif yerlerinde ismimden bahsedilmektedir. Efkârı umumiye nazarında tefsirlere yol açacak mahiyette gördüğümden, bu yazının tavzihan neşrini rica eder, bu vesile ile bana böyle bir açıklamada bulunmak fırsatını verdiğinizden dolayı ayrıca teşekkür ederim.

Şuna inanıyorum ki, namuslu kimseler, haklarındaki söylentilerin dudaklar arasında kalmasından ziyade ortaya serpilmesinden hoşlanırlar. Çünkü, onlar efal ve hareketlerinin hesabını hiç bir müddet aşımı tanımadan her zaman vermeye âmadedirler.

Yazılarınız arasına sıkıştırdığınız (Cumhuriyet Gazinosu) hikâyesini suiistimale bir misal olarak gösteriyorsunuz.

Ben onbeş senelik bir müteahhidim. Demokrat Parti iktidara gelmeden evvel de benim hususi otomobilim vardı, bugün de var.

On beş senelik taahhüt hayatımda Cerrahpaşa Verem Pavyonu, Bursada Gönlüferah Oteli, Bursada Vali konağı, İstanbulda Topkapı Sarayı Harem Dairesi, Haseki Darüşşifası, Haseki Çocuk Pavyonu, Süreyyapaşa Verem Sanatoryomu, Eyüp ve Bakırköy Dispanserleri, ve General Elektrik T. A. O. ait ampul fabrikası inşaatları gibi yekûnları o zamanın rayiclerine göre beş ilâ altı milyona baliğ olan inşaatları yapmış bir müteahhidim.

Bu işlerle uğraşanlar pek âlâ bilirler ki, bir kalemde bir milyondan fazla teminatiyle birlikte bir taahhüt işini yapmak en az 3 - 4 yüzbin liralık bir sermaye ile kabil olabilir.

Çalıştığım Yapı ve Kredi Bankası meydandadır. Arzu edene, dilediği şekilde on beş senelik hesaplarımı tetkik etmek ve malî durumumu inceleme yetkisini havi vekâletnameyi vermeye hazırım. Hattâ bu işi sayın gazetenize de havale edebilirim.

Yapılacak tetkikat neticesinde iktidardan evvelki mali bilançomun bugünküne nazaran lehime daha bütün rakamları taşıyacağı gün gibi aşikâr bir hakikat olarak görülecektir. Ben daima namusumla çalışmış ve kazandığım her kuruşun hesabını her zaman Verebilecek bir insanım. Başkaları beni ilgilendirmez.

Parti başkam bulunduğum üç senelik müddet içinde iki inşaat ihalesine iştirak ettim. Bunlardan birisi (Etiler Kooperatifi) inşaatı, diğeri (Adapazarı) şeker fabrikan inşaatıdır. Birincisinde rakiplerimden üçyüz bin lira fazla bir tenzilât yaptığım halde vermediler. Diğerinde yine rakiplerime nazaran fazla bir tenzilât yaptığım halde haddi lâyık değildir, diye vermediler. Birincisi için sayın Başbakana, ikincisi için sayın Başbakan Yardımcısı Samet Ağaoğluna şikâyet ettim. Haksızlığın giderilmesi için müdahalede bulunmalarına rağmen muvaffak olamadım.

İşte bu şartlar içinde ivazsız ve fedakârane geceli gündüzlü İstanbulda D. F. başkanlığı vazifeme devam ederken on beş senelik mesaimin semeresinin günbegün eriyip gittiğini görerek iki senedenberi piyasada satılık olarak dellalların elinde dolaşan, her vatandaşın satan aldığı gibi ben de bir gayrimenkulün yarı hissesini itar yolu ile gelir temin etmek maksadiyle ikiyüz bin liraya satan aldığım tapu kayıtlan ile meydanda dururken (Cumhuriyet Gazinosu) hikâyesi şeklinde efkârı umumiyeye bir suistimal misali olarak gösterilmeğe çalışmak haksızlık olur kanaatindeyim.

Her an 1950 senesinin 13 Mayısı ile 1954 senesinin ve hattâ 1958 senesinin Mayıs ayına kadar olan malî durumumu herkesin tetkik ve tahkikine açık tutanaktayım.

1946 senesinde Demokrat Partiye intisap ettiğim gündenberi Ocak, Bucak, İlçe ve 11 İdare Kurullarında vazife görerek partili arkadaşlarımın sevgi ve itimadına mazhar olmuş bir üyeyim. Parti kurucularından başka partinin milyonlarca üyesi de hep böyledir. Talebe Birlikleriyle başlayan cemiyet hayatım ve Millî Türk Talebe Birliği İkinci Başkanı olarak yıllarca vazife gören Necmi Ateş bir istifham olamaz.

İstanbul Milletvekili
Necmi Ateş

kemmel olmasını istemekte, bu yüzden evvelâ matbaa kurmak cihetine gidilmesini tavsiye etmektedir. Böyle bir işin ise bir milyon lira istediğini bildiğinden, paranın asla toplanamıyacağından hemen tamamiyle emindir.

Halbuki kendisinin pekâlâ satılan «Halkçı» sı başkasının matbaasında hazırlanmaktadır.

Bu gidişle «Ulus» hiç çıkamıyacağa pek benzemektedir.

Mahallî seçimlere hazırlık yok

Toplantı gürültüsüz, patırdısız bir toplantı oldu. Riyaset makamını —İstanbuldaki mütevazi parti binasındaki salonun ortasında bulunan masanın başındaki yere riyaset makamı denilebilirse— Genel Başkan İsmet İnönü işgal ediyordu. Yanında Genel Sekreter Kasım Gülek vardı. Azalar masa. nın iki yanına sıralanmıştı.

Gerçi bu, bir ara toplantısı idi. Parti Meclisi Kasımda idi ve bu tarih Demokrat Partinin Büyük Kongresinin Ekimde yapılacağı mülâhazasiyle seçilmişti. Ama mahalli seçimlerin- arifesinde bizzat Genel Başkanın riyasetinde yapılan böyle bir toplantı gazetelerde daha geniş akisler uyandırabilirdi. Eğer Cumhuriyet Halk Partisi Belediye seçimlerine hararetli bir şekilde girmek niyetinde bulunsaydı... Partide bunu belirten bir hareket yoktur. Her şey gösteriyor ki mahalli seçimler pek sönük geçecektir ve olsa olsa mahalli gayretler görülecek, fakat Partice bir faaliyet olmıyacaktır.

Mahallî seçimlere Cumhuriyet Halk Partisinin iştirakini temin etmenin ne kadar zorluklar doğurduğu hatırlardadır. O zaman aleyhte bulunup da yenilenler şimdi yeni itirazlar yükseltmekte, bir dönüş yolunun açık olup olmadığını denemektedirler. Partinin bilhassa İstanbuldaki ocak veya bucaklarında yapılan kongrelerde mahallî seçimlerin tarihine itiraz edilmekte ve Kasım başında yapılırlarsa bunun kanuna aykırı olacağı belirtilmektedir.

Ancak umumi bir caymanın bahis mevzuu olamıyacağı aşikârdır. Halk Partisi mahalli seçimlerde muhalefeti temsil edecek, fakat bu seçimler vesilesiyle bütün memlekette bir seçim kampanyası havası vermemeye çalışacaktır. Bunun sebebi büyük seçimlerden sonra sükûnetin henüz tam mânasiyle geri gelmemiş olması ve sinirli havanın devam etmesidir.

Parti Genel Kurmayının kararı bu olmakla beraber mahalli seçimlerin tarihi yaklaştıkça havadaki elektrikin artacağı muhakkaktır. Bu, kendiliğinden olacaktır.

Yer yer açılacak seçim kampanyalarında ise bütün muhaliflerin reylerini Cumhuriyet Halk Partisine vermeleri fikri telkin edilecektir, Bilindiği gibi Cumhuriyetçi Millet Partisi ve Türkiye Köylü Partisi seçimlere girmeme kararı vermiş olmakla beraber taraftarlarına şu veya bu tavrı takınmaları hususunda bir tavsiyede bulunmamışlardır. Bu bakımdan yer yer bütün muhaliflerin Halk Partisini desteklemeleri kuvvetle muhtemeldir. Ancak Halk Partisi de bu seçimleri bir muayyen haddin dışında mühim telâkki etmediği ve kazanmak arzusundan ziyade bir prensibin müda-

Belediye Seçimi Arifesinde

Boş kürsü - Susuz çeşme

KAPAKTAKİ DİPLOMAT

Selim Sarper

New - York'ta, Birleşmiş Milletler Teşkilâtının o muazzam binasında gözlüklü, son derece zarif ve kibar görünüşlü bir adam memleketinin hemen bitşiğindeki bir adayı canla başla müdafaa edecek. Adanın adı Kıbrıs, adamın adı Selim Sarper'dir. Selim Sarper Türkiyenin Birleşmiş Milletlerdeki daimi temsilcisidir.

Selim Sarperin vazifesi kolay olmıyacaktır. Eğer Türkiye meseleyle doğrudan doğruya alâkalı bulunsaydı delegemiz kürsüye çıkar ve sözünü esirgemeksizin fikrini anlatırdı. Fakat şimdi kürsüde değil, koridorda çalışmak icap ediyor.

Gözlüklü adam 55 yaşındadır. Ağustos ayının 14 ünde doğum gününü kutlamıştır. Babası mütekaid Mutasarrıf Esat Rauf Beydir. İstanbulda doğmuştur. Lise ve Yüksek tahsilini İstanbuldaki Amerikan kolejinde ve Almanyada yapmıştır. Hukuk mezunudur. İngilizce, Almanca ve Fransızcayı iyi bilir, konuşur, yazar.

1923 senesinde para kazanmağa başlamıştır. O yıl Adana lisesinde Fransızca hocalığı yapmıştır. Hariciyeye intisabı 1927 yılındadır. Muhtelif memuriyetlerle Odesada, Moskova'da, Gümülcüne'de, Berlin'de, Bükreş'te bulunmuştur. Evlidir, iki çocuk babasıdır.

Selim Sarper 1939 senesinin 21 Eylülünde Başvekâlete bağlı Matbuat bürosunun umumî kâtibi olmuştur. 1940 senesinin 1 Haziranında ise kendisini Matbuat Umum Müdürü olarak görüyoruz. Harp yularının çoğunu Selim Sarper bu vazifede geçirmiştir.

Gazetelerin ekserisinde bir dosya vardır. Bu dosyalarda Matbuat Umum Müdürlüğünden vaktiyle gelmiş emirler saklanır. İçlerinde ne acaipleri, ne inanılmazları vardır. Bunları basın hürriyeti ile bağdaştırmaya, şartlar ne olursa olsun asla imkân yoktur. Hemen hepsinin altında Selim Sarperin ismi bulunur. Selim Sarper gazetelere hava vaziyetini yazmayı yasak eden adamdır.

Tabiî bu bir talih veya talihsizliktir. O mevkide kim olsa aynı emirleri verecekti. Selim Sarper Moskovaya Büyükelçi tayin olununcaya kadar gazeteleri titretti. Moskovadan da Birleşmiş Milletlere delege diye gitti.

Harp yıllarının Matbuat Umum Müdürünü, hürriyetler diyarı Amerika bambaşka bir adam yapmıştır. Selim Sarper artık Hariciyelerimiz içinde hakikî mânasiyle garplı gibi düşünen, öyle hareket eden ender şahsiyetlerden biridir. Hürriyet ve basın hakkındaki telakkileri hemen tamamiyle değişmiştir. Gazetecilerin bir numaralı dostlarındandır ve bu yüzden Birleşmiş Milletlerde pek çok ahbap bulmuş, sevilen bir diplomat olmuştur. Güvenlik Konseyine birkaç defa seçilmemizin sebeplerinden biri, onun kulislerde gösterdiği faaliyettir. Kıymedi Hariciye Vekilimiz Fuad Köprülünün Birleşmiş Milletler faaliyetine katıldığı zaman kendisine elinden geldiği kadar yol göstermektedir.

Setim Sarper Kıbrıs meselesinin İngilterenin bir iç meselesi olduğu hususunda diğer delegeleri iknaya çalışırken Adanın statüsünde vukubulacak bir değişikliğin dünyanın o bölgesindeki barışı da tehlikeye sokacağını sözlerine ilâve etmektedir. Baş delegemiz bilhassa Amerikalılara bunu anlatmaya gayret etmektedir.

Gerçi Yunan tezi ayakta duramıyacak kadar zayıftır ama, Yunanlıların propagandaya bizden evvel başlamış olmaları Selim Sarperin işini elbette ki kolaylaştırmıyacaktır.

faası için iştirak kararı verdiğinden, nihayet geniş seçim kampanyası yapmıyacağından iştirak nisbetinin fazla yüksek olmıyacağı anlaşılmaktadır.

Zaten yer yer asılan listelere ve kütüklere pek alâka gösterilmemektedir.

Demokrasi

Hak uğrunda savaş...

Hürriyetlerin ve insan haklarının korunmasına inanıyorum. Bunun iki sebebi vardır : Birincisi, hürriyet olmaksızın vatandaş için ne haysiyet ve ne de saadet mevcut olmadığıdır. Polis nezareti altında yaşamak, her beklenmedik gürültüde tevkif edilmekten, sürgünden veya ölümden yılmak, korkudan sözlerine dikkat etmek, canını korumak için düşüncesini gizlemek yaşamak demek değildir.

Yukardaki ibare yeni kurulan bir derneğin ana tüzüğünün hemen altında yer alıyor. Derneğin adı «Hak uğrunda Fikir savaşı derneği» dir. 24 tane kurucusu vardır. Kurucular arasında Demokrat Partinin Erzurum Milletvekili Bahadır Dülger ile Demokrat Partinin Maarif Vekili Celâl Yardımcı tarafından isinden edilen Prof. Bülent Nuri Esen yanyanadır. Diğer kurucular meyanında şu isimler bilhassa göze çarpıyor: Prof. Yavuz Abadan, Dr. Vedat Dicleli, Dr. Hüseyin Cahit Oğuzoğlu, Süreyya Ağaoğlu, Dr. Cemil Bengü (Ankara müddeiumumisi), Prof. Muvaffak Akbay...

Derneğin gayesi ana tüzüğünün 2 nci maddesinde izah olunuyor :

«Derneğin gayesi, insan hak ve hürriyetlerinin korunması maksadiyle hukuk fikrinin yayılmasına çalışmak ve haksızlıkla mücadele etmektir. Dernek bu gayesini gerçekleştirmek için aynı idealleri benimsemiş olan şahıslar ve teşekküllerle işbirliği yapar, konferanslar tertip eder, neşriyatta bulunur.»

Andre Maurois'nın yukardaki ibaresini kendilerine düstur ittihaz etmiş olan ve ekserisi Üniversite mensubu bulunan kurucular böyle bir cemiyete niçin lüzum görmüşlerdir? Cemiyetler ihtiyaçların neticesidir. Zannetmiyoruz ki şu anda Türkiye'de aklı başında vatandaşlar toplanıp aralarında «Merihe seyahat tertip etme derneği» kursunlar. Ama, öyle anlaşılıyor kî —ve hakikattir— «Hak uğrunda fikir savaşı derneği» bir zarurettir. Zira münevverler vazifelerini yapmadıkları müddetçe haklan elbette ki çiğnenecektir. Bu hakikatin geç dahi olsa nihayet anlaşılmış bulunması karşısında memnunluk duymamaya imkân yoktur. Hele kurucular arasında Bahadır Dülger gibi iktidar partisinin tanınmış ve gözde simalarından birini görmek ayrı bir iftihar vesilesi oluyor.

Ancak... Meselenin bir de ancak'ı vardır. Cemiyetin faaliyeti, siyasi faaliyet sayılmaz mı? Şimdi Maarif Vekâleti bir profesörü Senatonun kararma rağmen kürsüsünden ederse cemiyet bunu protesto etmiyecek, sesini yükseltmiyecek midir? Yükseltirse siyasete karışmış sayılmıyacak mıdır? Sayılırsa Maarif Vekili bu sefer de yeni yeni profesörlere karşı yeni yeni tedbirler ittihaz etmek durumuna düşmiyecek midir?

Andre Maurois «Korkudan sözlerine dikkat etmek» diyor. Emeklilik kanunu, memurlar kanunu, basın kanunu ortada dururken bir takım kimselerin yüreklerinden bu korkuyu silmek için cemiyet ne yapacaktır?

«Hak uğrunda fikir savaşı derneği» fayda sağlayamaz mı? Elbette ki, sağlar. Hem de pek çok fayda sağlar. Hem memlekete, hem de bizzat iktidara. Ama, eğer o derneğin kurucuları evvelâ kendi yüreklerinden korkuyu, küçük düşünceleri, menfaat hırsını silebilirlerse. «Hak uğrunda Fikir savaşı derneği» bu neviden derneklerin ilki değildir. Meselâ vaktiyle bir de «Hür fikirleri yayma cemiyeti» kurulmuştu. Şimdi cemiyetin başında bulunanlar şurada veya burada iktidara, kasideler yazmakla meşgullerdir. Hür fikirler, idealler çoktan unutulmuştur. Hepsi, durumu toz pembe görmektedirler.

Cemiyetlerin hakiki hüviyetini isimleri değil, mensupları verir. Umumi efkâr eğer cemiyet vazifesini lâyıkı veçhile yaparsa onu desteklemeğe hazırdır. Hükümet de ciddi surette çalışan bir teşekkülü kaale almak mecburiyetindedir. Ama teşekkülün mensupları onu kendi şahsî menfaatlerine âlet etmeğe bakarlarsa, şahsî propagandaları için basamak sayarlarsa işler yürümez.

Halbuki bugün, insan haklarına tam mânasiyle riayet edildiğini, muhaliflere başka, muvafıklara başka türlü muamele edilmediğini, kriterin herkes için bir olduğunu, bazı ürkek kalblere korku dağıtılmadığını, «bizden» olmıyanların haklarının çiğnenmediğini, insanların midelerinden tutulmadığını iddia için mutlaka ve mutlaka kör olmak mecburiyeti vardır.

Zaten «Merihe seyahat tertip etme derneği» değil de «Hak uğrunda fikir savaşı demeği» diye bir derneğin kurulmasına lüzum hissedilmiş olması bundan başka bir şeyin neticesi değildir.

Dış Politika

Birleşmiş Milletler açıldı

New - York her zaman için hareketli bir şehirdir. Ama o gün, üzerinde Birleşmiş Milletler binasının bulunduğu ada üzerinde hareket her günden de fazlaydı. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu yıllık toplantısına başlıyordu. Tarih: 21 Eylül 1954. Bu, Genel Kurulun 0 uncu devre toplantısıydı.

Toplantıdan evvel Demir Perdenin gerisinde kalan esir milletlere mensup mülteci grupları nümayişler yapmışlar ve Rusyayı yuhalamışlardır. Ellerinde levhalar vardı, birinin üzerinde şu tavsiyede bulunuluyordu: Kremime atom bombası atmalı!

Bu yıl toplantıya pek fazla hariciye vekili iltifat etmemişti. Çoğu Avrupada daha mühim işlerle meşguldü. Yalnız bir hariciye vekili yalnız gelmekle kalmamış, canını da dişine takmıştı. Bu, Üçlü Balkan Paktının altında Yunanistan adına imzası bulunan Stefanopulos idi. Gayreti Türk Kıbrısı almak içindi. Dost Stefanopulos!

Muhtemelen Yunanistanın müracaatı bir netice vermeyecektir. Birleşmiş Milletlerde bir netice vermeyecektir.. Yoksa biz bundan çok faydalı bir ders çıkarmış, dost diye sıktığımız ellerin sahiplerini bir defa daha tanımış olacağız.

Kıbrıs Birleşmiş Milletlerde

Birleşmiş Milletler Teşkilâtının Anayasası, daha ilk maddesinde teşkilâtın gayesinin barışı temin etmek olduğunu söyler. Barışı temin etmenin ilk yolu ise milletlerin arasındaki ihtilâfın dostane bir -şekilde hallidir. Âza devletler, bu hakkı Birleşmiş Milletler Teşkilâtına tanımışlardır. Anayasanın 35 inci maddesine göre iki devlet arasında bir ihtilâf veya dünyanın her hangi bir tarafında barışı tehdit eden bir vaziyet varsa âza devletlerden her hangi biri, bunu Birleşmiş Milletlere getirebilir.

İşte Yunanistan Kıbrıs meselesini Birleşmiş Milletler Anayasasının bu maddesine dayanarak getirmektedir.

Ancak Anayasanın 2 nci maddesinin bir de 7 nci fıkrası vardır. Bu fıkraya göre Birleşmiş Milletler Teşkilâtı âza devletlerin iç işlerine müdahale etmek hakkına sahip değildir.

İngiltere Kıbrıs işinin kendi iç meselesi olduğunu ve Birleşmiş Milletlerin bunu görüşmeye hakkı bulunmadığını bildirmektedir.

Kıbrıs meselesi, dünya barışını tehdit eden bir vaziyet veya iki devlet arasında bir ihtilâf mıdır, yoksa İngilterenin bir iç işi midir? Birleşmiş Milletler Genel Kurulu evvelâ bu sualin cevabını verecektir. Eğer Yunan tezi kazanırsa Genel Kurul bir Tahkikat ve Uzlaştırma komisyonu kurup meseleyi ona havale edebilir, komisyonun vereceği rapor üzerine de alâkalı devletlere, bütün âza devletlere veya Güvenlik Konseyine «tavsiye» de bulunabilir. Fakat tavsiyenin yerine getirilmesi hususunda bir mecburiyet yoktur.

Eğer İngiliz tezi kazanırsa, Kıbrıs, işi gündeme alınmıyacak ve görüşülmiyecektir.

TARIM

Buğday

Hububat depoları

Senelerce önce, Ankara'nın, 'Kırşehir'in çorak topraklarından geçenler **bir** kaç çadırın buralara yerleştiğini, yaz kış, kaldırılmadığını, bir kaç insanın da durmadan çalıştığını, ektiğini, biçmek istediğini gördüler. Hayret ettiler, göz alabildiğine yayılan bu sahipsiz genişliklerde kim çalışabilir, hele çorak ve ektiğini vermez olduğu söylenen bu topraklarda kim uğraşabilirdi.

Köylü, **hem** hayret, hem de kızgınlık içinde idi. Bu topraklar Devlete aitti. Bu çadırların gelip, kocaman arazide, beyaz birer nokta gibi yerleşmesinden evvel, köylü buralarda ziraat yapabiliyor, mühim miktarda mahsul elde edemese bile, kazancına bir miktar ilâve ediyordu. Diğer bir mesele vardı ki, o köylü için, çok kötü idi, tahammül edilmez bir sıkıntı, kızgınlık veriyordu: Devlet, çiftçiliğe başlayınca, köylü elindeki buğdayı satamıyacak, alıcı bulamıyacaktı. Halbuki, yetiştirdiği buğdayı satmak hususunda, köylü en fazla Devlete güveniyordu.

Bu çadır adamları ne yapıyorlardı, ne istiyorlardı? Köylü sadece devlet topraklarının işletilmesine girişildiğini, kendi işlerinin bozuk neticelere dayanacağını biliyordu. Bu adamlar çokluk değildir. Polatlı civarında adetleri ikiyi aşmıyordu. Fakat çalışmaları korkunç bir sabrın ve tahammül edilmez müşkülâtın yıkılmasına dayanıyordu. Geniş toprakları bulabildikleri imkânlar, işçi ile sürüyor, ekiyor ve sonra çadırlarına çekiliyorlardı. Köylü kendileri ile konuşmıyordu.

Ekileni biçmek için bir sene beklemek lâzımdı. Çadır adamları bir sene sessiz beklediler. Bu sessiz bekleyiş, köylünün uzaktan görüşü, otomobil ile yoldan geçenlerin çadırların duruşuna bakşı ile tesbit ediliyordu. Halbuki, devletin memurları olan bu adamlar bir büyük mücadeleye en iptidaî basamağından başlamışlar, birer birer diğer basamakları çıkmışlar ve ertesi hasat mevsimine erişmişlerdi.

Sakallar uzamıştı, zayıflamışlardı. Hattâ yıkanmamışlardı. Her türlü tehlikeye karı, ekinlerin, mahsulün başında beklemek lâzımdı.

Şehirden uzakta idiler. Ekmek bulamıyorlardı, bazan aralarında bir somun ekmek için kanlı bıçaklı olmağa yüz tutan kavgalar oluyordu. Yağmur iliklerine kadar işliyor, öksürükten başlarım kaldıramıyorlar, yalnız bekliyorlardı. Toprağa, menfi düşünen köylüye karşı açtıkları geniş mücadelede, bir de iç yıpranma vardı. Fakat dayanıyorlardı. Bekliyorlardı.

Ertesi hasat mevsimi bereket getirdi. O geniş, o sahipsiz genişlikler uyandı. Başak başak göz alabildiğine gözü doldurdu. Hâdisenin ehemmiyeti büyüktü, sevinç verici idi.

Bununla birlikte yeni ve faydalı bir müessese doğmuştu : Devlet Üretme Çiftlikleri..

Cumhuriyetin bir devri var ki, her işde müspet bir adım atılmış, iyi düşünülmüş, başlanılmış. Fakat bunu takip eden bir devir var ki, bütün iyi niyetlerin, iyi adımların, müspet iş görme emellerinin uyuduğu, sustuğu, alabildiğine istismar edildiği bir devir. Cumhuriyetin ilk yılları, bu memleketin ziraat memleketi olarak bekasını tesbit edebilmek için tohumluk istasyonları kurulmak yoluna gidilmişti. Tarım Bakanlığının bir şubesine verilen paralar ile toprakların daha verimli bir çalışma sistemine konulması için makineli ziraate yönelnilmişti. Bu makineler kırıldı, parçalandı, ne oldukları, nerelere gittikleri, hangi ellerde kaldıkları bilinemedi. Bir kaç büyük toprak sahibi, bu teşkilâttan, bu makinelerden istifade ettiler, menfaat temin ettiler. İşlerini genişlettiler. Esas gayeden uzak kalındı. Aslını unutan insanlara, nesillere benzedik.

Birden uyandık. Birden, yaşamamızın tek şartını ortaya koyan toprağa eğildik. Bütün bu mücadele, işte bu çadırlarda başladı. Bu çadırlar, örnek çiftçiliğin, rehber çiftçiliğin kurulmasında rol oynadı ve hâlâ oynamaktadır.

*

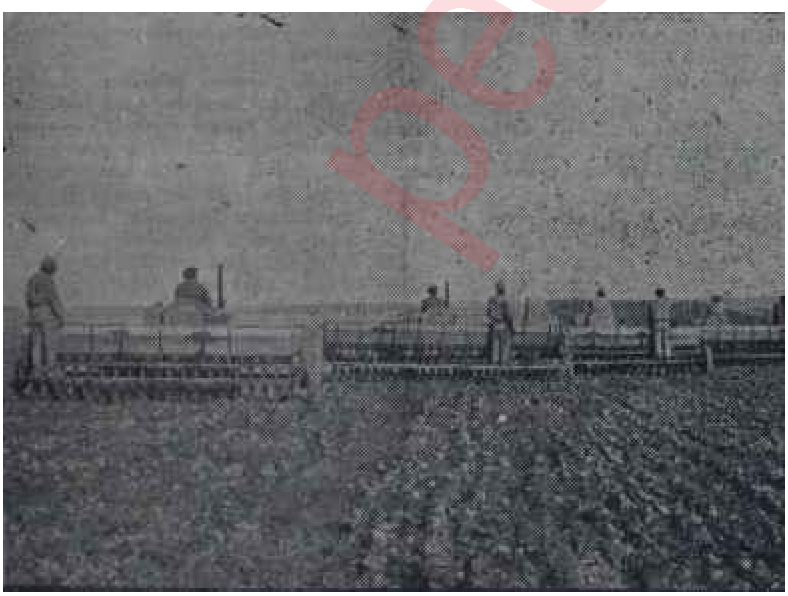
Devlet bütçesinden az bir para ayrıldı, çadırların ufak, çelimsiz binalara çıkması, çalışma azminde olanların, o bir kaç, sayısı onu geçmiyen ideal sahibi insanların etrafında toplanması günleri geldi. Devlet çiftlikleri ilk senelerinde, kendi kendini idare edebilecek bir hedefe varabilmişti. Köylü, çiftliklerin zararına olmadığım anlamıştı. Mahsulünü yine satıyordu, yalnız komşuluk ettiği devlet topraklarındaki faaliyetin daha canlı olduğunu görüyor, daha çok mahsul temin edildiğini anlıyor ve cam sıkılıyordu. Kendi mahsulü boyca kısa, alıcının istediği evsaftan düşük idi. Halbuki komşu, ne yapıyor, ne ediyordu, bilinemez, daha iyi, alıcısı bol olabilecek mahsul elde ediyordu. Uzak binaların içine sıkışan bu şehir insanların elindeki hazinenin, tılsımın anahtarının ne olduğunu bilmek istiyordu. Devlet üretme çiftliklerini bir hoca olarak tanımak lüzumunu hissetti ve onlara yaklaştı.

Gayenin ilk unsuru hasıl olmuştu.

Esasen Devlet Çiftliklerinin kurulmasında düşünülen esasların başında, köylüye iyi tohumluk vermek, hayvancılıkta, ziraat sahasında ve diğer ürünlerin istihsalinde en iyilerini yetiştirip, dağıtmaktı. İlk yıllar «örnek» olmak vasfım kazanmıştı.

Soma harp başladı. Harp demek, Türkiye gibi bir memleket için darlık demekti. Sıkıntı başladı, ordu beslemek için, geniş zahire ambarlarına ihtiyaç vardı. Şehirlerde dolaşmağa başlıyan ekmek buhranı, had safhalar gösteriyordu. Boş hazine topraklan üzerinde faaliyete geçildi. Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumunun çiftlikleri şekil, daha doğrusu «kabuk» değiştiriyordu. Boş topraklar üzerinde, geniş istihsal başladı. Mahrumiyetler için başarı kazanılıyordu. Hattâ İstanbul gibi büyük şehirleri civarlarındaki bu kabil çiftlikler doyuruyordu.

Bir zaruret, bir büyük iş ortaya çıkarmıştı. Harp yılları boyunca, büyük gayret sarfı ile toprakların işlenmesine girişildiği zaman, bir fikir de zihinlerde genişlemeğe, yer etmeğe ve

Toprak Sürülüyor

Boşlukları dolduruyoruz

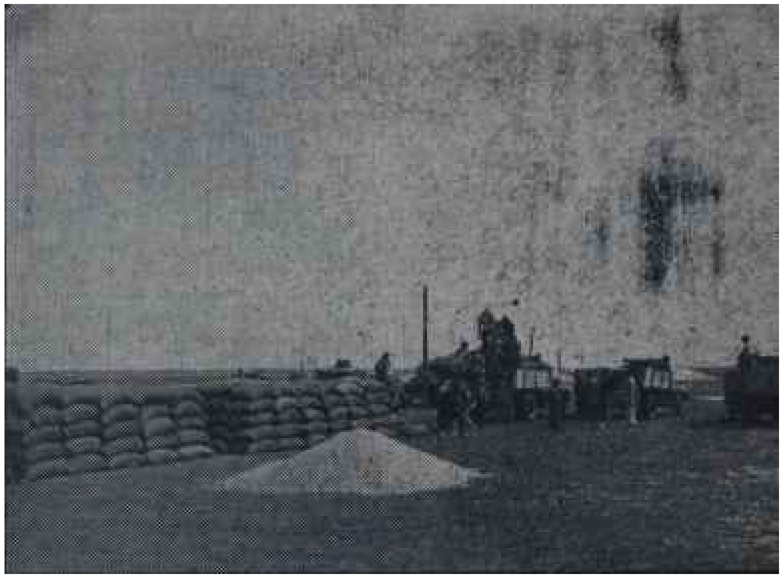
mutlak yapılması lâzım gelen bir iş halinde etrafa yayılmağa başlamıştı. Bu toprakları çiftlikler halinde genişletmek, bor şekle bağlamak ve istenilen «buğday ambarlarını» yaratmak. Harbi takip eden senelerde, Devlet Ziraat İşletmelerinin kurduğu «öncü teşkilât» ile Atatürk'ün Orman Çiftliği birleştirildi. Orman Çiftliği örnek bir teşkilât oldu.

Çiftliklerin kurulmasına başlanıldı. Her bölgenin belli başlı hususiyetleri gözönünde tutulmak şartı ile üretme çiftliklerinin temelleri atılıyordu. Bir, iki, üç derken on adedini aşan teşekküller yaratmağa başladık. Bugün onsekiz Devlet Çiftliği faaliyet halindedir. Bu çiftliklerin memleket ölçüsündeki faydasını ortaya koymazdan önce, bir noktayı daha izah edelim :

Kuruluşu ânında köylünün kızgınlığı ile karşılaşan çiftlikler bugün aranılan, hattâ onsuz edilemiyen birer kıymet kazanmışlardır. Köylü, tohumluğunu veren, örnek bir çalışmayı kendisini gösteren, bir çok bakımlardan kendisine yardımcı olan bu çiftliklerin kaldırılmasını değil, genişletilmesini istemektedir. Bu çiftliklerin kurulmasındaki mücadele sona ermiştir, bütçeye para veren teşekküller olarak da «ayrılılmaz» bir teşkilât haline getirilmiştir. Şimdi mesele genişletilmelerinde, adetlerinin fazlalaştırılmasındadır. Bu yolda olunduğundan şüphe etmiyoruz.

Çiftlikler bugün köylüye yüz bin tona yakın tohumluk vermektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarında kurulan tohum ıslah istasyonlarının faaliyeti hakkında bir rakam verelim, bugünkü faydanın ehemmiyetini bariz şekilde ortaya koymuş okuruz: İlk yıllarda senede köylüye bin ton tohumluk ancak verebiliyorduk, bugün 100 bin rakamının üstünde olmağa gayret ediyoruz.

Elde edilen mahsul selektörden geçirilir ve köylüye ilaçlanmış olarak verilir. Diğer yandan da, tohumların ıslah edilmesi, daha müsbet mahsul elde edebilmesi için durmadan çalışmalar

Ve tonlarla buğday

Hem ekmek, hem tohumluk

yapılır. 458 traktör, 478 pulluk, 394 biçer - döver makinesi, 408 mibzer, 210 selektör, altı seyyar tamirhane bu teşkilâtın elindedir.

Çiftliklerde sadece buğday istihsal edilmez. Hayvancılık yapılır, fidan yetiştirilir, bu işlerde de örnek vasfım kaybetmemek için gayret ve çalışma elden bırakılmaz.

Bu dâva halledilmiş göründüğü bir sıralarda, 1950 sonrası bazı garip fikirli ve menfaat aşkı ile hareket eden milletvekillerine rastlandı. Devlet üretme çiftliklerinin hiç bir iş görmediği, lâğvedilmelerinin yerinde bir hareket olacağı ileri sürüldü. Büyük Millet Meclisinin zabıtlarında bu meseleye dair uzun sözler vardır. Fakat, gayeyi ve elde ettiği neticeleri bilen kimseler, hele idareci zümre, tetkiklerin verdiği yetki ile, üretme çiftliklerinin lâğvedilmesini değil, daha da genişletilmesinin lâzım geldiğini belirttiler.

Üretme çiftliklerinin genişletilmesi, daha fazla adette memleketin dört bucağında açılması muhakkak ki iyi,müspet bir adım olacaktır. Bu çiftliklerin kaldırılmasını istiyenlerin, menfaat zebunu oldukları kısa soruşturmalar sonunda anlaşılmıştır. Bu yüzden, bu tip milletvekillerini şimdi, Demokrat Parti bünyesinden uzaklaştırılmış olarak görüyoruz.

Ve, üretme çiftlikleri kaldırılmamıştır. Muhtemel bir harp faciasının en fazla yük tahmil edeceği müesseseler yine Üretme Çiftlikleri olacak, ordunun, halkın yiyeceği buralardan gelecektir. Bir facia her zaman gelebilir, iş onu karşıtım bulmakta, karşılığını her zaman ayakta tutabilmektedir. Bugün Türkiye'yi idare edenler, bu elzem müesseseyi kaldırmak değil, genişletmek yolundadır.

İki devir politikacılarının birleştikleri bir nokta, bir mesai varsa, o da bugün Devlet Üretme Çiftlikleridir. Her iki devrin içinden çıkanlar, bilenler ve görenler, hele Devlet işlerinin aşinası olanlar bilirler ki, Üretme Çiftlikleri, kapanan bir devrin yarattığı memleketi doyurucu müesseselerdir, yine onlar bilirler ki, ayni değeri bugün değeri ile mütenasip olarak muhafaza eden genişletmek istiyenler iş başındadır.

Bugün her vilâyette böyle bir çiftliğin kurulması yolundayız. Temenni temponun hızlandırılmasındadır.

Anthony Eden
İşleri halletmeye çalışıyor

Avrupa

Hal çaresi peşinde

Eğer İngilizler dünyanın 1 numaralı seyyahlarıysa, İngilizlerin 1 numaralı seyyahı da şu anda Hariciye Vekili Mr. Anthony Eden'dir. Eden Batı Avrupada yaptığı uzun bir gezintiden Londraya dönmüş bulunuyor. «Uzun» mesafe bakımındandır. Hattâ, o bile değil.. Kullanılacak asıl kelime, «çok» tur, İngiliz Hariciye Vekili, elinde asası, bir çok Avrupa başkentini gezmiş ve bir fikri yaymaya çalışmıştır i Almanya, Brüksel paktına katılsın.

Evvelâ, bu Brüksel paktı nedir? 1948 senesinde beş Avrupa devleti aralarında bir pakt imzalıyorlardı. Beş Avrupa devleti şunlardı: İngiltere, Fransa ve Benelüks devletleri. Yâni, Belçika. Hollanda ve Lüksemburg. 1948 senesi, Amerika ile Rusyanın arasının açılmaya başladığı senedir. Daha doğrusu bu açıklığın kendisini tam mânasiyle belli ettiği sene. Artık şark ve garp hemen tamamiyle ayrılmıştır ve taraflar kendi cephelerini takviyeye çalışmaktadırlar. Amerika Avrupaya yardım etmeye hazırdır, ancak evvelâ Avrupalıların kendi aralarında bir birlik kurmaları icap etmektedir. Onlar kendi iyi niyetlerini, azimlerini göstersinler, Amerikan yardımı arkadan yetişecektir,

O sırada Batı Avrupada pakt olarak sadece İngiltere ile Fransa arasında imzalanmış bir pakt vardı. Buna mukabil bir Avrupa Birliği fikri yaygın haldeydi ve bunun şampiyonluğunu da o zamanın Muhalefet lideri Mr. Churchill yapıyordu. Fransa ile İngiltere arasındaki pakt, daha ziyade bir dostluk anlaşması mahiyetindeydi. Askeri tarafı vardı ama, pek mühim değildi. Öyle mecburi bir ciheti yoktu. İngiltere ile Fransa daha ziyade her sahada bir iyi niyet gösteririnde bulunmuşlardı. Paktın askerî, kültürel ve iktisadi tarafı mevcuttu.

İngiltere ile Fransa evvelâ Benelüks devletlerini pakta iştirake davet ettiler. Benelüks devletleri bunu muvafık gürdüler ve Brüksel paktı, ismini taşıdığı şehirde imzalandı. Âkid devletler bununla ne gibi bir taahhüde giriyorlardı? Hemen hemen hiç... Fontaineblau' da bir müşterek karargâh kuruluyor ve bunun başına İngiliz mareşali Montgomery getiriliyordu. Fakat pakt milli kuvvetlerinin ne tahdidi, ne kontrolu hususunda her hangi bir hükmü ihtiva ediyordu. Sadece âkid devletler, karargâh enirine bir miktar askerî kuvvet vereceklerdi. Zaten heyeti umumiyesiyle Brüksel Paktı, Avrupa Birliğini kurmak yolunda bir adımdan ibaretti. İngiltere de sadece iyi niyetini göstermek, âdeta teşvik etmek maksadiyle girmişti. Yoksa Londra hükümetlerinin Avrupa işlerinde her hangi bir mükellefiyet altına girmek istemedikleri açıktır.

Nitekim Brüksel Paktından bir sene sonra da Strasbourg'da Avrupa Konseyi faaliyete geçiyordu. Onu Atlantik Paktı takip etti. Hesapça onu da, son adım olarak Avrupa Ordusu kovalıyacaktı. Bu şu demektir ki Brüksel Paktı Avrupa ordusu için sadece bir zemin idi. Onun üzerine başka şeyler bina edilecekti. Nitekim iki adım daha atıldı. Fakat Avrupa Savunma Camiasına ait andlaşmayı Fransız parlâmentosu reddedince yeni hal çareleri aranmaya başlandı.

Fransız Meclisinde cereyan eden müzakerelerde bilhassa İngilterenin Avrupa Savunma Camiasına iştirake yanaşmaması tenkid edilmiş ve hücumlar Londraya tevcih edilmişti. İşte şimdi Eden, sanki bir yeni formül bulmuş gibi bundan alta sene evvel imzalanmış bir pakta Almanya ve İtalyanın iştiraklerini teklif ediyordu. Böylece, —tabii aklı sıra— İngiltere de Avrupa Camiasına katılmış olacakta.

Bunun ileri değil, geri bir adım sayılması gerekir. Düşününüz, 1948 de bir gün Avrupa Birliği ve dolayısiyle Avrupa ordusu gerçekleşsin diye ilk adım atılıyor, onun üstüne Atlantik paktı gibi çok daha faal bir teşkilât geliyor, Sonra, Avrupa Ordusu gerçekleşemeyince hal çaresi olarak yine o mânâsız ve basit Brüksel andlaşmasına dönülmesi teklif ediliyor. Bu sefer, pakt beşlerin değil, yedilerin olacak, Almanya ve İtalya da katılacaktır. Belki de Fontaineblau'da yeni bir karargâh kurulacaktır. Buna, çocuklar bile güler. Avrupa denen devekuşu, anlaşılan başını kumlara sokmak istiyor.

Mr. Eden diğer alta devletin merkezlerini gezmiş, devlet adamlariyle temas etmiş bulunuyor. Hemen her biri, pakta alâka ile karşılamıştır. Neden? Çünkü hepsi bu formülde zevahiri kurtaracak bir hal çaresi görüyor. Almanya böyle bir usulle silahlandırılacaktır.

Eden'in en ziyade müşkülâta uğ-

Piccioni
Altıların İtalyanı

Mendes - France
Altıların Fransızı

radığı yer, Fransa olmuştur. Fransızlar, İngilterenin Avrupa Ordusuna fiilî şekilde iştiraki olmadıkça Almanyayla aynı karargâh altına girmeye kolay kolay yanaşmıyacaklardır.

Mısır

Sürprizler diyarı

Günlerden bir gün, radyo ve gazeteler dünyaya bir haber yaydılar. Eğer haberin mahreci Kahire olmasaydı, hiç kimse inanmazdı. Hattâ sadece Kahire ismi bile şüphe ve tereddütleri dağıtmaya kâfi gelmedi. Ustelik, hele şu son senelerde dostumuz —yeni dostumuz— Mısır'da cereyan eden hâdiselerin biç olmazsa seyrine vâkıf olmak icap ediyordu.

Haber şuydu : Millî İstikamet Vekili Binbaşı Selâh Salem bütün vazifelerinden affedilmiştir.

Selâh Salem'in kim olduğunu bilmek için, işgal ettiği mevkiin adını duymuş olmak yetmez. İhtimal ki dünyanın bir başka yerinde daha bu ismi taşıyan bir vekâlet yoktur. Milli İstikamet Vekilliği! Neye istikamet veriyor? Milli gidişe mi? O zaman, hükümet veya devlet reisinin vazifesi demek olmaz mı? Hem de totaliter bir devlet veya hükümet reisi..

Bu bakımdan hâdisenin ehemmiyetini anlamak için Selâh Salem'in işgal ettiği mevkie değil, onun şahsiyetine bakmak icap eder. Kimdir bu Selâh Salem? Bir binbaşı.. Ama, Mısır'ın hükümet Reisi Cemal Abdülnasır ondan bir rütbe yüksektir. Selâh Salem Mısır'ın meşhur Temmuz ihtilâlini yapanlardan bîri, hattâ onların bir elebaşısıdır. Eğer bir triumvira bahis mevzuu olsaydı, Mısır'da üç isim sayılabilirdi: General Nagib, Yarbay Abdülnasır ve Binbaşı Selâm Salem. Nitekim işlerin başlangıcında, daha doğrusu ihtilâl muvaffak olduktan hemen sonra yapılan iş taksiminde General Nagib en gözde mevkii almış, onu diğer ikisi takip etmişlerdi. Selâh Salem'e düşen rol Propaganda Vekâletini idare etmekti. İhtilâlin propagandaya ihtiyacı, inkâr olunamazdı. Binbaşı ayrıca, İhtilâl Konseyinin de Abdülnasırdan sonra en nüfuzlu üyesiydi.

Vaziyet vüzuh kesbetmiş gibi göründüğü sırada, yine Kahireden gelen bir haber bomba gibi patladı : General Nagib, vazifelerinden affedilmişti. General Nagib, o vakte kadar, işleri bilmeyenler için Mısır'ın diktatörüydü. Bir diktatör, vazifelerinden nasıl affedilebilir, daha doğrusu böyle bir harekete kim cüret edebilir? Ancak, bir yeni diktatör!

General Nagib'in istifasiyle bir hakikat umumî efkâra aksetti : Mısırda ipler, Abdülnasır'ın elindedir. İhtilâlin düşünen beyni odur. Hacı Nagib'in sadece isminden ve gülüşünden, kütleler üzerinde uyandırdığı müsbet tesirden istifade edilmiştir. Yoksa, bir zamanlar ilim ve irfanından, hattâ dehasından hayranlıkla bahsedilen bu adam, bir kukladan başka şey değildir.

Fakat, hikâye Mısır'da geçiyordu. Bu bakımdan, bir yeni oyun beklemek hata olmazdı. Nitekim, General Nagib'in bütün vazifelerinden affedilip evine hapsedilmesinin âdeta hemen akabinde yeni bir haber yayıldı : Mısır süvari kuvvetleri, eski devlet reisini desteklemek maksadiyle kazan kaldırmışlar, Nagib taraftarları ile Nasır taraf tarlan arasında sokak çarpışmaları olmuştu. Bir gün sonra, General Nagib, yeniden politika sahnesinde göründü. Devlet reisliği vazifesi kendisine iade edilmişti, fakat bundan böyle Başvekilliği bizzat Cemal Abdülnasır yapacaktı. Ayrıca İhtilâl Konseyine de artık Nagib değil, Nasır riyaset edecekti. Bütün bu hâdiselerde, binbaşı Selâh Salem Abdülnasır'ın yanında yer almıştı, hattâ Nagible en ziyade çatışan o olmuştu. Selâh Salem bir nevi Başvekil Muavini idi.

Hâdise bu suretle, zahiren bir neticeye bağlanınca Mısırlı liderler elele, kolkola resimler çektirdiler, fotoğrafçılara pozlar verdiler, dostluk ve arkadaşlık gösterileri yaptılar. Hepsi aynı yoldaydı. Ama, fikir ihtilâfı elbette olabilirdi. (Halbuki ötekiler Nagib'i, evine düpedüz hapsetmişlerdi). Hacı Nagib, bir hacıya yakışır şekilde kendisine karşı cephe almış olanları da affettiğini ve hiç kimseye karşı kin beslemediğini beyan etti. İşler bir müddet daha normal yolda yürüdü. Gerçi o gösterilere hiç kimse kanmamış ve Mısırdaki rejimin bir buhranlar rejimi olduğunu anlamıştı ama, ne de olsa durum sakin görünüyordu.

Yeni hâdise, Temmuz ihtilâlinin yıldönümünde patlak verdi. O gün için büyük bir merasim hazırlanmış, Cumhuriyet Meydanına kürsüler hazırlanmıştı. Devlet reisi General Nagib, uzun zamandan beri ilk defa olarak halkın karşısına çıkacak ve nutuk irad edecekti. Ondan sonra da Cemal Abdülnasır konuşacaktı. Fakat halk, General Nagibi sadece «Yaşa Nagib» diye değil, «Kahrolsun Abdülnasır» diye alkışlayınca ortalık karıştı. Başvekil söze başlamak istedi, yuhalandı. İşe emniyet kuvvetleri ve askerler müdahale etti. Anlaşıldı ki, Hacı Nagib, menkûp olmasına rağmen hâlâ halkın sevgilisidir. Bu, Mısırlı liderlere ders oldu, Nagibi bir daha kütlenin önüne çıkarmadılar. Bu hâdiseler sırasında da Binbaşı Selâh Salem, Başvekili tuttu.

Milli İstikamet Vekili, son derece faal bir adamdı. Tâbir caizse, her tarakta bezi vardı ve bilhassa dış münasebetleri şahsen o idare ediyora benziyordu. Yahut idare etmese bile, temaslar daima onun şahsı vasıtasiyle yapılıyordu. Bir kimseyi ziyaret icap

Binbaşı Selâh Salem
Bir ikbalde, bir değil

etti mi, bavulunu o yapıyor ve yola revan oluyordu. Bütün şark memleketlerinde dostlar, ahbaplar edinmişti. Sudandan Suudi Arabistana, Lübnan'dan Şam'a pek çok yer dolaşmış, Mısır'ın politikasını izah etmiş, mukabilinde Arap merkezlerinin görüşünü öğrenmişti. Son derece dinamikti ve nüfuzlu olduğu aşikârdı. Gittiği yerlerde salâhiyetle konuşuyor ve sözleri Mısır'ın ihtilâl hükümetini ilzam ediyordu. İsmi gittikçe daha fazla duyulmaktaydı.

İşte bu sırada, Kahirede yeni bir bomba patladı : Binbaşı Selâh Salem, vazifelerinden affedilmişti. Herkes hayret ve şaşkınlık içinde kaldı. Yine Mısır liderleri arasında neler olup bitiyordu? Teni bir kara kedi mi geçmişti? Hiç kimse bir şey anlayamıyordu. Muhakkak olan Cemal Abdülnasır ile muavini arasında vahim bir ihtilâfın patlak verdiği idi. Başvekil bu kuvvet denemesinde de muvaffak olmuş, iktidara hâkim bulunduğunu göstererek kabinesinin kendinden sonraki en nüfuzlu azasını atıvermişti.

Fakat Mısır'daydık. Yâni, acele karar vermemek icap ediyordu. Bu ihtiyatın ne derece doğru olduğu bir gün sonra ortaya çıktı. Binbaşı Selâh Salem, bütün vazifelerine iade edilmişti. Artık iş çocuk oyuncağına dönmüştü. Liderler arasında bir anlaşmazlık çıktı mı en kuvvetlisi, rakibini derhal bütün vazifelerinden affediyor —hattâ, vazifelerinden affedilen devlet reisi bile olsa—, sonra işler halledilince bunları yeniden iade ediyordu. General Nagib'den sonra Binbaşı Selâh Salem de başvekilin kuvvetini şahsı üzerinde denemişti. Onun gözden düşmesi az sürdü ve Abdülnasır, yardımcısını tekrar yanma aldı. Tabiî şark işi dostluk tezahürleri bu defa de eksik olmadı, sarılışmalar, göz yaşları ortaya çıktı. Arada fikir birliğinin mevcudiyetinden bahsedildi. Herkes memnun, işlere yeni baştan sarılındı. Bu arada sesi hiç duyulmayan, bir zamanların başlıca kahramanı Hacı Nagib'di. İhtimal ki şehrin dışındaki evinde ibadetle meşguldü. Başvekili kendisine, yapacak başka şey bırakmıyordu.

*

Eğer Mısır, gözlerin üzerine çevrili bulunduğu bir memleket olmasaydı, bu hâdiseler o kadar büyük bir ehemmiyet almıyabilirdi. Ama, komşu topraklar hâlen çok mühim bir mevkidedirler ve Orta Şarktaki politika bilhassa onun üzerinde dönmektedir.

Mısır liderleri, İngiltereyle olan Süveyş ihtilâfını hallettiklerinden beri batılılara daha yakın bir tavır takınmışlardır. Ancak bunun, sadece bir tavırdan ibaret bulunduğu ve sözle ifade olunduğu da hakikattir. Meselâ Başvekil Abdülnasır Başvekilimiz Adnan Menderese müteaddit dostluk telgrafları göndermiş, fakat fiiliyatta bir gelişme olmamıştır. Aynı şekilde İngiliz ve Amerikalılarla münasebetlerde de kâğıt üzerine intikal etmiş bir şey yoktur. Hattâ, bilâkis...

Nitekim, Süveyş ile ilgili bir toplantı 16 Eylülde yapılamamış ve daha geriye bırakılmıştır. Hattâ bu hususta bir de tebliğ yayınlanmıştır. Tebliğ dörtlü bir toplantının sonunda basma verilmiştir. Dörtlü toplantıda hazır bulunanlar şunlardır : İngiltere Büyükelçili Mr. Stevenson, Başvekil Cemal Abdülnasır, Hariciye Vekili Mahmut Fevzi ve... ve Millî İstikamet Vekili Binbaşı Selâh Salem. Toplantı Selâh Salem'in azledilip makamına tekrar iadesinden Üç gün sonra yapılıyordu. Gerçi açıklandığına göre tehiri talep eden İngiliz Büyükelçisiydi. Mısırlılar mali hususatla ilgili bir takım yeni talepler ileri sürmüşler, Mr. Stevenson da bunlara karşı hükümetiyle istişarede bulunması gerektiğini haber vermiştir.

İngiltere Elçiliğinin sözcüleri, tehirin normal olduğunu ileri sürmektedirler. Halbuki işten anlayanlar, vaziyeti başka türlü görmektedirler. Anlaşmazlıklar prensip anlaşmazlığı olursa, güç halledilir. Formaliteden ibaret bulununca kolay yola girer. Bahis mevzuu ihtilâf ise daha ziyade, prensibe dayanmaktadır. Mısır, 1936 anlaşmasın tek taraflı olarak feshettiği zaman İngiltere bunu tanımamıştı. Hâlâ da tanımamaktadır. Şimdi Mısırlılar İngilizlere verilmiş olan bazı hakları kaldırmak isteyince, tek taraflı hareket eder görünmektedirler. Churchill hükümetinin yaptığı anlaşma İngilterede o derece sert şekilde tenkid edilmiştir ki, Londra'nın daha fazla taviz vermesi müşkül görünmektedir.

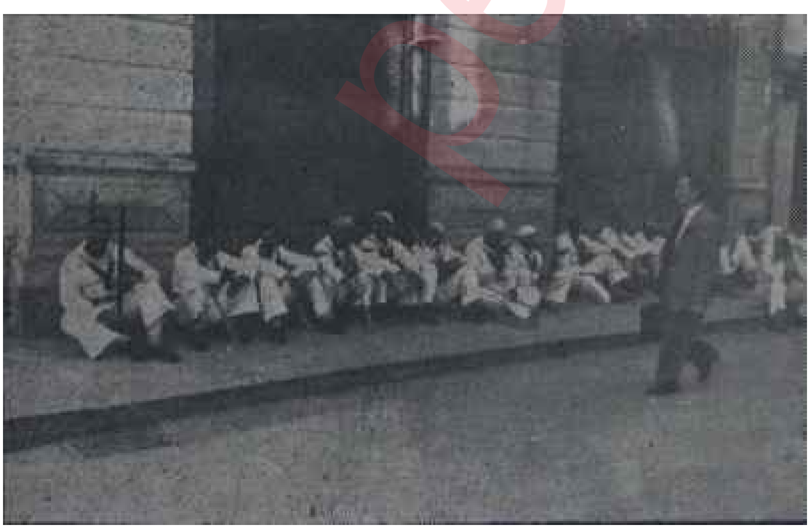
O halde, ne olacaktır? Mısır'da katî bir istikrar yer bulmadıkça her türlü anlaşma muvakkat olmaktan ileri gidemiyecektir. Zira anlaşmayı imza edecek zatın, iki gün sonra bütün vazifelerinden affedilmiyeceğine hiç kimse itimat edemez. Mısır'ın 1 numaralı adamı olarak bilinen General Nagib iktidarının en sağlam devrinde «bütün vazifelerinden af» edilmiştir. 3 numaralı adam Binbaşı Selâh Salem de aynı akıbete uğramıştır. Şimdilik, sadece 2 numaralı Abdülnasır bunu tadmamıştır. Nitekim, komşu memleketin hakiki «kuvvetli adam» ı olarak da o bilinmektedir. Ama, Mısır bul Hikâyenin sonuna gelinince bile hakikaten bitip bitmediği anlaşılamıyor ki...

Erkânıharbiye Reisi Amerika'da

Memleketin içinde bütün bu işler olup biterken Mısır'ın Erkânıharbiye Reisi General Muammed İbraim Eylülün ortasından beri Birleşik Amerika'da bulunmaktadır. Ziyareti üç hafta sürecek ve General, Amerikalı askerî şeflerle görüşecektir.

Davet Amerikalılardan gelmektedir. Fakat, Mısırlıların gösterdikleri arzu üzerine yapıldığı bilinmektedir. Mısır şimdiye kadar Batılılardan müteaddit defalar silâh talep etmiş, fakat bu taleplerinin is'afı yoluna pek gidilmemiştir. Bilhassa Amerika Mısıra iki sebepten silâh vermek istememiştir. Evvelâ Yahudilerin menfi tesiri ile, diğer taraftan Kahire hükümeti Batıya karşı düşmanca hareketlerden vazgeçmediğinden. Anlaşılan ikinci sebep daha mühimmiş. Zira Süveyş ihtilâfı hal yoluna girdiğinden beri Amerikanın tereddütleri zail olmuşa benzemektedir ve İsrailin devam eden itirazlarına rağmen Mısıra silâh verilebileceğini ihsas etmiştir.

Mısır Erkânıharbiye Reisi General Muhammed İbrahim bir yandan askerî tesisleri gezerken, diğer taraftan da Amerika Millî Savunma Vekâletinin ileri gelenleriyle müzakerede bulunmaktadır. Gayenin Mısıra silâh temini olduğu bilinmektedir. Bilinmiyen, memleketin içindeki ahval karşısında

Mısır bahriyelileri
Karada arslan

Japonyada bir yangın
Sanki *şehrayin var*

Amerikanın nasıl bir durum takınacağıdır.

Erkânıharbiye Reisinin ziyareti Mısırın Batıya doğru ilk müsbet adımıdır. İkinci müsbet adım, Birleşmiş Milletler toplantısında Mısırlı diplomatların takınacakları tavırdır. Şimdiye kadar Mısırlılar dünya meselelerinde zaman zaman ve daha ziyade Sovyet blokunun tezini desteklemişlerdir. Arap âlemini ilgilendiren mevzularda gayet tabiî olarak kendi dâvalarını müdafaa edeceklerse de diğer hallerde ne yapacakları hakikaten meraka değer.

Bilhassa Kıbrıs meselesinde... Zira Mısırda yaşayan çok sayıda Yunanlı vardır ve Yunan hükümeti kendi tezini desteklemesi hususunda Kahireye müracaatta bulunmuştur.

Uzak Doğu

Japonya'ya kur

Milyonlarca Japon, sabahleyin yataklarından kalktıklarında gazetelerinde öyle bir haber gördüler ki belki Hiroşima'ya atom bombası dikeli beri bu derece hayret etmemişlerdi. Rusya, elini uzatıyordu. O Rusya ki, Japonya ile hâlen harp halinde bölünüyordu. Evet, hiç kimse farkında değildi ama, Almanya yenildikten sonra Rusya Japonyaya harp ilân etmiş, bugüne kadar da bu harp haline son vermemişti. Resmen iki memleket birbirleriyle harp halinde bulunuyorlardı.

Mesele şuradan ileri geliyordu : Japonyaya en son Rusya harp ilân etmişti. Sonra müttefikler arasında anlaşmazlık çıkmış ve Japonya ile sulh muahedesi bir türlü imzalanamamıştı. Yâni Avrupada Almanya ve Avusturyaya karşı nasıl hareket edilmişse, onun eşi Uzak Doğuda Japonyaya karşı yapılmıştı. Rusya bir türlü oturup bu hale bir son vermeyi kabul etmemiş, her seferinde dinden gelen güçlüğü çıkarmış, sunu istemiş, bunu istemiş, Amerikalılarla hır - gür etmişti.

Fakat Uzak Doğuda hâdiselerin aldığı yeni şekil karşısında Japonya ile sulh muahedesini imzalamak Amerika için bir zaruret haline gelmişti. Avrupada Almanya bu yüzden demokrasiler cephesine alınamıyor, haritanın ortasında bir boşluk kalıyordu. Hiç olmazsa hür dünya Uzak Doğuda Japonyanın kuvvetinden istifade etmeli ve Rusya bir harekete niyetliyse Japonyayı da hesaba katmalı idi. Bunun ilk yolu da Japonyaya istiklâlini iade etmek, onun haklarını tanımak, kendisine hayat hakkı vermekti.

Amerika teşebbüse geçti. Foster Dulles bu işle bizzat meşgul oluyordu, Uzak Doğuya seyahatler yaptı, Japon liderleriyle görüştü, bir taslak hazırladı. Taslak filerinde uzun görüşmeler oldu. Muhtelif devletlerin fikirleri alındı. Muhtelif başkentlerde konferanslar toplandı. Rusya işin başından beri menfi bir vaziyet almıştı. Japonyanın Batı âlemi içinde kendisine bir yer edinmesi elbette ki işine gelmiyordu. Propagandaya var kuvvetiyle dayandı. Japon komünistlerini kışkırttı. Fakat muvaffak olamadı. Japonyaya harp ilân etmiş olan devletler aralarında mutabakata vardılar ve Japon sulh konferansı San - Fransisco'da toplandı. Rusya, konferansı boykot etti. Zaten konferans pek uzun sürmedi. İki gün içinde her şey hallolundu ve imzalar atıldı.

Ancak imzalar arasında Rusyanınki yoktu. Rusyanınki olmayınca da elbette ki harp hali devam ediyor demekti. İki memleketin birbiri nezdinde temsilcisi mevcut değildi. Arada diplomatik münasebat kurulmamıştı. Hattâ o zaman bunun Rusya bakımından mahzurları üzerinde durulmuş ve Rusyanın Elçilik açmamak suretiyle kendi kendini zarara soktuğu söylenilmişti. Denilmişti ki : Rusya kendisini bir casus teşkilâtından mahrum bırakıyor. Zira herkes mükemmel şekilde biliyordu ki Rus Elçilikleri dünyanın her tarafında komünist casus şebekelerini idare etmektedir. İhtimal ki Rusya, Japonya için başka bir çare düşünmüştü.

Aradan seneler geçti. Rusya ile Japonya arasındaki harp hali, harpsiz sürüp gitti. Hele Kore harbi sırasında durum büsbütün vehamet kesbetti. Japonya ile Rusyanın arası açıldıkça açıldı. Bir selâh alâmeti de belirmiyordu.

İşte bu sırada Rusyanın iki numaralı adamı Molotof bir Japon gazetesine beyanatta bulundu. Bu beyanatında Rusyanın Japonya ile normal münasebetler kurmak arzusunu bildiriyor ve gayrı resmî surette teklifte bulunuyordu. Diyordu ki, diplomatik münasebetleri yeniden tesis edelim.

Milyonlarca Japonun yataklarından kalktıklarında merakla okudukları haber buydu. Haberin en büyük hususiyeti, bir sürpriz tesiri yapmış olmasıydı. Zira son dakikaya kadar bunu ihsas edecek hiç bir belirti ortada görünmemişti.

Rusya Japonyaya niçin yaklaşmak istiyordu? Uzak Doğuda ne gibi bir hâdise cereyan etmişti de Kremlin, politikasında değişiklik yapmıştı? Ortada bu suale cevap teşkil edecek bir tek hareket vardı : Güney Doğu Asya Paktı teşkilâtının Manilla'da kurulması..

Fakat sebeplerin daha umumi olması ihtimali de yok değildir. Avrupada Almanyanın silahlandırılması için faaliyet son derece hızlandırılmışken Rusyanın barış taarruzuna Uzak Doğu üzerinden de devam etmesi ve umumi efkârları bulandırmak için kuzu postuna bürünmekte fayda görmesi ihtimali son derece kuvvetlidir. Öyle ya birtakım safdiller —bilhassa Fransada— diyeceklerdi ki : Bak, Rusya Japonyayı bile tanıdı, böyle bir devletten endişe edip can düşmanımız Almanyayı mutlaka silâhlandırmakta ne mâna var?

Mühim olan teşebbüsün Japonyadaki akisleriydi. Japonlar büyük bir olgunluk gösterdiler. Bir takım milletler Japonyanın harp halinde bulunduğu bir devletin Hariciye Vekilinden beyanat aldığı için gazeteciyi vatana hiyanet suçundan mahkemeye bile verebilirlerdi. Dünyada basın hürriyetinin çeşitli anlayış şekli vardır. Yahut, Molotofun teklifi basit bir propaganda taktiği olarak telâkki edilir ve üzerinde dahi durulmazdı. Halbuki Japonyanın da Rusya ile normal münasebetler kurmakta menfaati vardı. Japonya da en yakın ve kuvvetli komşusuyla iyi geçinmek istiyordu. Yalnız, Molotof ce-

napları acaba anlaşmak için hangi şartlan ileri sürecekti? Japonya, her şartı kabul etmek niyetinde değildi.

Tokyonun cevabı Hariciye Vekili Okazaki tarafından verildi. Okazaki Japon Meclisinin Dışişleri Komisyonunda izahatta bulunurken bu meseleyi de bahis mevzuu etti —zaten, izahat bu yüzden verilmişti— ve Japon görüşünü ifade etti. Bildirdiğine göre Japon hükümeti Molotofun beyanatını ve ihtiva ettiği teklifleri dikkatle inceliyordu. Şimdiden fazla bir şey söylemenin imkânı yoktu, fakat eğer teklifler Japonyanın menfaatine uygunsa elbette ki, kaale alınacaktı. Fakat ortada halli müşkül görünen iki mühim mesele vardı.

1 — Ruslar, Japonyaya ait Habomai adalarını hâlâ işgalleri altında tutuyorlardı.

2 — Rusyada, iade edilmemiş pek çok Japon harp esiri vardı.

Eğer Rusya hakikaten iyi niyetini göstermek istiyor ve teklifini barışsever gayelerle yapıyorsa bu meseleleri halletmek mecburiyetindeydi. Japonya bunun delilini görmeden her hangi bir müzakereye girmek niyetinde değildi. Bunda hakkı da yok sayılmazdı, çünkü Rusya her zaman "iyi niyet" tezahürünü sözle yapmıştı. Fakat masanın başına oturup ta fiilen bu niyeti göstermek zamanı geldiğinde mutlaka bir kaçamak aramış ve bulmuştu da... Zaten Reaya bu usulü bütün toplantılarda takip ediyor ve şayanı hayrettir muvaffak bile oluyordu. Açıkgöz Japonların buna meydan vermek istemiyecekleri aşikârdı.

Japonya, Rusya ile harp haline son verine politikasında bir değişiklik olur mu, Amerikanın yanından ayrılır mı? Buna ihtimal vermek güçtür. Zira unutulmamalıdır ki, bugün milletleri ve bilhassa devletleri birbirlerine menfaat bağları bağlamaktadır. Japonya ile Amerika arasında ise bu neviden sıkı bağlar mevcuttur. Rusya ile ihtilâflarını halletmek Japonyayı Rusyaya yaklaştırmaktan ziyade, onun, Amerika karşısında daha serbest konuşmasını temin edecektir.

Formoza kıyılarında harp

İngiliz işçi partisinin akıllı lideri Mr. Clement Attlee, Wellington'da gazetecilerin önünde :

«— Amerika, dedi, kendi deniz filosu vasıtasiyle Formozayı tarafsız bir hale getirmekle hata etmiştir.»

Fakat, derhal ilâve etmeyi de unutmadı :

«— Mamafih bu, Amerikayı alâkadar eder..»

İngiliz İşçi Partisinin lideri, akıllı olduğu kadar ihtiyatlıydı da.. Kendisi Yeni Zelandanın merkezinde bu tözleri söylerken Formoza kıyılarında harp devam ediyordu ve doğrusu istenilirse Amerikanın yedinci filosu milliyetçi Çinlileri fiilen destekliyordu. Gerçi resmen harbe karışmıyordu. Fakat General Eisenhöwer filoya Çan-Kay-Şek kuvvetlerini lojistik bakımdan desteklemesi hususunda gerekli emri vermişti.

Formoza

Bu kavga bu yorgan için mi?

Mr. Attlee bir kaç hafta evvel Çinde ve Rusyada gezinmişti. Bir çok şey görmüş, bir çok kişiyle konuşmuştu. Görüşmeler samimi olmuş, iki taraf karşılıklı görüşlerini açıklamışlardı. Mr. Attlee'nin edindiği intiba şuydu :

Çin, Rusyayı her sahada takip etmek niyetinde değildir. Eğer Sovyetler Çine emir vermeye kalkışırlarsa, Çin Moskova ile olan münasebetlerini hemen kesecektir. Zaten bunun tarihte misalleri de yok değildi. Bilindiği gibi vaktiyle General Çan - Kay - Şek de Rusların , yardımından istifade etmiş ve Sün - Yat - Sen ihtilâlini tamamlamıştı. Fakat vakta ki Ruslar, gönderdikleri Borodine vasıtasiyle Çinin iç işlerine karışmaya başlamışlar, Çinli General Moskova ile olan münasebetlerini kesmişti. Gerçi Çan - Kay - Şek komünist değildi. Fakat anlaşılıyordu ki Attlee de bugünkü Komünist Çinin liderlerini saf komünist telâkki etmiyor, onları da kendisi gibi solcu görüyordu.

İngiliz İşçi Partisinin lideri, Wellington'da bu haraketini açıkça ifadeden çekinmedi.

Formoza, İngilizlerin kanaatine göre Milliyetçi Çinden alınıp hakiki sahibi olan Komünist Çine verilmeliydi. Komünist Çin Amerika tarafından tanınmalıydı da.. Nihayet bu devletin Birletmiş Milletlere alınmasında bir mahzur olmamak gerekirdi. Milliyetçi Çin, ancak Amerikanın desteğiyle ayakta duran bir kukladan başka şey değildi. Şimdi de Çin kıyılarına tayyare göndermek suretiyle oralarda 'bir barut fıçısını ateşlemeye çalışıyordu.

Amerika ise başka türlü düşünüyordu. Milliyetçi Çin, bir gün Çini komünistlerden temizlemek için silâh yerine geçebilirdi. Mareşal Çan - Kay - Şek kusurlarla dolu bir adamdı ama, nihayet Amerikalıların elinde uysal bir hal almıştı. Hem komünist Çini Birleşmiş Milletlere kabul etmek, tecavüzde galip çıkan müstevlileri tanımak gibi bir misal teşkil edebilirdi. Washington'a göre komünist Çinliler, Çini zorla ele geçirmişler, bunda bilhassa Rusyanın yardımını görmüşlerdi. Şimdi de onların elinde oyuncaktılar ve Korede, Hindiçinide müstevli karakterlerini göstermişlerdi.

Görünüş, Amerikanın yumuşadığı şeklindedir. Bütün bu itirazlar evvelden daha kuvvede yapılırdı. Halbuki şimdi, ses gittikçe alçalmaktadır. İhtimal ki, Amerika da zavallı Mareşal Çan - Kay - Şek'in belki ömrünün sonuna kadar Çini kurtaramıyacağını idrâk etmiştir. Üstelik iktisatçılar da komünist Çin ile ticarete başlanılması hususunda. Washington'u tazyik etmektedirler.

O halde ne olacaktır? Formozanın kıyılarında başlayan harp denemesinin bir tehlike doğurması ihtimali uzaktır. Amerikalılar adayı derhal vermek istemeseler bile, filolarını çektiler mi ada kendiliğinden komünistlerin eline düşecektir. Bu, ise, Eisenhower idaresine Amerikada yeni hücumlara vesile vermekten başka bir zarar tevlit etmiyecektir.

Görünüşe göre iş, bir prestij meselesidir. Komünist Çin Amerika tarafından tanındığı takdirde komünistlerin Uzak Doğuda yeni bir zafer kazanmış oldukları ileri sürülecektir.

Galiba dünya ne çekiyorsa, bu prestij meseleleri yüzünden çekiyor.

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Çalışma

Avrupa'da saat başına en fazla ücret İsveçte

Amerika'daki Millî İmalâtçılar Derneğinin bir benzeri olan İsviçre Maden Sanayicileri ve Makina İmalâtçıları İşverenler Derneği yeni olarak yaptırdığı bir etüdde Avrupa'da saat başına en fazla ücret veren memleketin İsveç olduğunu tesbit etmektedir. İsviçre Avrupa'da saat başına en fazla ücret ödiyen ikinci memlekettir. Saat başına ücret ödiyen diğer memleketlerde ise durum şöyledir : İsveçte usta bir işçi İsviçre işçisinin aldığı ücretten % 23 fazla ücret almaktadır. Bir Fransız ustasının aldığı ücret ise İsviçre işçisinin aldığı ücretten % 8 daha azdır. Bu nisbetler İsviçre'ye nazaran Belçika'da % 18, Almanya'da % 33, Hollanda'da % 39 daha düşüktür. İsviçreyi ölçü olarak alırsak diğer Avrupa memleketlerinde yan usta bir işçinin aldığı ücretler şöyledir : İsveçli bir işçi İsviçreli işçinin aldığından % 27 fazla, Fransız işçisi İsviçrelinin aldığından % 16, Belçikalı işçi % 20, Hollandalı 36, Alman işçisi ise % 29 daha az ücret almaktadır.

İsviçre'de saat başına bir işçinin aldığı ortalama ücret 279 santimdir. İsviçre hükümetinin son olarak yayınladığı rakamlar Amerika Birleşik Devletlerinde bunun 1,81 dolar olduğunu göstermektedir ki, bu İsviçre parasiyle 781 santim eder.

Buhar kuvvetinin makinaya tatbiki onsekizinci asırdan itibaren cemiyette yeni bir sınıf meydana getirdi. Sanayinin sabit sermaye istiyen bir ekonomi dalı olması işçiler arasında ihtisaslaşmayı ve işbölümünü, aynı zamanda tesanüdü artırdı. Bugün Amerika Birleşik Devletlerinde umum nüfusun % İRS i, İngiltere'de yüzde kırka yaklaşan miktarı işçidir. Fransa, Almanya, Belçika gibi memleketlerde de işçiler bu miktarlara yaklaşırlar. İşçi sendikalarının milyonlarla ifade edilen üyeleri vardır. İşalan - İşveren münasebetleri zaman zaman patronlarla işçiler olduğu kadar iktidarda bulunan hükümetleri de halli güç meselelerle karşılaştırır. Siyasî partiler vatandaş oylariyle iktidara geldiklerinden işçi sınıfına fırsat buldukça vaadlerde bulunmaktan kaçınmazlar. Bu vaadler ise daima işçiye az say mukabilinde fazla ücret şeklinde tecelli eder. Yukarda vermiş olduğumuz rakamlar ortalama saat başına en fazla ücret ödiyen memleketin evvelâ Amerika Birleşik Devletleri, sonra İsveç ve sırasiyle İsviçre, Fransa, Belçika, Alman ya, Hollanda olduğunu göstermektedir. Fakat -bu rakamlara bakarak dünyada en müreffeh işçinin Amerikan işçisi olduğu veya bir Fransız işçisinin hayat seviyesinin Almanınkine üstünlüğü neticesine varmamalıdır. Zira rakamlar aldatır: esas çok para almak değil alınan parayla çok eşya satın alabilmektedir. İşte işverenlerle işalanların da mücadelesi buradadır. Grevler bunun için yapılmakta, sosyal tedbirler bunun için alınmaktadır. Bir anayasacının dediği gibi yirminci asrın dâvası ikiye müncer edilebilir : Ekmek - Hürriyet mücadelesi. İşte devrimizin sosyal alandaki en mühim meselesi budur: Ekmeği hürriyet içinde yiyebilmek.

Amerika Birleşik Devletlerinde ferdi gelir 1700 dolar

Fransız ihtilâli zamanında yaşamış olan Fransız sosyologlarından Condorcet'nin istikbal hakkında tahminleri vardır. Bu filozofa göre ilerde büyük devletlerle küçük devletler arasında milletlerarası münasebetlerde hak ve vecibeler bakımından fark olmıyacaktır. Cemiyetteki sınıflar birbirlerine nazaran üstün haklardan istifade etmiyeceklerdir. Fertlerin kânun karşılığında eşitliği iktisadî ve malî alanda da tecelli edecek cemiyette en fazla gelire sahip insanlarla en az gelire sahip insanlar arasındaki mesafe gittikçe daralacaktır. Bu fikirleri Condorcet'nin ağzından dinleyip de peygamberliğine hükmetmemek elden gelmiyor. Birleşmiş Milletler Teşkilâtı gibi müesseseler, Memur maaşlarının tabanıyla tepesi arasındaki mesafenin gittikçe azalması, işçilere çeşitli sahalarda yerilen primler ve kendilerine tanınan sigortalar aşağı yukarı Condorcet'nin fikirlerini kuvveden fiile çıkarmış durumdadır.

Foster Dulles
Para babam

Amerika Birleşik Devletleri siyasi alanda olduğu kadar ekonomik alanda da dünyanın en kudretli memleketidir. Hattâ birinci kuvvet kaynağını ikinci kuvvetten almaktadır. Devletlerin iktisadi veya malî alanda kudretleri malûm olduğu üzere milli gelirleriyle Ölçülür. Amerika Birleşik Devletlerinde milli gelir 256.000.000.000 dolardır. Nüfus ise 162.000.000. İşte 262 milyarı 162 milyona taksim ettiğimiz vakit bulduğumuz rakam 1700 dür. Amerika Birleşik Devletlerinde ortalama yıllık ferdi gelir demek ki 1700 dolardır. Bu rakamın biraz ehemmiyeti üzerinde durmak istiyoruz. Bir kere insanın geliri çeşitli yönlerden ehemmiyetlidir. Masraf gelire göre yapılır. Tasarruf gelirden masraflar çıkınca geriye kalan kısımdır. Sermaye tasarruf yoluyla teşekkül ettiğine göre yakından gelirle ilgilidir. Bu mesele gelir bakımından ehemmiyetlidir. Bir de devlet gider» lerine iştirak bakımından ehemmiyeti vardır. Zamanımızda devlet varidatı, vergi yükü, verginin hududu, kamu borçları gibi meseleler hep milli gelir zaviyesinden ele alınıp işlenmektedir. Bu da bildiğimiz gibi yekûn ferdî gelirden başka bir şey değildir. Onun için milli, gelir meseleleri modern iktisat ilminin en ehemmiyetli konusunu teşkil eder.

Döviz Politikası

Ahenkleştirme zamanı

Iktisadî hayatımızda bir ahenksizlik var: İhtiyaç çok, para bol, talep fazla arz yok. Her tarafta hareketli bir gelişme gözlere çarpıyor. Herkesin elinde tomar tomar para, çimento, inşaat malzemesi, demir, çivi arıyor. Fakat aradıklarım ya hiç elde - edemiyor veya buldukları ihtiyaçlarını o derece az karşılıyor ki, bir türlü bitmek üzere olan şu inşaat mevsiminde —Otomatik tahsislere rağmen— ihtiyaç sahiplerini tatmin etmek mümkün olmadı. Kanaatimizce belki bugün Türkiye'de mevcut inşaat malzemesi, şayet iktisadî hayatın mekanizmasına psikolojik unsurlar hâkim olmasaydı, nakdi parayla ifade edilen effektif talebi karşılamağa kâfi gelirdi. Fakat iktisadi hayata psikolojik unsurlar hâkimdir. Yâni iş normal seyrinden çıkmıştır. İthalâtçılar, bir yandan devletin muazzam bayındırlık ilerine girişmesi, bütçelerinde muazzam meblâğlara ulaşan yatırımla-

ra yer vermesi öte yandan da daha bu seneye kadar iktisadi hayatın refah devrinde bulunması gibi sebeplerden dolayı, gerçekten büyük talepler karşısındadırlar. Bu durum karşısında diledikleri kadar ithal etme imkânlarına malik değildirler. Memleketimiz liberasyon kararının tatbik edildiği zamanda az ihraç edip, fazla ithalâtta bulunmuş, fakat Avrupa Tediye Birliğinin «Kota kredisi» diye isimlendirilen kısa vadeli kredilerine rağmen vaktinde borçlarını eda edememiştir. Bu vaziyet karşısında normal pazarlarımızı teşkil eden EPU memleketleriyle ticari münasebetlerimiz beklenen inkişafı gösterememiş ve bunun sonunda da Almanya, İtalya gibi memleketlere borçlu kalınmıştır.

Her ne kadar ferdi masraflarla âmme masraflarım birbirine benzetmek doğru değilse de aralarında hiç de müşabehet bulunmadığım iddia etmek aynı derecede hatalıdır. Mahdut gelirle namahdut giderleri karşılamak mümkün değildir. Karşılamak mümkün olur ama paranın kıymetini muhafaza edemez, parayı ellerde dolaşırken görür, lüzumlu emtiayı bulamazsınız. Bu durum karşısında naçiz kanaatimizce takip edilecek yol, hayli kolaydır. Bu yolda «ekonomik mucizeler» meydana getiremezsiniz amma vaktinde borçlarınızı öder, elinizdeki parayla aradığınızı bulabilirsiniz. Bu yolun adı döviz bütçesidir. Bu yolda tahsisler iktisat ilminin ihtiyaç listesindeki mübremiyet derecesine göre yapılır. Bu yola geçmek için belki bazı fedakârlıklarda bulunmak icap edecektir. Vatandaş bunları bilirse daha rahatça katlanır ve iktisadi hayatı düzenlemek o derece kolaylaşır ve bir ahenk temin etmek imkânları hasıl olur. İşte bu bakımdan iktisadîlik prensiplerine göre hareket etmek gerektiğinin ve gerektiği için de iktisadî hareket edildiğinin ilk önce kamu müesseseleri tarafından güzel örnekleri verilmelidir. Döviz komitesinin devlet dairelerinin buz dolabı, vantilatör, elektrik sobası ihtiyaçlarım gidermek için döviz tahsis etmemesini, sanayicilerin ham madde taleplerinin imkânlar nisbetinde tahsis edilen dövizlerin de artık lâik bir devlette yeri olmaması gerektiğine kaniiz. Hacca giden bir vatandaş da nihayet bir bakıma bir nevi seyahat hürriyetini istimal ediyor demektir. İş için; tahsil için, kültürel münasebetler için döviz bulamazken, hac için döviz temin etmek ancak din müessesesini diğer sosyal müeseselerin üstünde tutan teokratik bir devletin gaye ve prensipleriyle bağdaşır. Gelecek senelerde hacca gidecek hac namzetlerine daha sıkı şartlar tahtında döviz verilebileceğini gazetelerde okuyunca bu karan da yerinde bulduğumuza işaret etmek isteriz.

Unutmıyalım, ekonomik bir katlanma içindeyiz, bütün ümitlerimiz, istikbalden beklediklerimiz hep bu kalkınma mefhumunda toplanmaktadır; hiçbir kalkınma sıkıntıya katlanmaksızın tahakkuk ettirilmemiştir. İstikbal bu vadide bize vaitkâr ise biz bu sıkıntılara kolayca katlanırız, fakat, omuzlara yüklenen külfetlerin âdil olması şartiyle. Kanaatımızca sırf psikolojik unsurlara dayanan aşırı taleple piyasadaki mal talebini karşılamak mümkün değildir. Ortada gelecek nesillerin daha müreffeh yaşamaları için girişilmiş ve hayli de muvaffak olmuş bir kalkınma hamlesi vardır. Bu hamlenin tahakkukuna kadar devlet ortalama ihracat hacmine göre bir döviz bütçesi yapmalı, tayınlamayı «rationnement» tesis, herkesin ihtiyacını asgari de olsa tatmin etmelidir. Ancak bu şekilde edalarımızı vaktinde yerine getirir, ihtiyaç sahiplerini hayal kırıklığına uğratmayız. İktisadın mebdei kârdır, kazançtır amma bazı hallerde İtalyan Cumhurbaşkanının dediği gibi vatanperverlik ilmi veya sanatı olduğu da vâkidir.

Bankacılık

İş Bankası Kıbrısta

Kıbrıs meselesinin Türkiye'de Yunanistan'da İngiltere'de ve hattâ bütün dünyada konuşma ve tartışmalara mevzu teşkil ettiği bugünlerde İş Bankası hayırlı bir teşebbüse girişmiş, Kıbrısta şubelerinden birini açmağa karar vermiştir. Memleketimizin iktisaden geri kalmış olduğu zamanlarda Banka hizmetlerim yurd içindeki vatandaşlarımızın ihtiyacına cevap veremiyecek durumda iken yurd dışında kalmış kardeşlerimizin ayağına götürmek dün için bir idealdi, bugün için gerçek olmuştur. Milli bir bankamız olan İş Bankası Kıbrıs'ta şube açmaktadır. Bu isabetli kararın yalanda diğer bankalar tarafından takip edileceğini ümit ederiz. Kıbrıs'ta 118.000 Türk şüphe yok ki bankamıza rağbet gösterecektir. İş Bankası Cumhuriyet devri bankacılığımızda diğer bankalara örnek olmuş bir müessesedir. Hizmetlerinin muntazamlığı, memurlarının feragati sayesinde Rum halkının heyecanlarının, yerini aklı selime terketmesini müteakip herkesçe rağbet görecek ve yurd içinde elde etmiş olduğu mümtaz mevkii dışarda da kazanacaktır. Yurd dışındaki vatandaşlarımıza karşı ifa edecek çeşitli vazifelerimiz vardır. Bunlardan birisi ve hattâ başta geleni onlarla ticari ve iktisadî münasebetleri inkıtaa uğratmamak hareketlerimizle onların meselelerini anavatan meselelerinden tefrik etmediğimizi göstermektir.

İhtikâr

Murakabede adaletsizlik

Yeni yürürlüğe giren kâr hadleri kararnamesi, kararnamenin fiyat murakabesi kısımlarını ilgilendiren yönleri, bazı bakımlardan tenkid edilmektedir. Filhakika ticaret normal seyrini takip etmediğinden bir kâr hadleri kararnamesi çıkarılmış ve ithalâtçı, toptancı, perakendeci kâr hadleri tesbit edilmiştir. Yapılan fiyat murakabelerinde daha ziyade perakendeciler kontrol edilmekte ve asıl arslan payını alan ithalâtçılarla toptancılar murakabeden ucuzlukla kurtulabilmektedirler. Çünkü her gün değişik müşterilere muhatap olan perakendecidir. Toptancı veya ithalâtçı icabında sahte fatura tanzim ederek işini kendi tabiriyle «kitabına uydurabilmektedir». Bu vaziyet karşısında toptancıdan bazan fahiş parayla mal satın alan perakendeci etiket mecburiyeti dolayısiyle malını zararına bile satmaktadır. Murakabeyi biraz daha üst kademelere götürmek suretiyle asıl hayat pahalılığını intaç eden sebeple mücadeleye başlanmış olacaktır. Fakat murakabe meselesi yalnız resmî organlara bırakılmamalı, herkes, perakendeci, satın alıcı elbirliğiyle, muhtekire karşı savaş açmalıdır. Memleket ölçüsündeki meseleler ferdi hareketlerle halledilemez. Nimetlerinden birlikte istifade edeceğimiz dâvanın halline birlikte katılmalıyız. Çünkü nimet külfet karşılığıdır. Bu mesele ise külfetten daha çok bir vazifedir, zira ihtikâr bu memleketin kanunlarına göre bir suçtur. Meseleye bu açıdan bakmalı, hepimiz üzerimize düşeni yapmalıyız.

Sanayi

Kömür ve dış politika

2 Eylül tarihli New York Herald Tribune'de bu başlığı taşıyan bir yazı vardı. Müellif siyasî meselelerin altında yatan iktisadî dâvaları ele alarak siyasî bir sonuca varıyordu. Malûm olduğu üzere ikinci Cihan Harbi sonunda Avrupa'da altı memleket (Almanya, Fransa, Benelux memleketleri ve İtalya) iki anahtar endüstriyi birleştirmişler ve kömür - çelik birliğini «coal and steel community» meydanına getirmelidir. İşte bu birlik zaman zaman Amerikan yardımından istifade etmektedir. Fakat bu kerre senato yabancı Yardımlar Komitesi hazırladığı bir raporda yukarda ismi geçen birliğe yardım yapamamasını tavsiye etmiş, lakin bu tavsiye nazarı itibara alınmamıştır. Yukarda ismi geçen rapor başlıca bir esas noktaya temas etmektedir. Bu da dışarda Amerikan kömür pazarlarının korunması. Bu husus hayli münakaşalıdır. Amerikanın dışarı memleketlere ihraç ettiği kömürün düşmesinin çeşitli sebepleri vardır. Bir kerre Amerika'da kömür işçilerinin ücretleri düşüktür, ücret düşüklüğü madenlerde işçilerin daha az çalışmalarına sebep olmakta, bunun sonunda da kömür istihsali azalmaktadır. Sonra harp sonunda Avrupa memleketlerinin hemen hemen hepsinde bir iktisadî kalkınma müşahede edilmiştir. 1938 istihsal rakamlarını aşmamış olan memleket yok gibidir. İşte bu iktisadî kalkınana sonunda da hiç şüphesiz Avrupa'da kömür sanayiinde de bir inkişaf kaydedilmiştir. Avrupa kömür ve Çelik Birliği yatırımlarını artırmak daha rasyonel çalışabilmek için 100 dolarlık bir istikraz akdetmek niyetindedir. Bu su-

lenecek ve daha rantabl çalışabilme imkânları elde edilmiş olacaktır.

Kömür ve Çelik Birliği eski Fransız Başbakanlarından Schuman tarafından ortaya atılmış bir plânın tahakkuku zımnında meydana getirilmiş Avrupalılararası iktisadi bir müessesedir. Gayesi milletlerin iki anahtar endüstrisini birleştirerek milletlerarası daha âdil rekabet şartlarım tesis etmektir. Malûm olduğu üzere tabiat bazı memleketlere fazla cömert bazı memleketlere fazla hasis davranmıştır. Böyle gayri âdil bir tesanüt meydana getirmek lararası bir tesanüt meydana getirmek imkânsızdır. İşte Kömür ve Çelik Birliği bu adaletsizliği ortadan kaldırmaktadır. Rekabet şartlarındaki adaletsizliğin bertarafı tabii bir sonuç olarak pazarların da adalet esaslarına göre tanzimini icabettirecek ve bunun sonunda da hayat sahası «Lebensraum» diye haykıran bir Almanya'ya rastlanmıyacaktır. Bu bakımdan Kömür - Çelik Birliğine sadece bir Tröst nazariyle bakmamalı, onda Avrupa milletlerini birliğe götüren bir eserin ilerisi için vaidkâr emarelerini görmelidir. Avrupa

iki Cihan Harbinden alınan, daha doğrusu alınması lâzım gelen acı derslere rağmen hâlâ kendi meselelerini anlamamış görünmektedir. Yeni olarak Fransızların Avrupa Savunma Camiasına —mesele aslında kendi plânlan olmasına rağmen— indirdikleri darbe hâlâ Avrupanın esas meselesi olan Alman . Fransız münasebetlerinin bir türlü düzenlenemediğini göstermektedir. Halbuki Kömür, ve Çelik Birliği bidayette zorla da olsa muvaffak olmuş bir iktisadî teşebbüstür. Fikirleri hadiselere nazaran daima bir teehhür gösteren Ayan Meclisinin kanaat ve kararlarını günün şartlarına uydurması icabedecektir. Zira milletlerarası münasebetlerin vadeli Batılı Devletler muvacehesinde Amerika Birleşik Devletlerindedir. Çünkü lider odur. Unutmamak lâzım gelir ki, milletlerarası münasebetlerin bir de müeyyide ve mesuliyet yönü vardır. Amerika mesuliyetlerini müdrik olarak hareket etmelidir. Başkanlık hükümet sistemlerinde Devlet Bakanı Statüsü bakımından üstün salâhiyetlerle teçhiz edilmiştir. Bakanların müşterek mesuliyetinden ziyade başkana karşı mesuliyetleri vardır. Başkan Eisenhower ise Başkanlıktan önce Pariste NATO kuvvetleri kumandanlığı yapmış, Avrupa memleketlerinin çoğuna kurtarıcı olarak girmiş, Avrupa meselelerini yakinen tanıyan bir adamdır. Kendisi iyi bir devlet adamı olduğu kadar da iyi bir önderdir, kitleler nasıl sevk ve idare edilir, bilir. İşte bunun için değil midir ki, Eisenhower Birliğe mali yardım yapılması gerektiğini beyan ederken şöyle demiştir: «Avrupa Kömür ve Çelik Birliği Avrupada tamamiliğe «integration» doğru giden hareketi kuvvetlendirecek ve bu birliği müsbet ve faydalı şekilde bize yararlı bir unsur haline getirecektir.»

İşte bu sözler gerçeğin ifadesidir.

KİTAPLAR

AHMET MİTHAT EFENDİ HAYATI — SANATI — ESERLERİ

(Hazırlıyan : Mustafa Baydar. İstanbul, Ağustos 1954 Yeni Af. 112 S. 100 kuruş. Varlık Yayınları, Sayı : 285, Türk Klasikleri : 36)

Varlık Yayınevi'nin 50 kitap kadar tutacak olan «Türk Klâsikleri» serisine bu yıl «Ahmet Mithat»la devam ediliyor. Eseri hazırlıyan M. Baydar, dev yazarın hayatını, sanatını inceledikten sonra eserlerinin bir bibliyografyasını veriyor. Türk halkının "hoca"lığını yapmış, okuma sevgisini beslemiş olan Ahmet Mithat Efendi'nin «Muhtelif konulara ait ciddi eserleri (51), Telif romanları (39), Telif tiyatroları (6), tercüme romanları (19), gazete ve mecmuaları (7) kısa notlar halinde tanıtılmaktadır. Kitapta hikâye ve romanlarından, makale' erinden örnekler verilmiştir. Bilindiği gibi yeni harfli yayınlarımız arasında Ahmet Mithat Efendi hakkında oğlu Dr. Kâmil Yazgıç'ın bir kitabı (Ahmet Mithat Efendi, hayatı ve hatıraları, İstanbul 1940) ile Hakkı Tarık Us'un yayımladığı, Ahmet Mithat Efendi'nin şair Fitnat Hanımla arasındaki aşk mektuplarını derliyen «Ahmet Mithat Efendi ile Şair Fitnat Hanım» (İstanbul 1948) adlı. kitap, bir de İsmail Hikmet Ertaylan'ın «Ahmet Mithat» (İstanbul 1932) adlı broşürü vardır. Halbuki bu büyük adam daha büyük inceletmelere lâyıktır.

TÜRKİYE İS BANKASI 29 uncu yıldönümünde basında çıkan yazılar

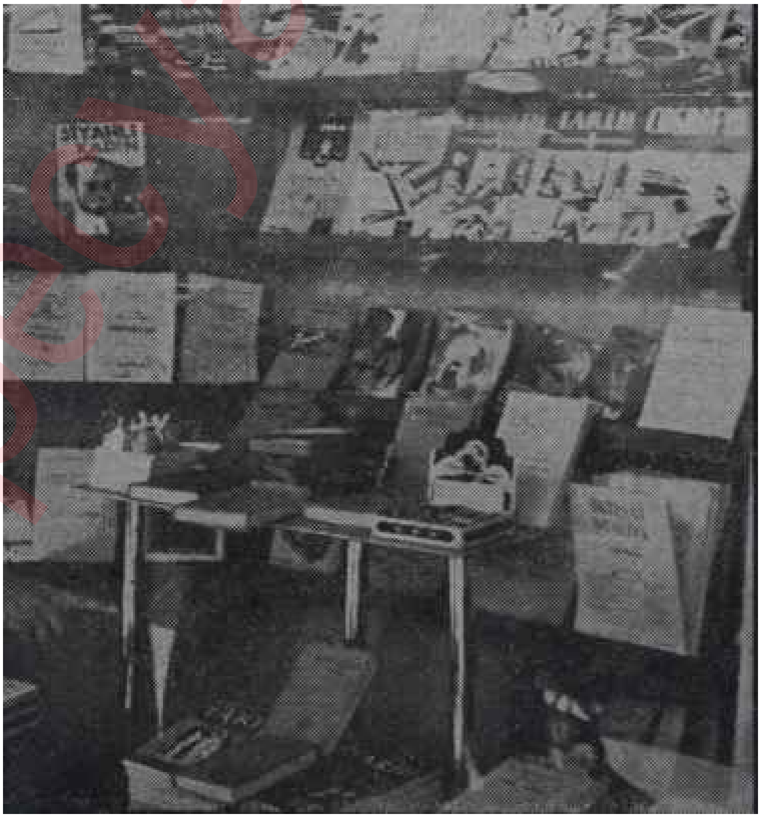
(Ankara 1954 Doğuş M. 284 S. 8)

Bu kitapta, Bankanın 29 uncu yıldönümünde basında çıkmış yazıların «bir kısmı» derlenmiştir. Gazeteler, adlarına göre alfabetik sıraya dizilmiştir. 40 dan fazla gazeteden alınmış yazıları içinde toplayan kitap özenle basılmıştır.

MODERN TİCARET BANKACILIĞI

(Yazan : Doğan Aka. İstanbul 1954 Pulhan M. 120 S. 8°. 4 Lira)

Çok temiz basılmış, baskısına özenilmiş olan eserse şu bahisleri buluyoruz : 1. Ticaret Bankacılığına umumî bir bakış; 2. Ticaret Bankalarında kredi ve banka hizmetleri işleri; 3. Ticaret Bankalarında tevdiat; 4. Çek hesaplan açılış formalitesi, tahsilat tediye işleri; 5. Ticaret Bankalarında muhasebe departmanı ve işleri; 6. Hesap analizi. Kitaba «Bankacılık Terimleri» de eklenmiştir. Bu küçük alfabetik sözlük esere ayrı bir değer katmaktadır.

Mektepler açılıyor
Kitaba hücum

MÜREBBİYE

(Hüseyin Rahmi Gürpınar. Sadelestirümis yeni basım - 3. basım. İstanbul 1954 Marifet M. 190 S. Hüseyin Rahmi Gürpınar Külliyatı No. 12. Hil*mi Kitabevi).*

Büyük romancımızın bu en dikkate değer eseri, önce 1897 de, sonra 1927 de yayımlanmıştı. Yeni İstanbul gazetesinde sadeleştirilmiş şekilde tefrika edildi.Hilmi Kitabevi —Gürpınar'ın eski dostu İbrahim Hilmi Çığıraçan— 1945 den beri onun bütün eserlerini bir külliyat halinde çıkarmaktadır. Fakat ağır yürüyor. Sonra, böyle bir re girişilmişken, kitapların tenkidli olarak çıkarılması iyi olurdu. Bu işi H. R. Gürpınar'la meşgul olmuş bir edebiyat öğretmeni başarabilirdi. Külliyat bu haliyle sadece roman meraklılarını doyuracaktır. Mürebbiye'den önce çıkan kitapların adlarını hatırlatıyoruz: 1. Tesadüf; 2. Ölüm bir kurtuluş mudur?. 3. Metres; 4. Şıpsevdi; 5. Bir muadelei sevda; 6. Dirilen iskelet; 7. Sevda peşinde; 8. Son arzu; 9. Toraman; 10. Dünyanın mihveri kadın mı, para mı; 11. Hakka sığındık; 12. Mürebbiye.)

HERKES IÇIN TURIZM BILGISI

(Yazan : Selâhattin Çoruh. Ankara 1954 Doğuş B. 243 S. 3 Lira).

1952 yılında «Turizm bilgisi» adı ile yayımladığı eserini yeniden ele alan yazar: «Elinizde bulunan bu kitapta, turizmin bir kısım teknik ve meslekî meseleleri ele alınmakla beraber, ana mevzulara daha fazla yer verilmiştir.» diyor. «Bu kitapta, halkımıza, her dereceli okullarda «Turizm terbiye ve bil. gisi» üzerinde çalışacak öğretmenlere, çeşitli kurs ve yüksek okullar talebelerine turizm bilgisi ve dolayısı ile turizm dâvamız üzerinde «faydalı» olabilmek yazarın amacıdır.

Yurdumuzun turizm bakımından birçok hazineler gizlediği herkesçe bilinir. Ne yazık ki «gizli» dir. Toprak altındaki maden gibi. S. Çoruh, bu güzel kitabiyle yeni nesle turizmin iktisat ve güzel sanatlar yönünden önemini anlatabilirce, turizm sevgisini aşılayabilirse gerçekten ona ne mutlu Eser, işlenmemiş bir konuyu yayması balonundan ne kadar ilgi görse yeridir.

ŞİİR TAHLİLLERİ

Akif Paşa'dan Yahya Kemal'e kadar

*(Yazan : Prof. Mehmet Kaplan. İstanbul 1954 İbrahim Home B. VIII + 160 +IV S. 390 kuruş. "İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Ya*yınları *Nr.* 597")

Bu kitapta toplanmış olan on beş metin, Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kadar gelen Türk şiirinin en ÇOK dikkate değer örnekleridir.» Prof. M. Kaplan, bu on beş şiiri incelemektedir. Akif Paşa'nın «Adem» kasidesinden Yahya Kemal'in «Açık deniz» ine kadar ele alınan on beş şiir içinde Namık Kemal'in «Hürriyet» kasidesi, Ziya Paşa'nın «Terci-i bend» i, Cenap Şahabettin'in «Elhan-ı şita» sı, Tevfik Fikret'in «Sis» i, Ziya Gökalp'in «Altın destan» ı gibi hemen her neslin tanıdığı şiirlere rastlanıyor. Edebiyatımızda yeni diyebilecegimiz bu tarz bir eser merakla okunsa yeridir. M. Kaplan, hükümlerinin kesin sonuçlar demek olmadığını kaydediyor. Kitabın ilgi göreceği şüphesizdir.

İDARE ETMEK SANATI

(Yazan : Refik Korkut. Ankara 1954 Örnek M. 144 S. 3 Lira).

Yazar, kitabını şu iki madde ile sunuyor : «1. Bu kitap, hususî ve resmi müesseselerin halihazır ve müstakbel idarecileri için yazılmıştır. 2. Bu kitap, iki kitabı ihtiva etmektedir. Birincinin sonuncu kaidesi ikincisine mevzu olmuştur.»

Kitabın ikinci bölümü : «Söz söylemek sanatı» başlığını taşıyor. Birinci bölümü ikinciye bağlıyan cümle şudur: «İdarecinin diğer kabiliyetleri yanında en büyük hazinesi söz söylemek kabiliyetidir.»

Yazar, idarecilere veya bu yolda yetişeceklere birçok faydalı tavsiyelerde bulunuyor. Bu mesele, bizde lâyıkı ile ele alınmış değildir. Çalışma verimini yükseltmenin ilk çarelerinden biri iyi idare edebilmek, iyi çalıştırabilmek olduğuna göre yazarın, oldukça önemli ve çetin bir konuyu incelediğini söyliyebiliriz.

ANADOLU HİKÂYELERİ

*(Yazan : Muhtar Körükçü. İs*tanbul *Ağustos 1954 Yeni M. 112 S. 100 kurut. Varlık Yayınları, Sayı : 286. Türk Hikâyeleri: 29).*

Muhtar Körükçünün daha önce «Köyden haber» (1950) adlı bir kitabı yayınlanmıştı. O sıralarda Mahmut Makal'ın ünlü «Bizim Köy» ü merakla okunmaktaydı. M. Körükçü'nün kitabının, «Bizim köy» ün daha kültürlü bir kalemden çıkmış bir benzeri olduğu söylendi. Tabii M. Körükçü'nün lehine.. Onun «Sohbet» tadı veren yazılarını bu defa «Hikâye» olarak karşımızda buluyoruz. «Hikâye» demek için sebep az değil.. Bu bakımdan, «Köy yazısı» larının «hikâye» adını almasını yadırgamıyoruz.

M. Körükçü'nün üstün bir mizahı var. Üstün bir «anlatış» ı var. Bunlar «yazı» değil, adeta, «tatlı sohbet» ler.. Vaktiyle hikâye anlatmakta usta bir takım sanatkârlar varmış. M. Körükçü, bunları incelemiş, tamamiyle «sanat» la gelişmiş bir modern tipi.. Örneğin, «Kocaoğlanlar» parçasını okuduktan sonra başkalarına anlatmak insan için bir ihtiyaç..

BİLMEDİKLERİM

(Mehmet Turan Yarar'ın şiirleri. Ankara 1954 Güzel İstanbul M. 47 S. *100 kuruş. Resimliyen : Hüseyin Mumcu).*

Yeni şiirimizin, İlk başta kolay sanılmasından dolayı ortaya döktüğü «kolaylık ürünleri» yavaş yavaş yerini güzel eserlere bırakıyor. Kitabının sonuna «rubailer» ekliyecek kadar eski Miri de bildiği anlaşılan M. T. Yarar'ın «Bilmedikleri», bizim için de yeni şeyler.. M. T. Yarar'ın zengin bir iç dünyası var. İçine dönük bir sair diye yadırganacağını da sanmıyoruz. Bu şiirleri okuyacak olanların da iç dünyaları var. Onlar da zaman zaman kendi içlerine eğilmek isterler. Sanıyoruz ki, «Kendinden bahsediyor» diye bir şairi kınamaya kalkışmak pek de gerçek bir hüküm sayılmaz. İnsan yalnız kendi içinin derinliklerine ışık tutar da bundan bütün bir okuyucu kütlesi, birçok «insan» tad alır. Tenkidçilerimizin şaire karşı ilgisiz kalmıyacaklarını umuyoruz.

ÇOCUK KLÂSİKLERİ

Varlık Yayınevi'nin Çocuk Klâsiklerinin listesini, 18. sayımızda bir münasebetle vermek istemiştik. Bir iki satırın düşmesiyle sarinin ancak yarısı çıkabilmiş. Bu sayıda yeniden sıralıyoruz :

1. En güzel dünya masalları. Hazırlayan: Nihal Yalaza Taluy, 2. C. Collodi: Pinokyo. Çeviren: Muzaffer Reşit. Resimler: Güngör Kabakçıoğlu, 3. J. Swift : Gulliver'in yolculukları. Çeviren: Azize Erten. 4. L. Carrol : Alis harikalar ülkesinde. Çeviren : Azize Erten. Resimler: Güngör Kabakçıoğlu. 5. J. R. Wyss : İsviçreli Robenson. Çeviren: Yaşar Nabi Nayır. 6. Andersen masalları. Andersen'den çevirenler : Muzaffer Reşit - Tahsin Yücel. 7. Binbir Gece masalları. Hazırlayan: Nihal Yalaza Taluy. 8. H. G. Wels : Ayda ilk insanlar. Çeviren: Türköz Ataöv. Resimler: Güngör Kabakçıoğlu. 9. Ch. Bronte: Jane Eyre. Kısaltarak çeviren: Tahsin nicel. 10. Tilkinin romanı. Çeviren: Zahir Güvendi.

Hoş Resimler:

Hacılar dönüyor

Dövizlerimiz bunlar için

KADIN

Kadın hayatı

Kadın mı, erkek mi?

Yapamıyorum; çalıştığım yerde, arkadaşlarım beni çekemiyor, kıskanıyorlar. Müdür de lanetlik bir adam, durmadan aksilik ediyor. Başkalarına iltimas yapıyor. Etrafına bir sürü kötü insan toplamış Beni kimse anlamıyor.» diye şikâyet eden bir kadın kabahati, kusuru evvelâ kendinde aramalı. Çünkü normal bir insan ise etrafındakilerle niçin geçmemesin?. Anlaşılmaz bir insan olduğunu ve etrafındakileri sıkıntıya soktuğunu söylemekte, daha doğrusu itiraf etmektedir.

Asrımıza gelinceye kadar kadınlar, erkeklerle eşit haklara sahip olmak için uğraşmış, durmuşlar, nihayet istediklerine fazlası ile nail olmuşlardır. Artık hallerinden şikâyete haklan var mı, yok mu kendileri bilirler. Yeter ki onlar kendileri, etrafındaki insanlarla geçinmesini, anlaşmasını bilsinler.

Kadınların erkeklerle eşit hak mücadelesi daha ziyade erkekler gibi her mesleği seçmek ve seçebilmek arzusundan doğmuştur. Bugün, kadınların politika ve askerlik de dahil olmak üzere her işi büyük bir muvaffakiyetle yapabildikleri görülmektedir. Çalışan kadın miktarı memleketimizde de her gün biraz daha artmaktadır. Siyasal Bilgiler Fakültesinde kız talebelerin erkeklere nisbetle çok daha fazla muvaffak olduklarını resmî bir ağız olarak bizzat Fakülte Dekanı açıklamıştır. Yalan bir gelecekte hepsinin birer Clara Booth olmasını kim istemez?.

Bazı mutaassıp Şark Devletlerini hariç tutarsak her devlerin Anayasası kadına seçmek ve seçilmek hakkını tanımıştır. Hülâsa, kadın cemiyetlerin iş hayatında gitgide o kadar büyük bir mevki tutmağa başlamıştır ki, bundan bazı kereler erkeklerin ciddî surette endişe duydukları da söylenebilir. Bugün öyle işler vardır ki, münhasıran kadınlar tercih edilmektedir.

Niçin çalıştıkları sorulduğu zaman bazı kadınlar, evlenmeyi istemedikleri veya koca bulamadıkları için bir işe girmeğe mecbur olduklarını söylerler. Bugün cemiyetçe içinde bulunduğumuz hayat şartları, erkekle beraber kadını da çalışmağa mecbur edecek şekildedir. Bununla beraber, bazan, muhtaç olmadığı halde çalışan kadınlara da tesadüf edildiği vâkidir. «— Öff... Patlıyorum, içim sıkılıyor.» diye komşu komşu, toplantı toplantı gezen sathi kızlardan olmaktansa, ailesi zengin de olsa bir kızın hayata alışması bakımından çalışması yerindedir. Çünkü iş hayatı kadını olgunlaştırır: Çalışan kadının kafası da dolar.

Fakat, çalışan bazı kadınların hayatlarından memnun olmadıkları da sık sık görülen hallerdendir. Sıhhatleri müsait olmadığı halde çalışmaya mecbur olanları veya çok çocuklu kadınlara bu bakımdan hak vermek kabildir ama, muhitlerindeki kimselerin, iş arkadaşlarının kendilerini anlamadıklarından şikâyet edenlere asla! Çalışan kadınların bazı şartları göze almaları, muhitlerine ve çalıştıkları yerlere intibak etmeleri ve her şeyden evvel iş arkadaşları ile münasebetlerini sadece iş sahasına inhisar ettirip arada daima bir mesafe bırakmaları icabeder. İşlerini de o kadınlara has titizlikle yapan bir kadına kimin ne demeğe hakkı olabilir?.

Çalışan kadınlar için dikkat edilmesi icabeden bir nokta da iş saatlerinde. . giyecekleri elbiselerdir.. İş zamanında, dairesinde frapan renkler ve çok fantazi elbiseler giyen, çok mübalâğalı bir şekilde boyanan bir kadın, —hakikatte çok dürüst bir insan da olsa— et-

Moda delileri

Ayağında fesleğen

rafında hiç iyi tesir bırakmaz, itimat telkin etmez. Bu tip kadınlar, böyle giyinip süslenmekle, kendilerine iş arkadaşları tarafından haddinden ve lüzumundan fazla, hattâ sululuk derecesinde iltifat edilip kur yapılmasına da tahammüle mecburdurlar. Çünkü bunu kendileri hazırlamışlardır.

Peki ama, bütün kabahat kadınlarda mı. Muhitlerindekilerin bunda hiç kabahatları yok mu?. Muhakkak ki, her yerde tatsız insanlar bulunur. Kendisi ile" beraber çalışanları rahatsız eden kimselere sık sık rastlanır. Bir çok erkekler çalıştıkları yere yeni giren bir hanıma, yardım etmek, kolaylık göstermek ve kendisini yabancı hissetmemesını temin etmek bahanesiyle *yaklaşmak* isterler. Bir takım fırsat düşkün» leri de güzel, çirkin ayırmadan önlerine çıkan her kadından istifadeye kalkışırlar. Kibar ve itimat verici hallere sahip olan bu adamlar, diğerlerinden de daha tehlikelidir.

Bütün bunlardan kurtulmanın tek çaresi, bu gibi adamları ne azarlamak, ne de yüz vermektir. Sadece samimî olmamak; meçhul kalmak lâzım gelir.

Çok konuşmak, her reye karışmak gibi haller de iş yerinde bir kadına gösterilen saygının azalmasına sebep olur.

Bir başka mesele de, kadınların erkeklere nazaran çok daha az ücretlerle çalışmalarıdır. Buna sebep olarak, çirkin, sünepe ve evde kalmış olanların dahi bir gün evlenmek ümidinde oldukları gösterilebilir. Doksan yaşında bir kadına, «— Koca mı, şeker mi istersin?.» diye sorulduğu zaman, «Dişim yok ki, şeker isteyeyim.» cevabından da anlaşıldığı gibi, kadınların ekserisi ömür boyunca bekâr kalmayı bir türlü göze alamaz. Bu demektir ki, kadınların ekserisi, işlerini devamlı bir meslek âddetmeyip, koca bulmağa bir vasıta şeklinde mütalâa etmektedirler. Bugün kadınların, artık erkeklerini kati bir hami gibi kabul etmeyip, böyle bir telâkkiyi iptidaî addetmelerine rağmen biç bir kadın kocasının kendisine bakmasını gayri tabii addetmez. Bunun içindir ki, çalışan kadınların pek çoğu maaş meselesi gibi şeyler üzerinde pek durmazlar. Bunun içindir ki, son zamanlarda müesseseler kadınları kanaatkârlıkları yüzünden tercih eder olmuşlardır. — R. E.

Yaşayış

Gün olur hayali cihan değmez

Zamanımızın kadınları, annelerinin hayat şartlarına bakarlarsa hallerine ne kadar şükretseler yerinde olduğunu görürler. Zira gün geçtikçe insan bayatında mühim değişiklikler meydana gelmektedir. Bugün kadınların giyinişleri, hareketleri ve kullandıkları vasıtalar, bir kaç sene evveline göre dahi bambaşkadır. Bu yarım asırlık farka baktığımız zaman değişikliklerin aşikâr olduğunu görürüz.

18 - 19 uncu asır kadınlarının yaptığı işi muhakkak ki 20 nci asrın kadını da yapmaktadır. Fakat işler değişmemiş olsa dahi aletlerin değişmiş olduğunu görürüz. Bunun için bu. günün kadını dünküne nazaran çok daha şanslıdır. Meselâ 19 uncu asırda ev kadınları ortalığı süpürürlerdi. Hoş, bu asrımızın başlarında, hattâ geçen yıllara kadar böyleydi ya.. Bu işi asrımızın kadınları yapmıyorlar mı?. Yapıyorlar ama, bir farkla, tozu dumana katarak değil de, elektrik süpürgesiyle. Sadece bu mu.. Çamaşır ve bulaşık makineleri ile de kadın hem zamanından tasarruf eder, hem de işini yorulmadan kolayca yapabilir.

Hepsinden evvel ele alınması icabeden âlet ütüdür. Ev kadınının en

mühim yardımlarından biri olan ütü, daha 20 - 30 sene evveline kadar içine yanmış kömür doldurulan kaba ve hantal bir demir parçasından başka ne idi?.

Yeni âletlerden yemek pişirirken de istifade etmek kabildir. Senelerce evvel patates ezmek, yumurta çalkalamak için kullanılan ağır ye kaba demir parçalarının yerini bugün kullanışlı, hafif ve zarif âletler almıştır. Bütün bunlara bir de sürat ilâve edilirse hanımların düne nazaran ne kadar konfor içinde oldukları kolaylıkla anlaşılabilir. 19 uncu asırda iki yumurtayı çarpıp da mayonez yapabilmek için iki saat uğraşan kadın, bugün sadece çarpma âletinin fişini prize sokmakla iktifa etmektedir.

Mamafih, bu kadar sadeleşmiş, kolaylaşmış işlerden dahi şikâyet eden hanımlar yok mudur?. Elbette var. Bir arkadaşlarını gördüler mi, yahut da akşamları kocaları ile yüz yüze geldiler mi ağızlarından çıkan ilk söz: «—Ah, bugün ne yoruldum, ne yoruldum. Bulaşık yıkadım, ortalık süpürdüm..» dır. Halbuki bu hanımın varıp baksanız süpürgesi elektrikli, bulaşık makinesi de otomatiktir. Ne demeli, Allah tembellikten kurtarsın..

Moda

Kısa saça boykot

Kadınlar Christian Dior'a kızadursunlar, bütün kadın berberleri ve kadın terzileri bu kış kısa saça boykot ettiler. Bilhassa Parisli kadın berberi Antonio, kadınlarda kadınlık vasfını yok eden bu moda ile resmen mücadeleye başlıyacağını ilân etti. Aslen İtalyan olan Antonio kısa saçın kadınların ense ve kulaklarım kurtardığını müdafaa edenlere şiddetle hücum ederek : «Kadınların saçlarını bu hale getirenlere berber değil, cellât demek lâzım» demektedir.

Kısa saç modasının ortadan kalkması hemen hemen dünyanın her yerinde kadınlardan çok erkekleri memnun edecektir. Zira bir çok erkekler saçın kadını güzelleştiren en iyi mücevher olduğuna kanidirler. Erkekler umumiyetle uzun saçtan hoşlanırlar. Öyle de, kadınlar acaba niçin bunun aksini yaparlar?. Beğenilmek, hora gitmek istemezler, mi?. Elbette isterler, fakat daha mühim bir dertleri var; yaş derdi. Kadınların kısa saçı tercih etmelerine sebep, bu modanın onları bir kaç yaş küçük göstermesinden ileri gelir. Sonra kısa saçın yıkanmasının, taranmasının kolaylığı ve rahatlığı uzun saçta yoktur. - Bilhassa çalışan kadınların kısa saçı tercih etmelerine en büyük sebep uzun saç ile saatlerce ayna karşısında vakitlerini harcamamak içindir.

Kadının saçları her gün ayna karşısında itina ile meşgul olunmaya değerse de çalışan kadınların bu. modaya uymaları onların vakitlerini alır. Fakat kadın milleti kocalarından çok modaya çok riayet eder. Bundan dolayı hanımların saçlarını bir an evvel uzatmaları için ne gibi çarelere başvurmıyacaklarını Allah bilir .

Şimdiki halde kısa saçlı kadınlar ekseriyeti teşkil ediyor. Bunun için ne berberler, ne de terziler saçları birdenbire omuzlara kadar indirmeğe cesaret edemediler. Onlar da azimle, sebatla bu işi yavaş yavaş yapmaya gayret ediyorlar. Meselâ bu senenin en güzel sayılan saç biçiminde sadece kulakların ve ensenin örtüldüğünü, ensede toplanan saçların şık firketeler veya kurdelelerle süslendiğini göreceğiz. Bu şekillerin kadınların uzun saça dönmelerini sağlayacağı anlaşılmaktadır. Fakat saçlar henüz omuzlara kadar bırakılmamakta ve enseden sarkmamaktadır. Çok uzun saçlar bile baş üzerinde itina ile toplanarak kafiyen aşağı bırakılmıyor.

Antoni'nin söylediklerine göre bu tip saçlar kadınların saçları güzelce uzayıncaya kadar onları erkek kılığından kurtaracaktır. Saçlar, omuzlara eriştiği zaman da kadının bu ziynetine türlü modeller tatbik edilecektir.

Uzun saç taraftarları tarafından ileri sürülen fikirler ile kadınların kısa saçlı olması lâzım geldiğini iddia eden berberler arasında bir çok münakaşalar olacağı ve bunun gazete sütunlarına döküleceği tahmin ediliyor. Zira Antoni'nin kısa saçı tercih eden berberlere «— Tarak değil, ancak makas kullanmasını bilenler» diye isim takması diğerlerinde sinirli bir hava uyandırmıştır. Kısa saçın dünyada *çok* geniş bir şekilde yayıldığını ve Antoni'nin bu işi tek başına önleyemiyeceğine kanidirler.

Bütün berberler ne derlerse desinler, ne söylerlerse söylesinler, kadının asıl berberi yine kendisidir.

TIB SAHASINDA

Allerjik Hastalıklar

Bir kongrenin mevzuu

Bu terimi son zamanlarda her halde çok duymuşsunuzdur. İzmirde bugünlerde toplanacak 13 üncü Milli Türk Tıb Kongresinin ele alacağı başlıca konu da Allerji olacaktır. Ben size kabil olduğu kadar basit bir şekilde bu kelimenin mânasını anlatmağa çalışacağım. Charles Richet ve P. Portier'nin bundan elli yıl kadar önce ilk defa, tıb dilinde Anaflaksi denilen hâdiseyi nasıl bulduklarını hatırlatmak da zevkli bir ödevdir. Bu iki araştırıcının ilk çalışmaları Monaco prensi Albert'in Princesse - Alice II adlı Lâboratuvar gemisinde başlamıştır. Richet ve Portier'ye bu konuyu bizzat Prens ve Prensin hususi tabibi Dr. Riohard vermiştir. Gemi, 1901 yılı Ağustos ayında Açores denizine ve Cap Vert adaları civarına gelmiştir. Physalie denilen deniz hay. vanları bu mevsimde buralarda çok bulunmaktadır. Bu hayvanlarda Actino-congestine veya Hypnotoxine denilen bir albüminli madde vardır. Bunu kullanmak suretiyle bu hayvanlar kendilerinden daha büyük olan düşmanlarını felç etmekte ve öldürmektedirler. Bu madde, lâboratuvar gemisinde bulunan kurbağa ve güvercin gibi hayvanlara şırınga edilmiş az miktarlarla felç, kaşıntı, hissizlik, yeteri kadar dozlarla ölüm görülmüştür.

Araştırıcılar bu oseanografik seyahatten Paris'teki lâboratuvarlarına döndükleri zaman, anaflaksi araştırmalarının ikinci dönemi başlamıştır. Burada da köpekler üzerinde aynı maddenin tesirleri tetkik edilmiş ve küçük hayvanlardaki aynı belirtiler görülmüştür. Yâni hayvanlarda hissizlik, kaşıntılar ve felç olmuştur. Bu etüdler bitmiş addedildiği bir sırada Portier; Richet'ye hayvanlara bu maddeye karı bağışlık (muafiyet) vermeyi teklif etmiştir. Bu suretle bir seri köpek ve güvercine, ısıtılarak virulansı azaltılmış toksinden, öldürücü olmıyacak kadar az bir miktar şırınga edilmiştir. Bu kuluçka devrinden- sonra toksinin daha kuvvetli bir dozu şırınga edilecek ve hayvan immünize olduğundan bu yüksek doza da tahammül edecekti. Fakat sonunç beklendiği ve tasarlandığı gibi çıkmamış, hayvanların bağışıklık kazanacakları yerde aşırı duyarlık kazandıkları görülmüştür. Bu surede yepyeni bir olayla karşılaşıldığı anlaşılmıştır. Buna, bağışlık yokluğu anlamına Anaflaksi denilmiştir. Bu terimi kullanmakla araştırıcılar, yabancı bir madde ile üst üste karşılaşmalar sonunda beden savunmasının yükselmesi demek olan bağışlık (immunite) den bu olayı ayırmak istemişlerdir.

Bir yıl sonra 1903' de Arthus; organizmanın reaksiyon durumundaki bu değişikliğin yalnız toksinlerle değil, öbür albüminli maddelerle de meydana

Milli Türk Tıb Kongreleri

Dr. Esat Eğilmez

Milli Türk Tıb Kongrelerinin 13 üncüsü bu yıl, İzmirde toplanacaktır. Kongre Başkanı Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekili Dr. Behçet Uz'dur. Yönetim Kurulu Başkanı Ord. Prof. Dr. Kâzım İsmail Gürhan, İkinci Başkan Prof. Dr. Reşat Garan'dır. Kongre, 27/Eylûl/1954 ten l/Ekim/1954 e kadar devam edecektir. 27 Eylül sabahı saat 10.30 da konaktaki Elhamra Sinemasında yapılacak bir törenle kongre açılmış olacaktır. Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekili ile Kongre Yönetim Kurulu Başkanı ve İzmir Vali ve Belediye reisleri açılış nutuklarını söyliyeceklerdir. Bundan sonraki toplantılar Bahribaba civarındaki Halk Eğitim Merkezi binasında yapılacaktır. Kongrenin medikal konusu allerji'dir. Bu konunun sekiz raportörü vardır. Bunların arasında Prof. Dr. Müfide Küley, Prof. Dr. İrfan Titiz, Prof. Dr. Arif İsmet Çetingil, Prof. Dr. Burhan Urus, Prof. Dr. Sezai Bedreddin Tümay, Prof. Dr. Reşat Garan'ın isimlerini sayabiliriz.

Kongrenin mediko sosyal konusu; Hekim - Devlet, Hekim - Cemiyet'tir. Bu önemli mevzuun da raportörü Ord. Prof. Muhiddin Erel' dir.

Kongrede ayrıca muhtelif meselelere dokunan yüze yakın serbest kommünikasyon vardır. Kongre dürt gün sürecek, beşinci gün l/Ekim/1954 de Elhamra sinemasında kapanış töreni yapılacaktır. Kongrenin tenkidleri, dilekler dinlenecek, gelecek kongrenin toplantı yeri ve konuları tesbit edilecektir. Bu kongrede de davetler, ziyafetler, kokteyller, konserler, tiyatro gösterileri, yani kongre üyelerinin ilgisini toplayacak her şey vardır. 26/Eylûl/1954 Pazar günü akşamı kongre yönetim Kurulu Başkam tarafından üyelere bir de tanışma ziyafeti verilecektir.

Memleketimizde ilk Milli Türk Tıb Kongresi l/Eylûl/1925 de, bundan tam 29 yıl önce Büyük Atatürk'ün himayesinde Ankara'da Büyük Millet Meclisi Umumi içtima salonunda açılmıştı. Atatürk, kongrenin bir çok toplantılarında bizzat hazır bulunarak müzakereleri yalandan takip etmişti. Kongrenin (arzı tazimat) için seçtiği heyeti huzuruna kabul eden büyük adam onlara iltifatlarda bulundu ve onların şahsında yurdun dürt köşesinden gelerek memleket sağlığı dâvalarındaki mukaddes ödevlerini birlik ve beraberlikle yapan üyeleri selâmladı.

O zaman «Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye Vekili» olan merhum Refik Saydam açılış nutkunda şunları söylüyordu: «Türk tabibinin çok yüksek ve mühim vazifeleri vardır. Bu vazifeler hepimiz için bir misakı tıbbi halinde şu üç esasta toplanır :

1 — Türk tabibi, kendi hayatı hususiye ve meslekiyesinde medeni hayatın bütün iyiliklerinden müstefit olduğunu görmek ve göstermek ve her terakkiyi bizzat nefsinde kabul ve tatbik eylemek suretiyle herkese örnek olmak mecburiyetindedir.

2 — Türk tabibi, yalnız kendi hususi hayatına ve hususi i tigaline bağlı kalmıyarak, gerek tedavi ve gerek içtimai vesilelerle temas eylediği halk kitlesi arasında sıhhatin muhafazasına ait tedbirlerin ve bütün medeni telâkki ve terakkilerin behemehal samimi bir naşiri olacak, her yerde ve herkese doğru ve iyi yaşamanın tarzlarını anlatarak Türk hayatı içtimaiyesinde şumullü, hayırkâr ve faal bir mürşid vazifesini görecektir. Türk tabibi memleketimizde; ömrü vasatinin yükseltilmesi, say hasılasının artırılması ve halkın her türlü medeni kolaylıklardan istifade ederek seri ve parlak terakkilere mazhar olması hususlarında çok tesirli bir rehber olacaktır.

3 — Türk tabibi; büyük şehirlerin sus ve refahına, huzur ve âramına bağlı kalmıyarak nüfuzu hayırkârisini, şehirlerden kasabalara ve bilhassa köylere kadar sevk ve teşmil ederek ve bizzat köylü ile temasa gelerek onu medenî, sıhhî ve içtimai her türlü terakkilerden haberdar eyliyecek ve Türk köylüsünün sağlam, müstahsil bir unsur halinde yetişmesine yardım edecek ve hu surede harap köy kulübelerinden sıhhî ve müreffeh evler ve mesut yuvalar meydana gelmesine müstemirren çalışacaktır.»

Milli Tıb Türk kongreleri bu kıymetli fikirlerin ve samimi dileklerin ışığında aksamadan 29 yıl içinde on iki defa toplanarak, her seferinde memleketin büyük sağlık dâvalarını inceledi. Memleket hekimleri bu kongrelerde ileri sürülen fikirlerden çok faydalandı. Burada öğrenilenlerin halka tatbikinden şüphesiz yurdun en ücra köşelerindeki hastalar da istifade ettiler.

Bir hafta sonra ilk defa olarak Ankaradan başka bir yerde toplanacak 13 üncü kongre üyelerini mecmuamız adına selâmlarken kendilerine tuttukları yolda basanlar dileriz.

çıkabileceğini gösterdi.

1905' de, kobayın, Anaflaksi araştırmalarında tercihan kullanılacak bir hayvan olduğu anlaşıldı. Eğer, kobaya, bir albüminin çok ufak bir miktarı şırınga edilirse uzviyetinde derin değişiklikler belirmesine rağmen hayvanda en küçük bir rahatsızlık görülmez. Organizmanın görünürde belirsiz geçen bu önemli değişiklikleri antikor denilen özel proteinlerin teşekkülünden ibarettir. Bu antikorların bir kısmı höcrelere yapışmıştır. (oturmuş antikorlar). Diğerleri de kanda serbest dolaşır (dolaşıcı antikorlar). Eğer bu şekilde hazırlanmış ve duyarlaştırılmış bir hayvana 1 1 - 1 2 gün sonra aynı albümin (yâni antijen) şırınga edilecek olursa bir anaflaksi şoku meydana çıkar ve hayvan ağır patolojik olaylarla ölür.

Von Pirquet'nin 1906' da kliniğe soktuğu allerji terimi ile de bugün, yabancı bir madde ile karşılaşma sonunda organizmada beliren bütün tepkisel durumlar anlaşılır.. Bu anlama göre, anaflaksi; allerjinin özel bir şeklinden başka bir şey değildir. Bir antikor, kendisine tekabül eden antijene rastlar rastlamaz bu iki madde arasında bir reaksiyon husule gelir, birbirleriyle bir bileşim husule getirirler. Buna (antijen - antikor reaksiyonu) diyoruz. Eğer reaksiyon kanda dolaşan antikor ve antijenler arasında olursa belirtisiz geçer. Oturan antikorlarla olursa ortaya histamin ve buna benzer bazı maddeler çıkar. İşte bugün anaflaksi şoku ve allerjik olaylar dediğimiz gösterileri husule getirenlerin bu maddeler olduğu sanılmaktadır. Histaminin allerjik reaksiyonlarda başlıca etğen olduğunun meydana çıkarılışı allerji mekanizmasını kesin olarak açıklamamışşa da tedaviye yeni ufuklar açmıştır. Hayvanlarda duyarlaşma mekanizmasına toplu olarak bakılacak' olursa insanda aynı şeyin çok zaman kabil olamıyacağı anlaşılır. Yâni bir çok vakalarda allerji yapacak madde ile (allergen) ilk temas, belirti vermeden geçtiğinden meydana çıkarılamaz. Bir allerji halinin yaratılabilmesi için allergen'in eser miktarının bile yeter okluğu düşünülürse, bu ilk temasın meydana çıkarılamaması da pek şaşılacak bir olay değildir. Bundan başka daha ana rahminde iken aşırı duyarlık vukua gelmiş olabilir. Hattâ ana sütiyle de intikal etmiş olabilir. Böyle bir mekanizma yeni doğanlarda görülen allerjik olayların bir çoğunun esasım teşkil edebilir. Veraset de allerjik olaylarda şüphesiz büyük bir rol oynar. Allerjiklerin % 50 - 75 şinin ailelerinde de bu gurup hastalıklar meselâ ot nezlesi, migren, ürtiker, astıma vardır. Allerji'ye astenik, zayıf yapılı olanlarda daha çok rastlanır. Yine bir çok allerjik hastalıklar meselâ yarım baş ağrısı ve kurdeşen kadınlarda; buna karşılık astma, erkeklerde daha sık görülür. Şu olay da dikkati çekicidir. En ziyade entellektüeller aydınlar, bilginler ve artistler allerjik hastalıklara yakalanmağa istidatlıdırlar. Allerjik hastalıkların meydana gelmesini hazırlayan etğenler arasında; vejetatif sinir sistemi tonüs dengesinin bozukluklarını, iç salgı bezleriyle mide - barsak hastalıklarını, süreğen yangılan, fermentlerin yetersiz salınmasını ve intan ocaklarını gözönüne almak lâzımdır. Bir intan ocağı varsa, zaman zaman kana hücum eden mikroplar yalnız bir allerji hali meydana getirmekle kalmazlar, fakat orgnizmanın hariçten gelen allergenlere karşı tahammül eşiğini de düşürürler.

Pratik olarak tabiatte bulunan ve sentetik olarak yapılan bütün maddeler allerji meydana getirebilirler. Başka bir deyişle allergenler gibi tesir gösterebilirler. Allergenleri üç büyük guruba ayırıyoruz :

Egzojen allergenler : Organizmaya dışardan girerler. Bunlar bir çok bitkilerin tozları, küflerin sporları, buğdaygillerin tozları, şimik maddeler, pudralar, süt, yumurta, domates, balık, çilek, midye, istiridye, ıstakoz, ilâçlar, brom, iyod, salisilik asid, barbütirikler, sülfamidler, tiyourasil ve alkaloid türevleri, deriye ve yüzeyel mükozaya değen hayvansal ve bitkisel maddeler, ipek, saç, kozmetikler, merhemler, kimyasal maddeler, nihayet sokucu böceklerin (arı, örümcek, pire, tahtakurusu, akrep) ifrazlariyle deri altına yapılan ilâçlar, seromlardan ibarettir.

Andojen allergenler : Organizmanın kendisi veya organizmada bulunan mikroplar (intan ocakları) tarafından meydana getirilirler.

İstilâ allerjenleri : Parazitlerden meydana çıkmaktadırlar. Barsaklarda bulunan kurtlar, askarid, oksiyür, tenya, ankilostom, nekator ve bazı mantarlar ve mantar hastalıkları bu arada sayılabilir.

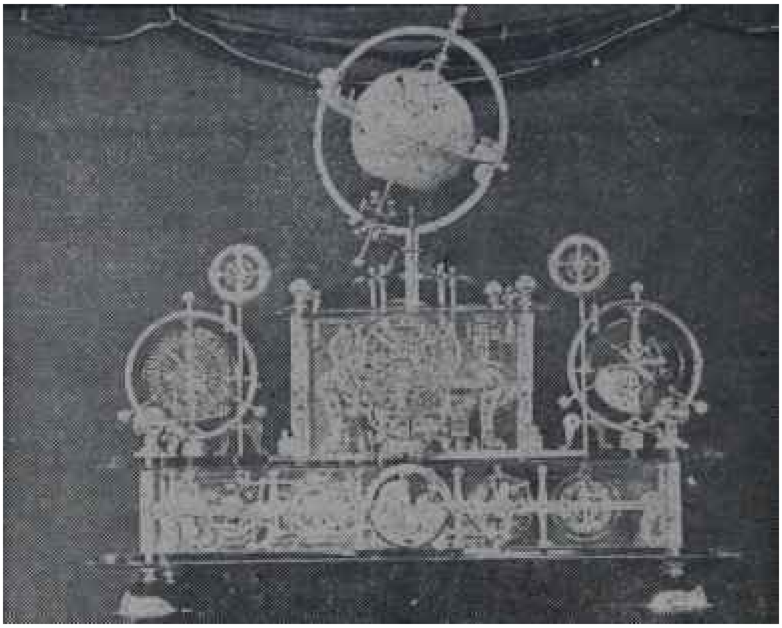
Allerjik hastalıklar gittikçe artmaktadır. Meselâ yalnız Amerika Birleşik Devletlerinde ot nezlesine tutulmuş insanların sayısı dört milyon kadardır. Allerjiklerin tümünün, nüfusun % 5 i-ni terkil ettiği sanılmaktadır. Başka memleketlerde de durum hemen hemen aynıdır. Bilhassa büyük şehirlerde allerjikler artmaktadır. Bu devamlı artış medeniyetin ilerlemesiyle de yakından ilgilidir. Vejetatif sinir sisteminin distonisi bu işte çok önemli rol oynar. Bunu, sarsıntılariyle, rahat noksanlığı ile bütün enerjilerin devamlı gerginliği ile modern yaşayışa bağlamak lazımdır. Her çeşit buharların kirlettiği şehirler havası, mükozaların süreğen irkilmesine sebep olur. Bu suretle bir yandan allergenlerin girmesine müsait (dayanıklığı azalmış yer) hazırladığı gibi, bir yandan da allerjik olayların ortaya çıkmasına yol açar. Gıda maddelerinin saklanması için bir çok memleketlerde devamlı olarak kullanılmağa başlanan şimik maddeler etin fazla sarfı, baharlı ve biberli maddelerin suiistimali ve yeni yeni ortaya çıkan bir çok ilâçlar v.s. bu allerjisasyon artışının mesul etgenlerini teşkil edebilirler.

Allerjik hastalıkların tedavisine gelince, sebep olan allergeni ortadan kaldırmak başta gelir. Şüphesiz bu ideal sağıtmadır. Fakat maalesef antijen tanınsa bile bir çok vakalarda bu iş gerçekleştirilememektedir. Temas allerjenleri bahis konusu ise (dudak boyaları, pudralar, hayvan lalları, şimik maddeler, veya bazı besinsel allerjenler) bunlar yok edilecektir. Parazitlerin düşürülmesi ile kurtulmak kabil olan istilâ allerjenleri için de aynı şey bahis konusudur. Fakat allerjik bir hastalığa yakalanmışların çoğunda özel allergeni bulmak ve yok etmek imkânsızdır. Bu zaman muhtelif duyarsızlaştırma metodlarına başvurmak lâzımdır. Bu da ya sebep olan allergenin (spesifik duyarsızlaştırma) veya her hangi spesifik olmıyan albüminlerin (spesifik olmıyan duyarsızlaştırma) gittikçe artan dozlariyle sistemli bir bir sağıtmadan ibarettir. Duyarsızlaştırma metodları karışıktır, tatmin edici değildir. Bunun içindir ki son zamanlarda hücum noktası olarak histamin seçilmiştir. Başlangıçta histaminin az dozlariyle bağışlık sağlamak, antijen . antikor reaksiyonu sonunda beliren histamini nötralize etmek deneyleri de sonuçsuz kalmıştır. En son olarak antihistaminik etkisi olan ilâçların keşfi, allerjik hastalıkların sağılmasında önemli bir rol oynamıştır. Bu maddeler sayılamıyacak kadar çoktur. Yalnız U. S. A. da piyasaya sürülmüş olan antihistaminikler 1500 kadardır. Bunlara her gün bir çok yenileri de eklenmektedir. Biz bunların arasından size yurdumuzda bulunabilen ve bir reçete teşkil edebilecek ilâçlardan bazılarının isimlerini veriyoruz :

Antergan, neoantergan, phenergan, benadryl, antistin, tephorin, synopene, di-paralene, soyentol, trimeton...

Dr. E. E.

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

Mükemmel saat

Saniyeden asıra her şeyi gösteriyor

Betsy Clarke adında bir İngiliz kadını mahkemeye müracaat ederek kocasının işinden gelince mutfağa girip yemek pişirdiğini, ev işleri ile uğraştığım ileri sürmüş ve kadınların hak ve vazifelerine karışan böyle bir erkekle yaşıyamıyacağı için talâk talebinde bulunmuştur. Bir kasap olan kocası, karısının iyi yemek pişiremedigini, kendisinin ise iyi bir ahçı olduğunu, ağız tadı ile yemek yiyebilmek için, yorgun ar--ın işten dönmesine rağmen kendisine mutfak islerinde yardım ettiğini söylemiş, mahkeme heyeti de mutfak islerinin kadına ait bir hak ve vazife olduğunu kabul etmiş ve boşanmalarını uygun bulmuştur. — (U. P.)

İtalyanın Verbania şehrinin Gurino köyünde, Luigi Dellara adında bir genç, köyün gelinlik çağındaki kızlarından birine âşık olarak evlenmek istemiştir. Genç kız henüz dünya evine girmeğe niyetli olmadığından delikanlıyı başından savmak istemiş ve : «Ben köyün kilisesindeki çan kulesine yardımcı bir vasıta kullanmadan tırmanabilecek bir erkek ile evlenmeğe karar verdim» demiştir. Kırk metre yüksekliğindeki çan kulesine çıkmak imkânsız olduğu için genç kız böyle söylemekle Luigi'yi baştan savabileceğini sanmıştır. Fakat bir gün Luigi Dellara bütün köylüleri kilisenin önündeki meydanlığa davet etti. Ve onların gözü Önünde tırnaklan ile taşlara tutuna tutuna imkânsız gibi görünen işi başararak çan kulesinin tepesine çıkmıştır. Birkaç defa düşüp parçalanmak tehlikesi gösteren gencin bu fedakârlığı karşısında genç kız yumuşadı ve delikanlı ile evlendi. (Nafen)

*

Birleşik Amerika'da Kansas City'de Nelly adındaki bir kızcağız bundan bir müddet evvel çiçek tohumu yerken tohumlardan biri nefes borusuna kaçmıştır. Bir tesadüf olarak ölmiyen kız, aradan bir ay geçtikten sonra nefes darlıkları çekmeğe başlamıştır. Derhal radyoskopi muayenesine tâbi tutulan kızın ciğerinde her şeyi tamam cüce bir ay çiçeği nebatının bulunduğu hayretle görülmüştür. Biolojikman her hususta tam olan nebat bir buçuk santim kutrundaki çiçeği ile birlikte muvaffakiyetli bir ameliyattan sonra kızın teneffüs cihazından çıkarılmıştır. (U.P.)

*

Her sene muayyen bir günde Hollanda kraliçesi, bütün hanedan azaları ile birlikte Leyde şehrine gider; orada umumî meydanda toplanmış halk önünde bir ringa balığı yutar. Kraliçe ile birlikte diğer hanedan azaları da böyle çiğ ve taze birer küçük ringa balığı yutarlar. Gerek kraliçe ve gerekse maiyeti iyice temizlenmiş olan bu çiğ balığı bir iki defa çiğnemeğe mecburdurlar. Bu balık merasimi, Leyde şehri halkının vaktiyle İspanyolların muhasarası altında iken çektikleri ıstırabın bir hâtırasıdır. O uzun muhasara zamanında şehir halkı ancak ringa balığı stokları sayesinde dayanabilmişler ve ringa balığından başka yiyecek bir şey bulamamışlardır. Hollandalılar, son cihan harbi yıllarında, Alman istilâsından bir gün kurtulmak ümitlerini de «Yalanda yeni bir ringa balığı günü kutlayacağız» demekle izhar etmeyi âdet edinmişlerdir. Harpten sonra gazeteler kraliçenin ringa balığı gününü kutlayıp katlamadığını yazmadılar. Belki de kutladı da konferans sulh ve soğuk harpleri arasında bunalmış olan ecnebi gazetelerin haberleri olmadı. — (Time)

*

Amerikanın Chicago şehrinde hırsızlık yaparken yakalanan korkunç denecek kadar çirkin bir adam, mahkemede, çirkinliği yüzünden kendisine kimsenin iş vermediğini, cemiyetin bu şekilde kendisini bu yola sevkettiğini ileri sürerek müdafaasını yapmıştır. Yargıç bu müdafayı haklı bularak adamı beraat ettirmiş ve kendisini güzellik ameliyatı yapan bir müesseseye, ücreti hükümet tarafından ödenmek üzere sevketmeğe karar vermiştir.

(New York Herald Tribune)

New York'ta John Hudson adında bir tacir bir akşam evine dönerken ıssız bir yerde maskeli bir adamla karşılaşmıştır. Elinde bir tabanca tutan bu adam tacilden istediği parayı alamayınca silâhını ateşlemiştir. Fakat, tabancadan çıkan kurşun tacirin ağzına değince geri dönüp yere düşmüştür. Bu halden korkan haydut selâmeti firarda bulmuştur. Halbuki bu işte gayri tabii hiç bir şey yoktur. Henüz hızını alamadan tabancadan çıkan kurşun tacirin ağzındaki altın dişe çarpınca istikameti değiştirmiştir. — (New-York Times)

*

İngiltere'nin Essex şehrinde Robert Gee adında biri, 15 lik bir top satın almış ve müstakbel harbe hazırlanmak maksadı ile her sabah atış talimleri yapmağa başlamıştır. — (U. P.)

*

O' Malee Paul adında bir kadın, sarhoşluk ve çocuklarını ihmal etmekten sanık olarak mahkemeye verilmiş, Hâkim çocuklarına en ufak bir alâkayı göstermiyerek onların sefil olmalarına sebep olan bu kadını bir daha çocuk doğurmak ve alkollü içki içmekten menetmiştir. Bundan iki ay evvel zil zurna sarhoş bir vaziyette hâdise çıkardığı için yakalanan O'Malee Paul «Adalete riyatesizlik» ten de ayrıca iki ay hapse mahkûm edilmiştir. Bu son karara itiraz eden kadın, başka bir mahkemeye müracaatla bunun kaldırılmasını talep etmiştir. Durumu inceleyen bu mahkemenin hâkimi adalet müessesesinin herhangi bir kimsenin içki içmekten menedebileceğini fakat bir kadım ana olmaktan mahrum edemiyeceğini ileri sürerek meslekdaşlarının kararını bozma yoluna gitmiş ve böylece iş yüksek mahkemeye aksetmiştir. Kanunen bir kadının ana olmasına kimse mâni olamıyacağı için bakalım hâkimler ne şekilde bir karar verebileceklerdir.

(New York Times)

vakti yerinde olan bir adamın Fanny adında yetişkin kızı, Harry isminde serseri ruhlu ve antipatik bir gençle gezmeğe başlamıştır. Asabına müthiş dokunan bu gencin mevcudiyetine tahammül edemiyen baba bir gün kızım çağırmış ve «Ya bu herifi başından defedersin veyahut evime geldiği bir gün onu tekme ile ben buradan kovarım, demiştir. Bu sözler üzerine Fanny hiddetlenmiş ve : "Onu ne ben bırakmak niyetindeyim, ne de senin kovmağa hakkın vardır. Çünkü biz karıkocayız; bir sene evvel gizlice evlendik." demiştir. Bu cevap üzerine büsbütün sinirlenen Tom Roger: «Şu halde bir seneden beri, üstüne başına, eğlencelerine, hattâ yiyip içtiklerine harcadıklarını muhterem kocan ödesin» demiş, ve Harry'nin böyle şeye yanaşmadığını görünce mahkemeye müracaat etmiştir. Mahkeme, kızın, üstüne başına ve eğlencelerine harcadığı masrafın ödenmesine karar vermiştir.

(New York Herald Tribune)

*

İtalya'da bir hapishanede bulunan azılı kaatillerden birine, bundan bir müddet evvel iyi hareketlerinden dolayı bir aylık bir izin verildiği halde, bu mahkûm izin müddetinin ancak bir haftasını kullandıktan sonra hapishaneye dönmüş ve müdürün suali üzerine, hapishanede sürdüğü hayatı, karısının yanındakine nazaran daha sakin ve tehlikesiz bulduğunu söylemiştir.

(New-York Times)

*

Bombay polisi iki seneden beri tam 72 cinayetin faili olan Bhaut adında bir caniyi aramaktadır. Bhaut, her cinayeti müteakip savcılığa ve polis müdüriyetine, içinde mysotis çiçeği bulunan birer mektup göndermektedir. Bombay polisi, bu cüretkâr ve küstah caniyi yakalama işini bir izzeti nefis meselesi yapmış, Bhaut'u yakalayana veya bulunduğu yeri bildirene on bin Türk lirası vadetmiştir. — (A.P.)

*

Şam polisi şehirde şüpheli kimselerin toplandıkları mahallere yaptığı bir kastan esnasında garip bir adamı dilenirken yakalamıştır. Adam karakola götürülmüş, İfadesi alınmış ve hüviyeti tesbit edilmiştir. O zaman hayretle görülmüştür ki, dilenci Fransız parasile 6 milyon frank kıymetinde emlâk ve tahvile sahiptir. (A.A.)

ASKERLİK

Avrupa

Batı Müdafaası Krizi

Batı Müdafaa Teşkilâtı, dünyanın en büyük sanayi, ilim ve teknik kudretini; en kudretli hava ve deniz kuvvetlerini; en modern silâh ve techizatlı kara kuvvetlerini; muharip ve azimli millî toplulukları ihtiva ettiği için tarihin en büyük bir koalisyonu manzarasını gösterir.

Gerçekten, ulu dört milletin bütün maddî kuvvet ve güçlerini toplayınca hürriyet dünyasının garanti altına alınması imkânlarının mevcut olduğuna hükmetmemek mümkün değildir. Fakat ittifakların asıl kuvveti müttefiklerin kuvvet yekûnunda değil, aralarındaki birlik ve tesanüdün sağlamlığındadır. Batı müdafaası ve dolayısiyle dünya barışı ancak müttefiklerin —ve hususiyle Amerika, İngiltere ve Fransanın— sıkı bir beraberlik ve anlayış halinde bulundukları müddetçe emniyet' te olabilir. İttifakların en zayıf yeri, müttefiklerin hususî menfaatlerini ittifakın umumi menfaati üstünde tutacak kadar egoizm göstermeleridir. Bazı milletlerin; bir defa ittifak içine girince kendi menfaatlerinden fedakârlık etmede çok ileri gittikleri görülmüştür. Fakat bunun aksine olarak bazı milletler de hususî menfaatlerinden fedakârlıkta âzami hasislik göstermişlerdir. İşte ittifaklar bu gibi egoist hareketlerle zaafa uğrar. Bugün Batı Müdafaası da bundan muztariptir.

Batı ittifakının en kuvvetli azaları arasında, umumî politika üzerinde tam bir fikir birliği olmadığı müşahede olunuyor. Amerika ile İngiltere arasında —görünüşün bütün güzellik ve samimiyetine rağmen— bir fikir ayrılığı, hattâ aykırılığı, mevcut olduğu aşikârdır. İngiliz umumi efkârı komünist dünya ile ticaret ve münasebetlerini çoğaltmak istiyor. Avrupa müdafaa teşkilâtı topluluklarına da diğer Avrupa devletleri kadar katılmaktan kaçmıyor. Avrupalılar ise, moral, psikolojik ve politik desteklerden ziyade maddî angajmanlara muhtaçtırlar. İngilterenin bu çekingenliği Avrupa devletlerinin moralini bozduğu için aralarında cesaretsizliğe uğrayanlar çıkıyor.

Amerika, Batı Müdafaa hareketinin liderliğini bırakmış vaziyettedir. Orada umumî efkâr, Avrupadaki hâdiselerden hayal sukutuna uğramıştır. Amerikan yardımlarının bir kısmı ziyan olmuşa benziyor; bazı müttefikler aldıkları yardımlar nisbetinde kendi gayretlerini arttırmamışlardır. Avrupa müdafaasının, belki de en kuvvetli elemanını teşkil edecek olan Almanların silahlandırılmasına, türlü yollardan, açık ve kapalı engeller çıkarılmaktadır. İttifaka dahil bazı devletler, aradaki işbirliği ve tesanüdü arttıracak yerde karşı tarafa kur yapmakta ve gevşemektedir.

Bu durumda Amerika umumî efkârında yeniden kendi içine çekilme cereyanı kuvvetlenmektedir. Artık Amerikanın uzak yerlerdeki muharebelere angaje olması istenilmemektedir. İttifak içindeki bu ayrılık ve aykırılıkların ilk neticesi Hindiçini'de Batı hezimetidir.

Fransa, ne kendi müdafaa kudretini lüzumu kadar arttırabiliyor, ne de Almanyanın silâhlanmasına razı oluyor. Bir taraftan komünist tesiri, diğer taraftan ezeli ve ebedî Alman korkusu samimî ve müessir bir Alman - Fransız işbirliğine imkân bırakmamaktadır. Bu iki millet, süresi tahmin edilemiyecek bir zaman için, hangi şekil altında olursa olsun, bir askeri ittifak içinde gerçek bir samimiyet ve emniyet havası, içinde çalışamazlar.

Almanya lehine Fransanın feda edilmesi NATO'nun iflâsı demek olur. Almanyanın iştiraki olmadan NATO'nun Avrupa müdafaasını kafi derecede bir emniyete alamıyacağı da bir bedahet haline gelmiştir. Bu iki milleti bir bütün içinde toplamak için nasıl bir tedbir alınacağı henüz belli olmamıştır. Fakat şu muhakkaktır ki, bulunacak tedbir ne olursa olsun, bu kadar çok zıd elemanları telif etmek suretiyle meydana getirilecek bir Alman - Fransız işbirliğinin, matlûp olan sağlamlık ve emniyet derecesine varması için her halde çok zaman geçecektir. Bu gerçekleşinceye kadar Batı Müdafaası kriz halinden kurtulamıyacaktır.

Batı müdafaasının asıl meselesi belli başlı milletler arasında samimî itimat bağlarım yaratmaktır. Bu yapılmadıkça NATO ordularının çoğalması, silâhlarının mükemmel oluşu, yeni metodlarla yetiştirilmesi pek büyük bir mâna ifade etmez.

Batı müdafaası, tek cepheli ve tek maksatlı bir teşekküldür. Bütün mensupların ayni hedef yolunda tam bir anlayış ve işbirliğinde bulunmaları şarttır. İki yüzlü müdafaa olmaz. Batı medeniyetinin ve hürriyet âleminin istikbali, Batı müdafaasındaki bu krizin —palyatif ve oportünist tedbirlerle değil— esaslı ve devamlı olarak halledilmesine bağlıdır. — S. K.

Amerika

Orduda selâm.

Amerikan ordusunda el selâmı yalnız kışla ve garnizon içinde mecburi olup hizmet dışında ve şehirde mecburi değildi. Hemen bütün dünya ordularında çok ehemmiyet verilen el selâmı Amerika'da, böylece en az kullanılır bir halde idi. 1 Eylül 1954 den itibaren Amerika ordusu da, diğer orduların bu çok eski geleneğini kabul etmiştir: Bu tarihten İtibaren askerler rastladıkları bütün üstlerini el ile selâmlıyacaklardır. Yalnız umumi nakil vasıtalarında, tiyatro ve sinema gibi umumî yerlerde ve diğer tatbiki mümkün olmıyan yerlerde selâm mecburiyeti yoktur.

Yeni İngiliz Tankı

Yeni pazar peşinde

Silâhlar

Tankçılıkla ilerlemeler

İkinci Dünya Harbinde esaslı rol oynayan tankların, atom bombası, güdümlü mermiler, roketler ve diğer yeni silâhlar karşısında artık ehemmiyetini kaybedeceği hakkında harp sonrası literatüründe hayli iddialar ortaya atılmıştı. Bu gibi fikirlere rağmen belli başlı sanayi memleketleri tankları daha müessir bir şekle sokmak için çalışmalarını hiç bir zaman azaltmamışlardır. Tanklarda hareket kabiliyetinin arttırılması, silâh tesirlerinin çoğaltılması, manevra kabiliyeti ve hususiyle fena arazide süratin arttırılması ve silâh kontrol sisteminin ıslahı için hayli gayretler sarfedilmektedir.

İngilizlerin Conqueror adlı yeni Supertank'larının prototipleri ikmal edilmiş ve tecrübe için kıtalara —hususiyle Almanyadaki İngiliz kıtalarına— verilmiştir.

Bu tanklarda Meteor tayyare motoru vardır. Ağırlık, silâh kudreti, sürat ve hareket kabiliyeti bakımından evvelki tanklara üstündür.

Amerikalılar da T.43 adını taşıyan yeni bir ağır tank yapmışlardır. 60 ton ağırlığında bulunan bu tanklarda 120 milimetrelik top vardır. 810 beygirlik bir motoru,, iki 30 çap makineli tüfeği ve bir adet 50 çap makineli tüfeği vardır.

Bu silâhlar kulede olup tank içerisinden kullanılırlar. Tank beş kişiliktir. Yüksekliği az, ve korunması kolaydır.

T. 43 Amerikan Tankı

Hür dünyayı koruyor

Tiyatro

Mevsim eşiğinde

Ankara'da

Devlet Tiyatrosu bu sene de mevsime fırtınalı bir havada giriyor. Perdelerin açılmasına beş gün var, fakat hâlâ tiyatroda kimin ne iş yapacağı kesin olarak belli olmuş değil.

Tiyatronun Umum Müdürü, bir müddet evvel en kuvvetli kaynaklardan çıkan haberlerle Güzel Sanatlar Umum Müdürlüğüne tayin edildiğim öğrenmiş, fakat bugüne kadar kendisine bu bahiste bir tebliğ yapılmamıştır.

Çıkan söylentilere göre, —ki bu söylenti dedikodu safhasından ileri giderek, resmî ağızlardan çıkmıştı—. Devlet Tiyatrosu Umum Müdürü Cevat Memduh Altar, Güzel Sanatlar Umum Müdürlüğüne alınıyor, Devlet Tiyatrosunun başına da —-ıslahat yap» sın diye— Muhsin Ertuğrul getiriliyordu. İş söylentilerle kalmamış, Muhsin Ertuğrul İstanbul'da rejisörü bulunduğu Küçük Sahne'de, Cevat Memduh da Ankarada Devlet Tiyatrosunda ayrılık hazırlıklarına girişmişler, Sanatkârlar arasında geniş ölçüde pasif bir faaliyet başlamış, taraftar ve aleyhtar gruplaşmalar olmuş, hattâ, Muhsin Ertuğrul Ankaraya geldiği takdirde bulunduktan vazifelerde kalmalarına imkân göremiyenler başka yerlere nakil için teşebbüslere girişmişler; bunlar arasında, yabancı memleketlerdeki maarif teşkilâtımız kadrosuna alınmak üzere müracaatta bulunanlar dahi olmuştu.

Bu sebeple Devlet Tiyatrosunda repertuvar tesbit edilmemiş, (tesbit edilmiyen repertuvara sebep olarak bunu göstermişlerdi.) Sahneye konacak ilk eserlerin rol bölümlerinde Muhsin Ertuğrul taraftarları birinci plâna geçmek istemişler ve bu sebeple Umum Müdürlük . sandalyesinde kendisini rahat hissetmiyen Umum Müdür, tam bir çekingenlik içinde kalmıştı.

Bütün bunlar vakıadır ve Tiyatro idare heyetinin gazetelerle açıklama yapmasına rağmen akikattir.

Bütün bunlar geçmiş, olup bitmiş hâdiseler değil, perdelerin açılmasına beş gün kaldığı halde bu gün hâlâ devam eden keşmekeştir. Bir tiyatro için, hususiyle iddiası olması icabeden bir Devlet Tiyatrosu için bu hal üzüntü veren bir manzara arzeder. Sahnesinden, sanatından ve rolünden başka bir düşüncesi olmaması icabeden sanatkârlarımız bugün tiyatroda bir mevki ve hâkimiyet peşindedirler. Neden, ne lüzumu var?

Muhsin Ertuğrul gelse veya gelmese tiyatroda değişecek olan nedir? Sanatkârların bununla ilgilerinin derecesi ne kadardır?

Bize kalırsa, Devlet Tiyatromuzun değişmesi icabeden Umum Müdürü değil, zihniyetidir. O tiyatroya mensup olanlar bilmeli ve inanmalıdırlar ki, tiyatro kollektif bir sanat müessesesidir. Orada üstünlük yarenlikten çok yukarılarda, insanların ruhlarında ve sanat cevherlerindedir. Ve işte, Devlet Tiyatrosundaki bozukdüzen, bir sanat otoritesinin temin edilememiş olması ve, sanat şahsiyeti olan bir başın eksikliği kadar ve ondan da fazla, bezirgan zihniyetinin tiyatrodan kovulamamış olmasından ileri gelmektedir. Bundan tiyatronun idarî mesuliyetini elinde tu» tanlar kadar, o tiyatroyu teşkil edenler de ayrı ayrı mesuldürler. Devlet Tiyatrosunun hem idare hem de sanat cephelerinin ıslaha muhtaç olduğu aşikâr olmakla beraber, bunun birinci derecede Muhsin Ertuğrul'un şahsı ile alâkalı olduğuna ihtimal veremiyoruz. Tekrarlamakta fayda gördüğümüz kanaatimiz şudur : Her şeyden evvel zihniyetin değiştirilmesi, tiyatroda vazife ve selâhiyetlerin hududunu çizen talimatnamenin meriyete konması ve ancak ondan sonra kadroya, işin ehlinin getirilmesi düşünülmelidir.

İstanbul'da :

İstanbul'da tiyatro mevsimi hazırlığı, transfer sürprizleri ile başladı. Pek çok şayia çıktı. Pek çok arîz ve amîk görüşmeler oldu ama neticede büyük bir değişiklik zuhur etmedi.

Yılın başlıca yeniliği, Beyoğlunda iki yeni tiyatronun kurulmakta oluşudur. Bunlardan birisi «Şen Ses», ikincisi de «Saat Altı» tiyatrolarıdır. Diğer tiyatroların da ufak tefek değişiklikleri olmadı değil. İstanbul Şehir Tiyatroları, bilindiği gibi, Pizza kulesi misali, mimarının hatasının ceremesini çekerek, inkıraz hareketine devam ediyor.Bilindiği gibi, müessesenin kurucusu Muhsin Ertuğrul, tiyatronun gençlik yıllarını şan ve şerefle geçirmiş ve sağlam temeler üzerine oturtmadığı tiyatronun yavaş yavaş devrilmeğe başladığını anlayınca, müesseseyi kendi haline bırakıp elini eteğini çekmişti.

İstanbul Şehir Tiyatrosunun, kalkınmak için arada bir çırpınışına ümit bağlıyanlar yıllardanberi daima hüsranla karşılaşmaktadırlar. Bu arada geçen gün bir İstanbul gazetesinde çıkan ve, bu devre mebus olan bir gazetecinin şayanı hayret bir yazısından da bahsetmeden geçemeyiz :

İmzası gazeteci olarak ötedenberi tanınan ve fakat tiyatro sahasında söz sahibi olduğu bu güne kadar meçhul bulunan gazeteci mebus; o yazısında İstanbul Şehir Tiyatrosunun bu seneki repertuvarından bahsediyor, Moliere'i demode buluyor ve tiyatronun büyük sanat kabiliyetinden ve İstanbulun sanat ihtiyacını tatmin ettiğinden dem vuruyor. İnsanların siyasî bir merhaleyi katettikten sonra, sanat sahasında da kendilerini bu derecede selâhiyetli hissetmelerinin doğru olup olmadığını, bu işten biraz anlıyanların takdirine bırakıyoruz. Hemen ilâve edelim ki biz

sayın yazarın fikrinin tamamiyle aksine kaniiz.

İstanbul Şehir Tiyatrosu sanat bakımından bugün büyük bir ehemmiyet taşımamaktadır. Hususî bir sanat görüşüne sahip olmadığı da her eserinde ispat edilebilir. Kadrosunda genç elemanlara yer ve imkân vermemek başlıca prensibidir. Sevk-üidaresi eski aktörlerin elindedir. Üstelik sanat müessesesi olmaktan ziyade bir siyasi parti merkezi imiş gibi, politika hâdiseleri ile atbaşı yürümek hevesindedir. Tiyatroyu eski iktidar zamanında Halk Partililer idare ederdi, bu defa da sadece Demokrat Partili olmaktan başka bir imtiyaza sahip bulunmıyan bir müdire hanım idare etmektedir. Bu sistemin meyve vermediği anlaşıldığına göre, yakın zamanda İstanbul Şehir Tiyatrolarına ehliyetli Bir müdürün tayin edilmesi beklenmektedir. Sanatkâr kadrosuna; yılardan beri yeni bir istidat almamakta ısrar eder.

Bu seneki repertuvara gelince : Dramda yıllardan sonra eski - geleneğe dönülerek Shakespeare'in bir eseri provaya konmuştur. Komedide ise Moliere' in «Kibarlık budalası» temsil edilecektir. Eserlerin seçimine bir itirazımız yok, ancak temsillerini seyrettikten sonra kanaatimizi değiştirmeyi çok arzu ediyoruz.

Yapıcı bir elle memleket meselelerine uzanan Yapı ve Kredi Bankası, tiyatroya hizmet etmeyi de programına aldığı zaman, tatbik mevkiine Muhsin Errtuğrul'u getirmesi kadar tabiî bir şey olamazdı. Zira hâlâ Muhsin Ertuğrul kadar yapıcı bir tiyatro adamı yetiştirmiş değiliz. Küçük Sahne de İstanbul Şehir Tiyatrolarında mevcut olmayan bir sanat heyecanı var. Böyle bir heyecan ise, muvaffakiyet yolunun yarısı demektir. Küçük sahne bu sene bir yenilik yapıyor; o küçücük sahnesine Hamlet'i sığdırmaya çalışıyor. Hamlet' in orada ihtişamından kaybedeceği muhakkaktır, fakat belki sanatımıza bir şeyler eklenmiş olacaktır. Prens Hamlet rolünü, ilk defa sahneye çıkacak bir hanım lazımız temsil edecekmiş. Bu büyük bir cesaret işidir. Gerçi Avrupada da kadın Hamlet'ler görüldü ama, onlardan biri meselâ : Sarah Bernharddı. Genç kızımızın yılın sürprizi olması, her halde sanat âlemimizde sevinç yaratacaktır.

Avni Dilligil, bir kaç defa teşebbüs edip kuramadığı bir tiyatroyu galiba bu sene tahakkuk ettiriyor. Ses Tiyatrosu sahibi ile yaptığı bir anlaşmaya göre, saat 18 ile 20 arasında, Ses Tiyatrosu sahnesinde müstakil temsiller verecektir. Bu; gençlerden teşekkül edecek bir sanat tiyatrosu olacak ve muhakkak ki, gündüzle gece arasındaki o saatte, İstanbul'da seyirci bulacaktır. Yeter ki teşebbüs gevşemesin.

Bir müddettenberi, Ses ve Muammer kadrosunda yer almamış bulunan sanatkârlar da bir araya gelerek, Ses Tiyatrosundan boşalan sahnede yeni bir operet —bizim memleketteki operetlerden— kurmuşlardır.

Tevhit Bilge, Salih Tozan ve Renan Fosforoğlu bu kadro içindedir.

Geçen sene Yeni Ses adı ile, sanatkârlar tarafından kurulan ve yazın da İzmir'de ve Ankara'da temsiller veren Yeni Ses opereti isim ve mekân degiştirerek, Muammer'den boşalan Maksim Tiyatrosuna yerleşmiş bulunuyor. Kadrosunda mühim bir değişiklik yapmamış olan bu tiyatronun önümüzdeki mevsim içinde, Şen Ses Tiyatrosu ile çetin bir rekabete girmesi tabiîdir. Bu suretle de biraz daha kaliteli eser seyrettirmeleri belki mümkün olacaktır.

Büyük ve mühim bir teşebbüse geçmiş bulunan sanatkâr ve patron Muammer Karaca'nın, İstiklâl caddesinde yaptırdığı modern tiyatro binası henüz tamamlanmamıştır. Hazırlıkların Yılbaşına kadar biteceği ve tiyatronun o tarihte açılacağı bildirilmektedir.

Bütün tiyatrolar tatil yaptığı halde, istirahate çekilmemiş olan Muammer Karaca Tiyatrosu, memleket turnesinden İstanbula döndükten sonra da şehir içinde, sayfiyelerde ve hattâ İstanbulun ihmale uğramış en uzak köşelerinde temsiller vermektedir. Muammer Karaca bu suretle kadrosuna ve kendisine menfaat sağladığı gibi mühim bir cemiyet hizmeti de ifa ediyor. Beyoğluna veya zengin sayfiyelere gelemiyen dar gelirli vatandaşların ayağına kadar tiyatroyu götürmek suretiyle, Muammer Karaca'nın yaptığı bu hizmet küçümsenemez.

Temenni olunur ki, diğer tiyatrolarımız da bundan örnek alsın, Muammer'in oralarda halktan gördüğü rağbete tamah etsin ve bundan sonraki şehir içi temsillerinde o uzak semtleri de programlarına dahil etsin.

Muammer'in yeni tiyatrosunda ilk defa hangi eseri temsil edeceği henüz kararlaştırılmış değildir. İki cereyan var, bir kısmı : Hazırlanacak yeni eserle başlanmasını, bir kısmı da perdenin Cibali Karakolu ile açılmasını istiyorlar. Fakat asıl mühim olan, İstanbula

Edinburgh'tan mektup

FESTİVAL

Türkân BAYDAR

Avrupanın bir çok şehrinde âdeta anane haline gelen müzik ve tiyatro festivallerinin belki de en muhteşemi Edinburgh'da oluyor. Orada sadece müzik ve tiyatro değil, diğer bütün san'at hareketlerini de buluyorsunuz; kendinizi bambaşka bir âlemde hissediyorsunuz.

Bu yıl Festivalin en enteresan vak'alarından biri de «Military Tattoo» uydu. Military Tattoo nedir? İskoçlara has olan ve ordunun Edinburgh kalesinin önünde tertip ettiği askerî resmigeçit, milli marşlar ve oyunlardan müteşekkil bir nevi gösteri! Bütün askerler büyük üniformalarını, yâni eteklik ve kadife ceketlerini giymişlerdi. Bandoları önlerinde oyunlarını oynadılar, marşlarını ve millî havalarını çaldılar. Sadece kale ve gösterinin yapıldığı yer büyük projektörlerle aydınlatılmıştı. Tabiî bu, Tattoo'nun ihtişamını bir kat daha arttırıyordu. Etrafa on bin kişinin rahatça oturabileceği anfiteatr şeklinde sıralar yapılmıştı. Her gece tekrarlanan ve üç hafta devam eden Tattoo'ya bilet bulmak için ya üç - dört ay evvel müracaat etmek, yahut da iki üç saat kuyruk olup son dakikada iade edilen biletleri kollamak lâzımdı.

Festivalin devam ettiği üç hafta zarfında 16 meşhur orkestra sayısız konserler verdi. Solist olarak Glaudio Arran, James Ching, Arthur Rubnstcin, İsaac Stern iştirak etti. Ayrıca Glyndebourne Operası II Conte Ory, Ariadne auf Naxos ve Cosi fan Tutte'yi oynadı. Sadler's Wells Bale de Margot Fonteyn ile birlikte La Boutique Fantaspue, The Firebrid, The three cornered Hat'i temsil etti.

Tiyatro eserlerine gelince yirmiye yakın Piyes bir günde sahneye konuyordu. Bunların başında tabii İngilizlerin meşhur Old Vic kumpanyasının Macbeth ve Bir Yaz Gecesi Rüyası vardı. Macbeth hiç dekorsuz ve tamamiyle 17 nci asır tertibinde oynandı. Baş rollerde Paul Rogers ve Ann Todd bulunuyordu.

Bir Yaz Gecesi Rüyası ise hakikaten şahane dekorları içinde temsil edildi. Titania Moria Shearer, Oberon da Robert Helpmann olmuştu.

Edinburgh Beynelmilel Festivalinin karakteristik bir tarafı da her sene yaşayan bir muharririn eserini ilk defa olarak sahneye koymasıdır. Bu sene Bizim Şehir'in müelifi Thornton Wildes'in yazdığı «The Matchmaker» oynandı. Mevzuu kısaca çöpçatanlık yapan bir kadıncağızın sonunda evlendirmek istediği adamla hayatını birleştirmesiydi. Başlarda oldukça yavaş ilerliyen piyes ortalarına doğru insanı o kadar cezbediyordu ki... Uzunca olmasına rağmen nasıl bittiğini anlıyamıyordunuz.

Comedie Française de Moliere'in Le Bourgeois Gentilhomme'unu oynadı.

Bunlardan başka Cezanne'nın sergisi ve daha bir çok resim ve heykel sergileri ilâve edilirse, değil üç hafta, üç ay bile böyle bir festival için az gelmez mi?

kazandırılan bu yeni ve modern tiyatro salonunun biran evvel tamamlanmasıdır.

Resim

Bir müsabaka ve bir ders

Yapı ve Kredi Bankasının, 10 uncu yıldönümü münasebetiyle koyduğu Sanat ve Kültür Mükâfatlarının neticeleri alındı ve gazetelerle ilân edildi. Her şeyden önce, şu belirtilmeli ki, memleketimizde bir bankanın «ilk defa olarak» böyle sanat ve kültür mükâfatları koyması alkışlanmaya değer başlı başına bir hâdisedir. Darısı ötekilerin başına...

Yapı ve Kredi Bankasının koyduğu. onaltı bin liralık Resim ve dört bin liralık Afiş mükâfatlarının dağıtımı işi gerçekten «nazik» bir mesele idi. Bu nazik işi de banka, en iyi şekilde halletmenin yolunu bulmuştur. Güzel bir tesadüf eseri olarak aynı günlerde memleketimizde toplanan «Beynelmilel Sanat Münekkidleri Kongresi» ne gelen üyelerden dünyaca tanınmış üç şahsiyeti —Münekkidler Kongresini idare eden Türk seksiyonunun tavsiyesi üzerine— banka, jüri olarak seçmiştir. Prof. Lionello Venturi, Prof. Herbert Pead, ve Firense'den mürekkep jüri heyeti, Sergi ve Spor Sarayına giderek müsabakaya gönderilen 38 tablo ile kırka yakın afifi iki buçuk saat bir bir tetkik edip kararım vermiş ve resim için konulan on mükâfatla afiş için konulan beş mükâfatı dağıtmıştır.

Tablolar ve afişler rümuzla verildikleri için ancak bu karar üzerine mükâfat kazananların rümuz zarfları açılmış ve eserleri yapanların da kimler olduğu belli olmuştur. İşte, kızıl kıyamet de o zaman kopmuştur.

Müsabakaya iştirak eden Akademi Öğretmenlerinin bir ressam hırsım yenemiyerek bir sabah gazetesinde yazdığı uzun bir makalede sergi, jüri ve müsabaka 3e ilgili herkesi şüphe altında bırakmaktan çekinmemiştir. Yok jüri tesir altında kalmış, yok resimden anlamazlarmış, şuymuş, buymuş. Müsabakaya iştirak eden bir kadın ressam da yine hislerine kurban olarak bir toplantıda jüri azalarına ağır hücumlarda bulunmuştur.

Jüri kararları, her jüri karan gibi, «sübjektif» kalmağa mahkûmdur. Herkes tarafından «nas» olarak kabul edilmiyebilir. Nitekim, bazı gazetelerde çakan yazılardan bu kararlan beğenmiyen başka kimselerin bulunduğunu da anlıyoruz. Burada acıklı olan taraf, müsabakaya iştirak etmiş olan bazı sanatkârlarımızın mütecaviz bir lisan kullanarak —Ah kör olası— hırslarına mağlûp olduklarını ifşa etmiş olmalarıdır. İyi ki, jüri Türk ressamlarından veya eleştirmecilerinden mürekkep değildi. Yoksa stadyumda dayak yiyen hakemlerin talihine uğramaları mukadderdi. Geçmiş olsun.. İyi resim yapmadan önce hakem kararlarına, kendi aleyhimize bile olsa, boyun eğmeyi öğrenmek gerekiyor demektir. Hazin bir ders..

OPERA ALBÜMÜ

La Traviata

Eser : *Opera 3 perde 4 Tablo. Metin: F. M. Piave. Müzik: G. Verdi. İlk defa 6 Mart 1853 de Venedik'te oynandı.*

Şahıslar : *Violetta Valery "La Traviata" (Koloratur soprano). Alfred Germont (Tenor). Georges Germont (Bariton). Baron Douohal (Bariton). Flora Bervoix (alto). Gaston, Vivomte de Leborieer (Tenor). Marquis de Orbigny(Bas). Dr. Grenvil (Bas). Annina, Violetta'nın hizmetçisi (Subret). Josef, Violetta' nın uşağı (Tenor). Floranın bir hizmetçisi (Bas). Bir komiser (Bas).*

Mahal : *Paris. Zamanı 1840 yılı. Koro ve bale. Orta orkestra (49 enstrüman). Sahne müziği için harp, ayrıca onbeş kişilik nefesli sazlar orkestrası. Eserin devamı* 2.5 *saat.*

Birinci Perde, Birinci Tablo :

Violetta'nın evinde zarif bir salon. Dansedilmekte ve içilmektedir. Violetta ciğerlerinden hastadır ve Parisin bu meşhur kurtizanı henüz yeni yataktan ayağa kalkmıştır. Genç Alfred Germont dostu Gaston vasıtasiyle ilk defa olarak Violetta'nın evine gelmiştir. Bir aralık salonda Alfred ile Violetta yalnız kalırlar. Alfred genç kadına sevgisini söyler. Violetta da gayri ihtiyari ona bir yakınlık gösterir.

İkinci Perde. İkinci Tablo :

Köydeki bir evin bahçeye nazır odası. Violetta ile Alfred üç aydan beri burada beraber yaşamaktadırlar. İkisi de birbirlerini hakiki bir aşkla seviyorlar. Ancak para sıkıntısı çekmekte olan Alfred para bulmak için Parise gider. Bu sırada Alfredin babası köye gelir ve Violetta ile konuşur. Babası Alfred'in böyle bir kadınla beraber yaşamasına razı değildir. Violetta Alfredi derin bir aşkla sevdiğini ve ondan ayrılamıyacağını söyler. Fakat baba bu defa, oğlunun iyiliği için ondan ayrılmasını Violetta'dan rica eder. Violetta sırf aşkından dolayı bu ricayı kabul eder ve Alfred'e bir mektup bırakarak, Parise, eski hayatına döndüğünü bildirir ve çıkar gider. Paristen gelen Alfred Violetta'nın mektubunu okuyunca yıldırımla vurulmuşa döner. Babası da onu beyhude yere teselli etmeğe uğraşır.

Üçüncü Tablo :

Floranın konağında balo. Alfred baloda Violettayı Baron Douphal ile birlikte bulur. Oyun masasında iki erkek poker oynarlar. Alfred kazanır ve bu kazandığı paralan salondan çıkarken Violetta'nın yüzüne fırlatarak üç aylık beraber oturmanın bedelini ödediğini söyler ve konağı terkeder.

Üçüncü Perde, Dördüncü Tablo :

Violetta'nın yatak odası. Violetta artık ölmek üzeredir. Son günlerdeki hadiseler, Âlfred ile Baron Douphal'ın düello etmeleri onu iyice hırpalamıştır, keza Alfred'in babasının yazmış olduğu af mektubu bile durumunu değiştirmiyecektir. Ceorges Germont oğluna her şeyi anlatarak Violettanın ne kadar asil bir kalbe sahip olduğunu izah etmiştir. Alfred sevgilisinin yanına geldiği zaman Violetta can çekişmektedir. Violetta Alfred'in kolları arasında can verir.

Sanat hareketleri!

Tiyatroda sünnet

Açık hava tiyatrosu nasıl doluydu, tahmin ve tasavvur edilemez. En yukardaki basamaklardan en aşağıdaki basamaklara kadar her yer işgal altındaydı: «Yaşa!» «Varol!», hatta «Nurol!» sedaları yükseliyor, alkış sesleri göğe çıkıyordu. Arada başka feryatlar da duyulmuyor değildi.

Hatta kulağı kâfi derecede delik olanlar iniltiler, ahlamalar, oflamalar bile işitiyorlardı. Küçük çocuklar ağlıyor, sahneden hokkabazlar onları güldürmeye çalışıyordu. Büyükleri ise daha ziyade şehrin maruf ses ve saz sanatkârları eğlendiriyorlardı.

İstanbul Belediyesinin Açıkhava tiyatrosunda Motorlu Taşıt İşçileri Sendikasının Sünnet düğünü vardı.

Açıkhava tiyatrosunda sünnet düğünü! Bu görülmüş, işitilmiş şey değildir. Ama, hakikattir.. Açıkhava tiyatrosunda sünnet düğünü vardı...

Hazırlıklara daha sabahtan başlanmıştı. Tiyatronun önünden geçenler bir takım karyolaların, daha doğrusu somyaların içeri taşınmakta olduğunu görmüşler ve düşünmüşlerdi: Acaba bu gece bir Fransız vodvili mi temsil edilecek? Tabii yanılmışlardı ama, sünnet düğünü yapılacağı da hatıra gelemezdi ya... Ancak görmesini ve gördüklerinden mana çıkarmasını daha iyi bilenlerdir ki civarda klasik elbise ve takkelerile bir takım sünnet çocuklarının dolaştığını farkettiklerinde bir

de buna ihtimal veremiyorlardı. Âçıkhava tiyatrosunda sünnet düğünü olur mu?

Olur ya...

Somyalar ve yataklar dış kapıdan girilince karşıya gelen sütunların altına bir boydan ötekine kuruldu. Buraya seyirci alınamazdı ya... Seyircilere ayrılan yerler ise, çoktan satılmıştı. Hem de gayet parlak fiyatlara. Zaten bu sünnet denilen şey, bir garip merasimdir. Çocukların cam yanar, büyükler keyif eder, sonra da eğlencenin adı «çocuğun sünnet düğünü» olur.

Yatakların sıralandığı yerden sahneyi görmek kolay da olmuyordu. Çocuklar pek kımıldanamadıkları için, gözleri de iyi seçmediğinden neler olup bittiğinin pek farkına varmayacaklardı ziyanı yok, ötekiler eğlensin ya..

Program zengindi. Akla gelebilecek - Bilhassa alaturka fasilesinden - her şey vardı. Üstelik gürbüz çocuk ve saire müsabakası da tertiplenmişti. Tabii şarkılar, skeçler...

Vakit gecikince, bir yandan canlan yanan çocuklar diğer taraftan da uyuklamaya başladılar. Buna rağmen, gürültü devam edip gidiyordu. Ee, bir sünnet düğünü kolay biter mi?

*

Açıkhava tiyatroları binlerce seneden beri mevcuttur. Bir büyük - hatta orta - şehir için zaruret teşkil ettiğini de biç kimse inkâr edemez. İşte Ankara! Böyle bir tiyatrosu mevcut olmadığından dolayı pek çok sanat hareketinden mahrum kalıyor. Meselâ Millî Oyunlar festivali başkentte alâka uyandırmaz mıydı? Elbette ki uyandırırdı. Ancak, geliniz görünüz ki böyle bir gösteri için yer yoktur. Bu bakımdan İstanbulun talihine hiç kimse bir şey söyleyemez.

Ama, yarabbi bu tiyatrolar sünnet düğünleri için mi yapılmıştı? Bu ne garip düşünce, bu ne garip zihniyettir. Tiyatroya yataklar kurulup, bir takım ince. ameliyatlar olur mu?

Bir ecnebiye Açıkhava tiyatrosunda sünnet düğünü tertiplendiğini söyleyiniz, sizlere katıla katıla gülecektir. Hatta ecnebi değil, kabil olsa da bundan yüzlerce, binlerce sene evvel şurada veya buradaki açıkhava tiyatrolarında sanat zevklerini tatmin eden geçmiş zaman adamlarının ruhlarına bunu haber verseniz hayret ve şaşkınlıktan belki de hortlayıverirler. Hortlarlar ve sanat mabedi sayılması gereken yerleri sünnet düğünlerine tahsis edenlerin başına belâ kesilirler.

Kendilerini müdafaa etmek isteyecek kimselerin seslerini duyar gibi oluyoruz. "Ne, diyeceklerdir, dinimizin emrettiği bir vecibeyi yerine getirecek olanlara Belediyenin tiyatrosu tahsis olunamaz mıymış? Böyle hayırlı ve mübarek bir iş için şehrin meydanlarını bile veririz.. Sonra, artık o eski devir geçti. Şimdi demokrasi var, Her şeyimiz, sevgili halkımızın, hayatlarının en bahtiyar yıllarını yaşayan aziz hemşehrilerimizdir..."

Güler misiniz, ağlar mısınız?

SPOR

Futbol

Milli vazifede lâkaydi

Önümüzdeki ayın ortalarında, 17 Ekim tarihinde Yugoslavyanın Sarejevo şehrinde yapılacak Türkiye - Yugoslavya milli maçında Ay-Yıldızlı formayı giymeye namzet futbolcularımızın bir antrenmana karşı gösterdikleri lâkaydinin teessür ve tepkisi el'an devam etmektedir.

Mevsim başında olunması itibarile esasen oyuncularımızın istenilen formda bulunmadıkları gibi bir beraberlik oyunu olan futbolda muvaffakiyetin başlıca şartı sayılan takım ruhu ve azminden de mahrum olduklarını görmek tabiî olarak efkârı umumiyede bir endişe yaratmaya kâfi gelmiştir.

Halihazırda memlekette bu şerefli vazifeyi yapmaya namzet hiç değilse 50 - 60 futbolcu varken çalışmalara davet edilmek suretiyle bunların en iyileri olarak kabul edilen 23 gencimizin üzerlerine aldıkları vazifenin şeref ve mesuliyetinden bihaber görünmeleri cidden acıdır. Bunlar içinde milli takımın mesuliyetini omuzlarına almış bir sporcumuzun da bulunması üzüntümüzü bir kat daha arttırmıştır. Bu çocukların vazifelerini müdrik olmadıklarını iddia edemeyiz; şu halde yapılan hareket doğrudan doğruya lâkaydiden ileri gelmektedir..

Kaleci Turgay

Antrenmana gelmedi

Yugoslav futbolunun bugünkü kıymet ve klâsı malûmdur. Daha bir ay önce İsviçrede yapılan dünya futbol şampiyonasında kuvvetini bir kere daha isbat etmek fırsatını elde eden Yugoslavlar Millî takımımızla en son yaptıkları 2 - 2 lik maçın revanşını almak için bundan daha çok önce çalışmalara başlamışlardır. İstanbuldaki maçta bir talih eseri olarak son dakikada mağlûbiyetten berabere duruma yükselen Yugoslavlar Sarejevo şehirlerindeki revanş karşılaşması için genç bir kadro tecrübe edeceklerini bildirmelerine rağmen bugün Avrupa futbolunun Çaykoviski, Horvat Beara, Mitic, gibi şöhretlerinin yerlerini alacak olanların da değerleri gözönüne getirilirse rakibimizin kıymeti kolayca ortaya çıkmış olur.

Hiç zannetmiyoruz ki Millî takımımızın namzet futbolcuları rakiplerini küçümsemek gibi bir hataya düşmüş olsunlar. İçlerinde millî maçların kendisine mahsus heyecanını ilk defa duymakta olan birisi bulunmadığına göre her birinin tecrübe ve olgunluğuna itimat edebiliriz. Fakat ne yazık ki, bütün bunlara rağmen futbolcularımız Mithatpaşa stadında yapılmakta olan antrenmanlara gereken alâkayı göstermemişler ve federasyonun yerinde tedbirler almasına lüzum hasıl etmişlerdir.

Milli Takım Antrenörlüğü

Sanki adetmiş gibi bugüne kadar Millî Takımı çalıştırmak vazifesinin daima bir ecnebiye verildiği bir hakikattir. Hangi federasyon iş başına gelmişse ilk icraat olarak toplama takımı çalıştırmak üzere o sezon İstanbul likinin en formda takımının antrenörünü" angaje etmek suretiyle mesuliyetini bir ecnebi ile paylaşmak yolunu tercih etmekte idi. Yugoslavya ile yapılacak millî maçın hazırlıklarına başlanırken zihinlerimizde malûm istifham yine çöreklenmişti ki, bu defa her seferin aksine olarak yerli bir hocanın iş başına getirildiğini gördük. Bu mevzuda uzun zamandan beri müdafaasını yaptığımız yerli antrenör dâvasının federasyonca benimsenmesini bu itibarla tasvip ve memnuniyetle karşılamış bulunuyoruz. 17 Ekimde Sarepevo'da yapılacak maça futbolcularımızı hazırlıyacak olan hoca **Türk futbolunun mümtaz bir** siması **olduğu kadar** kısa hocalık hayatında **da**

Gündüz Kılıç

Sert antrenör

muvaffakiyetin sırrına ermiş nadir bir Şahsiyettir. Çocuklarımızın her türlü meziyet ve kusurlarını belki de kendilerinden daha iyi bilen Baba Gündüz bu şerefli vazifeyi kabul ederken tabiidir ki evvelâ kendisine emanet edilen futbolculara güvenmiştir. Zamanında bir ecnebi antrenörden çok daha fazla otoriter olan Gündüz, zamanında da onlarla bir arkadaş olarak seviyelerine inmekte ve temine muvaffak olduğu birlik havası içinde daima istenilenin en iyisini vermektedir.

Beşiktaşın İsrail Seyahati

Dost ve komşu İsrail devletinin şampiyon takımı Hapoelin davetlisi olarak İsraile gitmiş bulunan Siyah - Beyazlı İstanbul profesyonel lig şampiyonu Beşiktaş takımımız mecmuamızın intişar ettiği tarihte, üç karşılaşmadan ikisini yapmış olacaktır. Fenerbahçe ve Galatasaraydan sonra İsraili ziyaret eden üçüncü Türk takımı Beşiktaşlıların futbolumuzu bu dost topraklarda muvaffakiyetle temsil edeceklerine inanıyoruz. Hiç de yabancımız olmıyan İsrail Futbolu en son imtihanını Makkabi takımının yurt dışı yaptığı temaslarla vermiştir. Fransanın iki şöhretli takımı Lille ve Racing takımları karşısında aldığı beraberliklerle kuvvetini gösteren İsrail futbolu gününde olduğu zamanlar mağlûp edilmesi zor olan bir kuvvettir. Takımlarımızın İsrailde aldıkları neticeler ve bilhassa Telavivde yapılan Milli maçta aldığımız neticeler ve nihayet İstanbuldaki revanş maçının zorluğu hatırımızda olduğuna göre Siyah - Beyazlıların omuzlarına yüklenen vazifenin ağırlığı kendiliğinden ortaya çıkar. Sezon başında olunmasına rağmen Beşiktaşlılar kendilerine güvenmektedirler.

Bir de zecri tedbir deneniyor...

Tevfik ÜNSİ

Gençlerbirliğini senelerce şampiyon yapmış bir teknik ustası, Beşiktaşın sembolü olmuş mert bir futbolcu, Fenerbahçenin ince ve zevkine doyum olmıyan futbolunun en mükemmel üstadı, 16 sene milli kadroda kalmayı bilmiş ve her renkteki futbol meraklısı tarafından sevilen bir ağabey, futbol idareciliğinde kariyer yapmış eski bir futbolcu.. Hepsi de milli: Seleksiyon komitesinden Hasan Polat, Hakla Yeten, Fikret Arıcan, Antrenör Gündüz Kılıç, Federasyon reisi Ulvi Yenal.. Bunlar 50 yıllık mazisi olan futbolumuzun en kıymetli simaları. Bunların seçtikleri hakikaten noksansız bir de millî namzetler kadrosu mevcut. Millî maçtan tam 40 gün evvel de bu namzetler iş başına çağırıldı. Muvaffak olmak için pek çok şart teminat altında, fakat çalışmanın imkânı yok ki... Yirmi üç futbolcudan bir idmanda ancak on altı, diğerinde sadece on futbolcu bulundu. Sebep? Senelerden beri sürüp gelen alışkanlıktan doğan bir lâübalilik, disiplinsizlik ve her şeyi oluruna bırakma illeti...

Bu defa tekrar ümitleri kuran bu sebepleri futbol federasyonu bertaraf etmek istiyerek bazı zecri tedbirler aldı. Lig maçlarını, 15 gün geri atmak, hiç hesapta yok iken oyuncuları kampa almak, bu müddet içinde futbolcuları kulüplerinin ne idmanlarına, ne de maçlarına bırakmak, buna rağmen yine de lâkaydisi gözükenleri kadrodan çıkarmak ve boykot cezaları da vermek hatırdan geçmektedir.

Mücerret olarak pek yerinde gözüken bu tedbirler yine yalnız kendi menfaatlerini düşünen bazı zümreler tarafından itirazlarla karşılanmıştır. Kulüplere göre federasyon 23 oyuncuyu bir araya toplayacak otoriteyi gösteremediğinden, kendilerini büyük zarara sokacak zecri tedbirler almıştır. Futbolcuların kampa alınmaları ve kulüp maçlarında oynamalarına müsaade edilmemesi ve liglerin tehiri çok büyük masraflara girmiş bulunan, mali yükü ağır kulüpleri müşkül vaziyete sokacaktır. Federasyon bu yola sapmamalı idi.

Diğer taraftan Federasyona hak verenler demektedirler ki : Milli dâvalarda elbirliği ile ve feragatle çalışmak lâzımdır. Millî menfaatler ve milli şeref her şeyin üstündedir. Federasyonun zecri tedbirler kullanması bir zaruretten doğmuştur. Kulüpler oyuncularını idmanlar için Federasyon emrine amade kılmamışlardır. Bazı idareciler sözlerinde durmamışlardır. Bir kısım futbolcular mevsim başında ve hususi maçlarda sakatlanmışlardır, bir kısmı da zecrî tedbire hak gösterecek şekilde idmanları yan çizmektedirler. Kulüpler kendi rızaları ile mali külfetlere atılmaktadırlar, bazan idari hatalar, hesapsız masraflar ve transfer onların yükünü arttırmaktadır. Her vesile ile kulüplerin mali yüklerinin artmış olduğunu ileri sürmek, hele senede ancak iki üç defa yapılan millî maçlar için, milli menfaatlerin bahis mevzuu olduğu bir sırada bunda ısrar etmek doğru mudur? Kaldı ki, lig'ler ancak bir hafta tehire uğramış, kamp da 16 futbolcu ile açılacaktır. Kulüpler de oyuncuları ile beraber millî takım dâvasına daha candan müzahir olmuş olsalardı, böyle tedbirler de alınmazdı.

İşte iki tarafın fikri. Hakikat neredodir? Ekseriya olduğu gibi yine ortadadır, iki taraf da bir çok noktalarda haklıdır. Fakat muhakkak olan bir şey varsa o da millî dâvalarda son derecede hassas bulunmak lüzumudur. Milli takım çalışma ve hazırlıklarında futbolcular İngiliz futbolcuları kadar gönüllü ve disiplinli, kulüpler hassas, federasyon da bir mitti kadroya olduğu gibi boykot veren Yunan federasyonu kadar icabında merhametsiz olmalıdır. Zaten bunlardan biri olursa, öteki kendiliğinden olmaz.

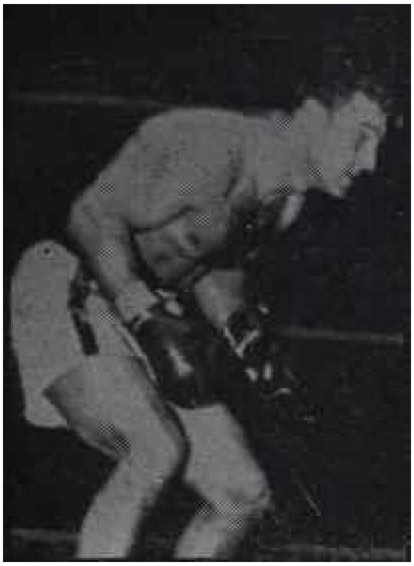
Ortada halli icap eden bir dâva var, karşılıklı hüsnüniyet, anlayış ve feragat bekleniyor.

Boks

Dünya Boks Şampiyonluğu

Bir kaç sayı evvel, Boks tarihinin en mühim karşılaşmalarından birisinin arifesinde olduğumuzu bildirmiş ve Marciano adlı bir beyazın uzun zamandanberi zencilerin elinde bulunan dünya ağır sıklet boks şampiyonluğunu üçüncü defa müdafaa edeceğine temas etmiştik. Geçen hafta sonunda 55.000 kişilik Yankee stadyomunda yapılan dünya ağır sıklet boks şampiyonluğunu hâlen bu ünvanın sahibi bulunan Marciano zenci rakibi E. Charles karşısında korumuş ve maçın 8 inci ravundunun sonunda direklerle sarstığı rakibine indirdiği bir sağ kroşe ile maçı nakavtla kazanmıştır.

Maçın başından son 8 inci ravunda kadar birbirlerini öldürücü yumruklarla sarsan boksörler daima düşürücü yumruk peşinde koşmuşlardır. Bundan evvel ayni rakibe karşı 3 defa daha dünya şampiyonluğunu müdafaa etmek mecburiyetinde kalan Marciano bu son galibiyetinden sonra rakibini dünya şampiyonluğundan tamamen ekarte etmiştir. Bilindiği üzere boks

Marciano faaliyette
Yarım milyon dolar aldı

dünyasında Kara Bomba namı ile maruf Zenci boksör Joe Luis'ten dünya şampiyonluğunu almak suretiyle Kara Bombanın boks hayatına nihayet veren E. Charles bu ünvanı ancak iki sene koruyabildikten sonra genç Marciano karşısında mağlûp olarak unvanını kaybetmişti.

Basketbol

Basketbolcularımızın turneleri

Onbeş senedir bilâ fasıla İstanbul şampiyonu bulunan ve basketbolun memleketimizde sevilip tutulmasında büyük rolü bulunan Galatasarayın çıktığı Avrupa turnesinden sonra bu sene Türkiye şampiyonluğunu kazanan Modasporlar da muhalif karşılaşmalar yapmak üzere Yugoslavya'ya gitmişler ve geçen hafta sonunda ilk karşılaşmalarını yapmışlardır. Bunlardan Galatasaraylılar Yugoslavya şampiyonu Kızılyıldız takımı karşısında mağlûp olduktan sonra ikinci karşılaşmalarında da Beogradiski karşısında şanssız bir oyundan sonra 66-59 gibi 3,5 basket fark. la mağlûp olmaktan kurtulamamışlardır. Nihayet Kızılyıldız takımını bir ay İçinde iki defa mağlûp etmiş Mladost takımı karşısında ilk galibiyetlerini alan sarı kırmızı basketbol takımımız rakibini 57-53 mağlûp etmek suretiyle turnelerindeki ilk muvaffakiyeti sağlamışlardır.

Atletizm

Norveç Protestosuna Cevap :

AKİS'in bundan evvelki sayısındaki spor sütunlarında önümüzdeki ay Norveçle yapılması mukarrer milli atletizm temasından Atletizm Federasyonumuzun vazgeçtiğini ileri sürmek suretiyle Norveç federasyonunun bizi Beynelmilel federasyon nezdinde protestoda bulunduğunu bildirmiştik. Ancak işin mahiyetini esaslı olarak tahkike imkân bulamadığımız için ilgililerin bu konudaki düşüncelerini bu sayımızda nakledeceğimizi vaad etmiştik.

Bu maksada evvelâ, Atletizm federasyonumuz başkanı Naili Moranın bu mevzudaki görüşlerini aynen sütunlarımıza geçiriyoruz :

«Türkiye - Norveç atletizm milli takımlarının İstanbulda bir karşılaşma yapmaları hakkındaki arzumuza Norveç federasyonu da anlayış gösterdiğinden prensip itibariyle ve hattâ mali bakımdan bir anlaşmaya varmıştık. Bu anlaşma hükümlerine göre Norveçliler 40 - 50 kişilik bir kafile ile memleketimize gelecekler ve burada kaldıkları müddetçe her türlü masrafları federasyonumuzca karşılanacağı gibi kendilerine yol masrafı olarak ta 3000 dolar ödeyecektik. Ancak Norveçliler dönüşlerinde Belgrad ve Atinada da birer müsabaka için mutabakata vardıklarından avdet için uçak temin edemediklerini ileri sürmek suretiyle Atina ve Belgrada kadar yataklı tren bileti temin etmemiz için federasyonumuza müracaat ettiler. Uçak ile yataklı tren ücretleri arasında aleyhimize muazzam fark olmasına rağmen bu talebi hüsnü niyetle karşılayarak yataklı bileti tedarik etmek üzere teşebbüse geçtik. Fakat yaptığımız temaslar sonunda 40 - 50 kişilik bir kafile için yataklı vagonlardan bilet tedarikinin imkânsız olduğunu ve kafilenin bir kaç partide avdetleri için dahi 5 ay evvelinden yer ayırtmanın icap ettiğini öğrenmemiz üzerine durumu Norveç federasyonuna aynen bildirdik. Ayrıca bize 16 - 20 bin liraya baliğ olacak bu temas için bu parayı döviz olarak çıkartmamıza imkân olmadığını, bu itibarla bu parayı kleriğ suretiyle ödemeyi teklif ettik. Bu sefer de onlar dövizde ısrar ettiklerinden millî temas keyfiyeti bu suretle tahakkuk edemedi. Protesto keyfiyetine gelince: Bu da Norveçlilerin karşılaşmanın yapılamamasından dolayı üzüldüklerine dair çektikleri telgraftır ki, bu da bir protesto demek değildir ve bütün anlattıklarım vesikalara istinat etmektedir.»

Atletizm Federasyonu başkanımız Naili Moranın bu izahatı, ile biz şahsen tatmin olmuş bulunuyoruz. Bu- temasın bütün iyi dileklere rağmen tahakkuk edememesinde aniden zuhur eden müşküller âmil olduğuna göre, Norveç federasyonunun da anlayış gösterdiği ve protesto keyfiyetinin bahis mevzuu olamıyacağı tebeyyün etmektedir. — N. A.

Lig maçları başlarken

Nejat AKKAN

1954 - 1955 Ankara liğ maçları, son dakikada bir mâni çıkmadığı takdirde evvelce tanzim edilen fikistür gereğince bu hafta başlıyacaktır. Takımlarımızın hazırlık mahiyetinde olmak üzere yaptıkları deplasman ve mahallî maçlarını bir tarafa bırakırsak Ankara futbol sezonunun lig maçları ile bu hafta resmen açılacağını kabul edebiliriz. Liğ maçlarının, kendisine mahsus heyecan ve iddiasını taşıyan, havasına, uzun müddettir hasret kaldığımız içindir ki, şu anda geçmiş hâdiseleri unutmuş gibi görünerek Ankara liginin memleket sporu için hayırlı olmasını temenni etmeyi vazife biliyoruz. Geçmiş hâdiseler demekle, sadece bu iki kelimenin mâna ve şümulüne sığmasına imkân olmıyan nahoş hareketleri kasdettiğimiz anlaşılmalıdır. Liğ maçlarının puvanlı olmasını ve her maçın kendisine mahsus bir ehemmiyet taşımasını kabul etmekle beraber, bunun sporun esas gayesinden başka şekilde mütalâasının, sahalarımızda türlü şekilde tezahürü ile asıl gayeden uzaklaşması, evvelâ memlebet sporu, sonra da gençlerimiz üzerinde, fena bir tesir doğurmaktadır.

Mevsimine göre gazoz şişeli, ayvalı yumruklu ve küfürlü maçların, temiz bir rekabet havası içinde spor zevk ve heyecanlarını tatmin etmek istiyen seyirciler üzerindeki kötü neticesi hâlen memlekette en sevilen bu sporumuzun atisi bakımından üzerinde hassasiyetle durulacak kadar mühimdir.

Kulüplerimiz bu hakikati idrâk etmekle ve bu fikri oyuncularına telkinle her şeyden önce kendi istikballerini garanti altına almış olacaklarından neticede yine kendileri kazançlı çıkacaklardır. Futbol gibi birtakım oyunu içinde bazan tek bir kişinin taşkınlığı şahsına olduğu kadar takımına da zararlı olduğu için Ankara lig maçlarının resmen başladığı bu günde oyuncularımızın uzun dinlenme mevsiminden sonra istediğimiz centilmenlik içinde karşımıza çıkacaklarına inanıyor veya inanmak istiyoruz.

Bu arada oyuncularımız kadar bizlere de bazı vazifelerin düştüğünü kabul etmek mecburiyetindeyiz. Futbolcunun da, maçı idare eden hakemin de nihayet bizler gibi birer insan olduğunu ve hiç bir zaman hatadan geri kalmıyacaklarını hatırdan çıkarmamak suretiyle her türlü kulüpçülük hislerimizi frenlemekle üzerimize düşen vecibeleri yerine gerilmemiz lâzımdır.

Bu suretle bir zamanlar İstanbul futboluna ciddi bir rakip sayılan ve hâlen ayni seviyede bulunduğunu kabul mecburiyetinde olduğumuz Ankara futbolu hakkı olan mevkie yükselecektir.

OKUYUCULARDAN MEKTUP

Mecmuanızın sahibi Metin Tokeri tanırım ve takdir ederim. 18 Eylül 1954 tarihli nüshanızda İstanbul için bedbaht şehir adlı bir yazı okudum.

İstanbul bedbaht değil, hayatının en mesut zamanını geçirmektedir. Ona bedbaht diyen bedbaht olsun diyecek değilim. Çünkü insanlık duygum buna mânidir.

Ben bu gibi yazılara cevap vermemeyi kendime prensip bildim. Fakat ümit ve temenni ediyorum ki bu yazıyı sevgili evlâdımız Toker yazmamış ve onun gözünden kaçmıştır. O ümitle bunu yazıyorum. Yazıda birçok şeyler var. Cevaplandıracağım kısım İstanbulda Hilton otelinden başka bir şey yapılmadığı, onun da Belediyeye ait olmadığı hakkındaki insaf ve hakikatla milyonda milyon zıt bir fikri tashihtir. Gelelim şimdi sadede :

Yapılanların beş dakikalık bir icmali İstanbulun muhtelif semtlerini süsleyen ve enternasyonal bir rekor halinde ve üç senede meydana getirilen 43 ilk okul, yıllardanberi konuşulup başarılamıyan Şehzadebaşındaki Üniversiteliler yurdu, Beşiktaştaki Soğuk hava deposu, üzerlerinde aylandozlar çıkmış Fatih Medreselerinin restorasyonu, Beyazıd camiinin etrafının açılması, Sahaflar çarşısının yeniden yapılması, Hasekide ve Zeynepkâmilde memleketimizde eşi olmıyan Klakson ve doğum pavyonları ve diğer dispanserler, köy mektepleri, Hıfzıssıhha Müessesesi Top kapı sarayında başlayıp Aksarayı bulan en modern esasla yapılmış olan asfalt ve buna ilâveten Dolapdere, Nuruosmaniye, Ebusuud, Topkapı, Rumeli caddesi, Moda caddesi ilâh.. gibi modern yollar.

Su dâvasını katî olarak halletmek için Elmalı bendi, Çocuk hastahanesi ve Cerrahpaşadaki pavyonlar, çocuk müesseseleri, temizlik ve Fen işlerinde yeni atelyeler ve yeni vasıtalar, ilk defa olarak çöpün denize dökülmemesi, yeni hal binası, Maslakta açılan ikinci büyük yol, Eyüp camii etrafının açılması, Kadırga ve Cihangir parkları Şehzadebaşı bulvarının açılması, bir çok yeni trafik yollar.

Acıbadem, Selâmiali ve Florya'da vücuda getirilen ucuz evler, Belediye Sarayı, Atatürk Bulvarında blok apartmanlar.

Kuş uçmaz kervan geçmez köylerin yolları, suları, mektepleri, camileri, İstanbulun kimsenin uğramadığı semtlerinin yolları, lâmbaları, çeşmeleri, tarihî mabet ve âbidelerinin tamirleri, gece tenvirleri, hafta konserleri, Bahar bayramı, Yılbaşı eğlenceleri, seyrüsefer işaretleri ve klakson yasağı.

İktisadi sahada tanzim satışları, nebati yağ tesisleri ve ilâh..

Bunları hiç nota bakmadan sıraladım. Vicdanınızın sesine uyuyorsanız bir tek harfini değiştirmeden aynen koyar ve İstanbula gelir bizimle görürsünüz.

İstanbul Valisi ve Belediye Reis V.
Ord. Prof. Dr. F. K. Gökay

AKİS: *İstanbul, hayatının en mesut zamanım geçiriyormuş! Eğer İstanbul demek F. K. Gökay demekse belki* ***evet... Ama siz saadeti bir de, meselâ Anadolu yakasında oturan ve günlerle bir damla su alamıyan vatandaşa sorun.***

İstanbul, hayatının en mesut zamanım geçiriyormuş İnsaf! Yahut, düpedüz alay...

*

Akis'in 19 numaralı sayısında Yapı ve Kredi Bankasının 10 - uncu Yıldönümü münasebetiyle tertip ettiği Sanat ve Kültür Mükâfatlarından resim yarışmasiyle ilgili imzasız yazıda şöyle deniliyordu :

«Yazı işlerini idare eden Vedat Nedim Tör modern sanattan, «anlaşılmayan» sanatten nefret ederdi. Nitekim bu yarışmaya katılacak ressamlara da fazla modem resimlerin iyi karşılanmıyacağını ihsas etmiş, hattâ pamuk tarlası resmindeki pamukların, yahut buğday tarlası resmindeki başakların "elle tutulabilecekmiş gibi" canlı ve anlayışlı olmasını sağlık vermişti.

Yarışmanın sonundaki dolgun mükâfatları kaçırmak istemeyen ressamlar da bu sözlere uyarak, aslında modern sanata meyilli bile olsalar, tablolarında pamuğu pamuğa, başağı başağa, balığı balığa ve adamı adama benzetmek için ellerinden gelen gayreti sarfetmişlerdi.»

Bu yazının sahibi kimse, bir takım uydurma dedikodulara inanarak hem benim, hem de ressamlarımızın günâhına girmiş. Çünkü ben, hiç bir ressama fazla modern resimlerin iyi karşılanmıyacağını ihsas etmedim. Bu haberi ona kim verdiyse düpedüz yalan söylemiş. Ben, şahsen sanatte moda cereyanlarından hoşlanmıyabilirim. Fakat müsabakaya iştirak etmek isteyen ressamlara, daima verilen mevzuu diledikleri şekilde işlemekte tamamen serbest olduklarım söyledim. Nitekim müsabakaya en modern anlayışlı ressamlarımız bile iştirak etmek suretiyle bu teşebbüsü himaye ve teşvik etmek olgunluğunu gösterdiler.

Ressamlarımızın, yarışmanın sonundaki dolgun mükâfatlan kaçırmak istemedikleri için, bu sözlere uyduklarını iddia etmek ise ressamlara karşı oldukça ağır bir hakarettir. Hiç bir gerçek sanatkâr, mükâfatlar ne kadar dolgun olursa olsun, şahsiyetinden fedakârlık etmeye tenezzül etmez. Ben, şahsıma vaki olan tecavüzü çoktan hoş gördüm. Müsabakaya iştirak eden savın ressamlarımızın da bunu bağışlayacaklarından eminim. Yalnız yazara naçizane bir tavsiyede bulunmak isterim; Memleketimizde ilk defa yapılan bu gibi sanat müsabakalarım böyle gözden düşürecek şekilde hafife almaktansa, teşvik edici, cesaret verici sözlerle desteklemek gerçek bir tenkitçi için daha vekarlı, aynı zamanda daha verimli bir vazife olabilirdi.

Vedat Nedim Tör

Kaza 22 Eylül günü oldu

O gün *Trafik Kanunu yürürlüğe girmişti*

- ANKARA, BANKALAR CAD. NO. 52 TEL.: 10049
- İSTANBUL, BAHCE KAPI VAKIF İŞ HANI TEL. 24595
- İZMİR, FUAR BÜROSU TEL. 2613
- **İZAHAT İÇİN GİŞELERİMİZ EMRİNİZDEDİR**
- Posta ile gönderilecek hesapların ücreti bankamıza aittir.

Desen Matbaası — Ankara